

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav bohemistických studií

Čeština pro cizince

Bakalářská práce

Autor: Irović Katarina

Vliv srbštiny na jazyk české menšiny v Srbsku

Influence of Serbian on the language of Czech Minority in Serbia

2021

Vedoucí práce: PhDr. Adamovičová Ana, Ph.D.

Poděkování

Zpracování tohoto tématu a vznik této práce by nebyl možný bez spolupráce příslušníků české menšiny, mých známých a blízkých lidí, kteří se bez váhání do tohoto dobrodružství se mnou zapojili. Děkuji všem, kteří se na této práci podíleli, za čas, trpělivost a pevné nervy.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze _____

Irović Katarina

Abstrakt

Cílem práce je zachycení a popsání dnešní podoby českého jazyka na území srbského Banátu. Česká menšina na toto území přišla na začátku 19. století, kdy z důvodu vzniku nového území Rakousko-Uherské monarchie bylo zapotřebí ochránit novou hranici a osídlit zpustošené kraje monarchie. Data pro analýzu byla získána prostřednictvím dotazníku a nahrávek, které poskytli příslušníci české menšiny jižního Banátu v Srbsku. Práce usiluje o stanovení míry asimilace českého jazyka se srbským jazykem, se kterým jsou krajané v každodenním kontaktu.

Klíčová slova

česká menšina, Banát, Srbsko, český jazyk, srbský jazyk, asimilace

Abstract

The purpose of this work is to establish and describe today's usage of Czech language on the territory of Serbian Banat. The Czech Minority to this region came in the beginning of the 19th century when this devastated territory became part of Austria-Hungary's monarchy. The lack of protection of the new established border between monarchy and Ottoman Empire as well and the lack of population were the reasons for Monarchy to send some people to this region. The data that were used for analyzing Czech language were collected by query and recordings provided by members of Czech minority of South Banat region in Serbia. The work is trying to establish the level of assimilation of Czech language with Serbian language with which one the Czech minority has daily connection.

Key words

Czech Minority, Banat, Serbia, Czech language, Serbian language, assimilation

Obsah

Úvod	6
I. TEORETICKÁ ČÁST	8
1. Česká menšina v Srbsku – historie a současnost osídlení, demografický vývoj, postavení	9
1.1 Mezi dvěma světy	9
1.1.1 Habsburská monarchie a Rakousko-uherské císařství na území Srbska	9
1.1.2 Vznik a zánik Banátské vojenské hranice	10
1.1.3 Od karpatského pohoří do panonské nížiny	11
1.2 Česká menšina dnes	13
1.2.1 Menšina jako pojem	13
1.2.2 Menšina ze stanoviska zákona	14
1.2.3 Statistický popis české menšiny	15
1.2.4 Život v české komunitě	26
1.2.4.1 Kulturní a společenský život krajanů	26
1.2.4.2 Podpora ze strany České republiky	28
1.2.4.3 Výuka českého jazyka	29
2. Dnešní jazyková situace – hlavní charakteristika banátské češtiny v Srbsku	30
2.1 Osvojování jazykových dovedností	30
2.2 Stručná charakteristika českého a srbského jazyka	31
2.3 Charakteristika českého jazyka na území jižního Banátu	39
2.4 Jak rodilí mluvčí vnímají jazyk české menšiny?	43
II. PRAKTICKÁ ČÁST	46
3. Kvalitativní výzkum	47
4. Prezentace výsledků šetření	49
4.1 Fonetická a grafická stránka jazyka	52
4.2 Morfologická stránka jazyka	55
4.3 Slovní zásoba a slovtvorba	66
5. Míra jazykové asimilace českých krajanů	71
6. Závěr	73
7. Seznam použité literatury	74
8. Seznam příloh	78

Úvod

Historie je významná součást lidské společnosti a toho, kým a čím je člověk dnes. Touha po objevení nových krajů, seznámení sebe sama s novými kulturami a po zisku nových území a znalostí, vytvarovala společnost do dnešní podoby. Dnešní území Srbska, zvláště území regionu Vojvodiny, je, díky historickým událostem, národnostně velmi různorodé, což z demografického hlediska toto území činí velice výjimečným. V regionu Vojvodiny dnes žije přes dvacet různých etnických menšin, mezi které patří i česká menšina. První čeští přistěhovalci se do krajů jižního Banátu dostali začátkem 19. století a v těchto krajích žijí i dnes. O Banátu a o krajanech na tomto území se už dlouho mluví a píše, ale většina dokumentace a studií pojednávajících o této problematice je zaměřená na život krajanů v rumunské části Banátu, zatímco krajané žijící v srbské části zůstává ve stínu svých sousedů. Českou menšinou na Balkáně se zabývá především historik Václav Štěpánek, jehož studie zkoumají historické souvislosti s usídlením českých kolonistů na tomto prostoru. Na jeho studie dále navazuje etnolog Michal Pavlásek. Ve svých studiích o české menšině na území Balkánu se mimo jiné zmiňuje Josef Folprecht, Jaroslav Vaculík, Sandra Subotin, Biljana Bujošević, Leoš Šatava. Z lingvistického pohledu se české menšině v Srbsku věnuje studie Slavomíra Utěšeného *O posrbšťování kruščícké češtiny v jugoslávském Banátě*, zatímco se jiné lingvistické články a studie věnují spíše české menšině na území dnešního rumunského Banátu. Nedostatek lingvistických studií o jazyku české menšiny v Srbsku, je také ovlivněn politickým děním na území bývalé Jugoslávie během 20. století, které neumožňovalo lingvistům cestování do těchto krajů. V současnosti srbský Banát bývá znovu objevován, ale český jazyk a česká komunita z tohoto území postupně mizí.

Teoretická část této práce se věnuje historickým událostem, které způsobily příchod Čechů na území srbského Banátu, jejich životu a životu krajanů na tomto území dnes. Statistické údaje v této části zachycují změny ve české komunitě od konce druhé světové války do posledního sčítání lidu z roku 2011. V teoretické části se pojednává o charakteristice srbského a českého jazyka, ale i o charakteristice jazyka, jímž mluví krajané. Praktická část této práce se věnuje podrobněji analýze českého jazyka krajanů a tomu, jak je srbský jazyk zakomponován do jazyka krajanů a jak ho ovlivňuje.

Cílem této práce není získat seznam srbských slov, které čeští krajané používají, ale analyzovat, jak je srbština do českého jazyka zakomponovaná a jak krajané pracují s češtinou

a srbštinou zároveň. Pro takovou analýzu jazyka bylo zapotřebí vytvořit databázi pomocí nahrávek a dotazníků, které v úplnosti zachycují autentickou podobu živé řeči. Práce také sleduje užití českého jazyka z hlediska různých věkových skupin a jejich postojů k srbskému jazyku.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Česká menšina v Srbsku – historie a současnost: osídlení, demografický vývoj, postavení

1.1 Mezi dvěma světy

1.1.1 Habsburská monarchie a Rakousko-uherské císařství na území Srbska

Vítězství Evžena Savojského, vojevůdce a velitele habsburských vojsk, nad sultánem Mustafou II. v bitvě u Senty 11. září v roce 1697 ukončilo expanzi Osmanské říše na západ. Velká turecká válka, která začala v roce 1683 bitvou u Vídně, byla konečně ukončena v roce 1699 přijetím Karlovického míru mezi Osmanskou říší na jedné straně a Svaté říše římské, Polska, Benátské republiky, Papežského státu a Ruska na druhé straně. Tímto mírem Rakousko získalo větší část Chorvatska a celé Uhersko včetně Transilvánie, avšak s výjimkou Temešvárského Banátu. Osmanská říše se později pokusila o návrat ztraceného území, avšak marně. V bitvě u Petrovaradinu 5. srpna 1716. roku utrpěla novou porážku ze strany Evžena Savojského. Po této bitvě se Evženu Savojskému podařilo získat také Temešvárskou pevnost v Banátě, čímž ukončil 164 let dlouhou tureckou nadvládu v Banátě. Vítězství bylo potvrzeno Požarevackým mírem po kapitulaci Bělehradu v roce 1718 a Rakousko tímto získalo Banát, západní část Valašska, severní část Srbska s Bělehradem a části severní Bosny.¹

Území Banátu bylo po odchodu Osmanů zpustošené a na něm nezbylo nic víc než bažinatá půda a malý počet obyvatel, převážně srbského původu, žijící ve svých příbytcích na vyvýšených a suchých místech banátského území. Rakousko převzalo nově získané území do své správy a začalo s postupnou kolonizací. Důvodem kolonizace byla jednak ochrana nových hranic před Osmanskou říší a jednak se stěhováním německého obyvatelstva do těchto krajů mělo předejít nepokojům v Uhersku.² Postupně se začalo také s vytvářením plánů pro vytvoření

¹ Šausberger, Franc: *Istorijski događaji oko Austrijske vojne krajine u godinama 1763/64*. In: *Vojna granica u Banatu i banatski militari u 18. i 19. veku – tematski zbornik*. Centar za političko obrazovanje, Novi Sad, 2014, str. 11

² Šausberger, Franc: *Istorijski događaji oko Austrijske vojne krajine u godinama 1763/64*. In: *Vojna granica u Banatu i banatski militari u 18. i 19. veku – tematski zbornik*. Centar za političko obrazovanje, Novi Sad, 2014, str. 12

vhodnějších podmínek pro život na území Banátu, které bylo vystaveno dlouholetému válčení. Tímto úkolem byl pověřen hrabě Claudius Florimund de Mercy, který byl Evženem Savojským v roce 1716 jmenován guvernérem Temešvárského Banátu. Pro vytvoření vhodnějších podmínek pro život bylo zapotřebí nejdříve upravit bažinaté území tak, aby se na něm něco dalo pěstovat a aby se mohla stavět nová obydlí. Z těchto důvodů bylo zapotřebí bažiny odvodnit, vykopat nové kanály pro odtok vody, upravit proud řeky v některých částech, vytvořit nová nábřeží a vybudovat nové cesty. Mezi Rakouskem a Tureckem však byl uzavřen Bělehradský mír 18. září v roce 1739 uzavřen, jímž Rakousko bylo přinuceno většinu území získaného Požerevackým mírem ustoupit Turecku. Rakousku tak zůstal pouze Temešvárský Banát, zatímco Malé Valašsko, stejně jako Srbsko s Bělehradem a hraniční pás v severní Bosně ztratilo.³ Banát se tímto znovu získal své postavení mezi dvěma světy, dvěma císařstvími a dvěma náboženstvími.

1.1.2 Vznik a zánik Banátské vojenské hranice

Pro vznik militarizační jižní hranice rakousko-uherské monarchie s Osmanskou říší se zasadila Marie Terezie v roce 1763. Banátská hranice však byla vytýčená v roce 1764 složením jednoho srbského a jednoho německého pluku⁴ a její organizace byla konečně dokončena 1. srpna v roce 1774. Tato vojenská hranice působila až do 1. listopadu 1872, kdy bylo odvoláno vojsko z celé habsburské Vojenské krajiny, jelikož ústupem Osmanské říše a vzestupem Srbského knížectví Banátská hranice už nebyla zapotřebí. Podle rakousko-uherské dohody z roku 1867 se hraniční prostor dostal pod správou uherské vlády, která zahájila proces maďarizace bývalých pohraničních krajů a území Banátské vojenské hranice připadlo Torontálské, Temišské a Kašovské župě.⁵ Po první světové válce byla 04. června v roce 1920 podepsána trianonská smlouva v paláci Velký Trianon ve Versailles, kterou byly vymezeny

³ Šausberger, Franc: *Istorijski događaji oko Austrijske vojne krajine u godinama 1763/64*. In: *Vojna granica u Banatu i banatski militari u 18. i 19. veku – tematski zbornik*. Centar za političko obrazovanje, Novi Sad, 2014, str. 12

⁴ Bokšan, Nikolaje: *Osnivanje Banatske vojne granice i društveni status graničara*. In: *Vojna granica u Banatu i banatski militari u 18. i 19. veku – tematski zbornik*. Centar za političko obrazovanje, Novi Sad, 2014, str. 18

⁵ Spasović B., Ivana: *Banatska vojna granica i njeno ukidanje*. In: *Vojna granica u Banatu i banatski militari u 18. i 19. veku – tematski zbornik*. Centar za političko obrazovanje, Novi Sad, 2014, str. 157

nové hranice Maďarska. „Území Banátu v roce 1919 rozdělila trianonská smlouva mezi dva nástupnické státy Rakousko-Uherska – Království Srbů, Chorvatů a Slovinců (pozdější Jugoslávii) a Rumunsko, a v rámci těchto dvou států se, víceméně nezávisle na sobě, české banátské osady vyvíjejí dodnes.“⁶

1.1.3 Od karpatského pohoří do panonské nížiny

Čeští kolonisti se na území jižního Banátu dostali ve dvacátých letech 19. století během kolonizace tohoto území v rámci rakouské vojenské hranice. První čeští kolonisti do Banátu přicházeli jako lesní dělníci soukromého podnikatele Györgya Magyarlyho, původem z Oravicabányi (Oravița, dnešní Rumunsko), v letech 1823-1826 z Vídně po Dunaji.⁷ „Ze současného stavu bádání nelze jednoznačně určit, z kterých oblastí Čech kolonisté pocházeli, nicméně z některých zápisů ve farních matrikách bylo možno zjistit alespoň původ několika rodin, o nichž tak víme, že přišly ze středních Čech (Čáslavsko, Berounsko, Kouřimsko, okolí Poděbrad, Příbramsko) a z jihozápadních Čech (Plzeňsko, Klatovsko). Povědomí o svém původu (hanáckoslovácké obce v okolí Klobouk u Brna) zachovávají v současnosti jedině kalvíniští obyvatelé Velikého Srediště, kteří do Banátu přišli nejpozději.“⁸

Do těchto krajů tehdejšího Rakousko-Uherska kolonisté nepřicházeli k hotovému. Přidělené pozemky si doslova museli vydobyt těžkou prací a klučením bukového pralesa, jímž byla porostla většina území v hornaté krajině Banátské klisury a podhůří Almaše či Semenicy.⁹ Mnozí osadníci nevěděli, kam přesně a do jakých životních podmínek se vydávají. Kromě dřevařů, kteří na těžkou práci v lesích byli zvyklí, většina kolonistů, mezi kterými byli také

⁶ Štěpánek, Václav: *Mizející menšina: Češi v srbském Banátě*. In: *Vztahy České republiky se Srbskem a Černou Horou*. Rada pro mezinárodní vztahy, Praha, 2004, 1.vyd. str. 33

⁷ Koblasa, Pavel: *České stopy v Banátu*. [online]. Rodopisná revue on-line, roč. 16, č. 3, 2014, str. 18

Dostupné z: <http://rodopisna-revue-online.tode.cz/2014-3/18-21.pdf>

⁸ Štěpánek, Václav: *Mizející menšina: Češi v srbském Banátě*. In: *Vztahy České republiky se Srbskem a Černou Horou*. 1. vyd. Praha: Rada pro mezinárodní vztahy, Praha, 2004, 1.vyd., str. 34

⁹ Koblasa, Pavel: *České stopy v Banátu*. [online]. Rodopisná revue on-line, roč. 16, č. 3, 2014, str. 18

Dostupné z: <http://rodopisna-revue-online.tode.cz/2014-3/18-21.pdf>

vojenští vysloužilci, rolníci a řemeslníci, na drsné životní podmínky v horách nebyla připravena. Pro tyto kolonisty mýcení lesa bylo úplně cizí a kromě toho, že se rychle museli přizpůsobit novému prostředí, nářadí pro mýcení lesa, které měli k dispozici, bylo nedostatečné. Kromě těžké fyzické práce, kterou museli provádět, aby si obstarali živobytí, krajani neměli ani pořádně zařízené obydlí. Špatné podmínky v zemnicích, ve kterých žili, způsobili předčasné úmrtí některých kolonistů. Dokonce i jednoduchý úkol jako obstarání zásoby jídla a jiných nezbytností pro život pro krajany byl velice náročný. Osady, ve kterých krajani žili, ležely v hornatých kopcích, k nimž nevedla žádná silnice a nejbližší města byly několikahodinovou chůzí daleko. Do nejbližšího města Moldava bylo zapotřebí ujít pětihodinovou cestu jedním směrem a dostat se zpátky do osad s nákladem bylo ještě obtížnější. Takovýto nemilosrdný život si kolonisti rozhodně nepředstavovali a postupně začali svá těžce vybudována obydlí opouštět. „Snili o zemi mléka a strdí, ale dostali kousek modrého nebe uprostřed stoletých lesů, kterými nevedly ani cesty ani pěšinky. Některé bukové a dubové stromy byly tak velké, že je čtyři dospělé osoby jen stěží mohly obejmout.“¹⁰

V roce 1832 dvorská válečná rada vydala reskript, kterým povolila kolonistům přesídlení v rámci pluku, pokud si místo najdou sami. Někteří kolonisté však už před vydáním tohoto reskriptu tajně opouštěli okresy, jež jim byly přiděleny. Zatímco se někteří rozhodli jít směrem k banátským nížinám, jiní se rozhodli zůstat. Ti, kteří se vydali do banátských nížin, své nové útočiště našli kolem městečka Bela Crkva, které tehdy bylo součástí vojenské hranice a sídlem pluku. Po dlouhých letech, která uplynula od opuštění své vlasti, se konečně dostali do země, po které celou dobu toužili. Každá rodina dostala příbytek, kousek úrodné půdy a práci, která byla výnosná. „Našli Kanaán, slíbenou biblickou zem. Našli zem oplývající mlékem a strdím.“¹¹ Nejvíce rodin zamířilo do tehdy národnostně srbské vesnice Kruščica, která poskytovala možnost rolnické práce, ale i možnost výdělku při dopravě uhlí koňskými povozy. Jiní dostali povolení přestěhovat se do pusté oblasti Ablián, kde si v roce 1837 založili svoji vlastní vesnici, která od roku 1946 nese název Češko Selo. Mimo rámeček vojenské hranice Češi také osídlují Veliko Središte. V roce 1920 z rumunské obce Gerník do srbského Banátu, přesněji do srbské obce Gáj, přichází ještě 20 českých rodin. První vlna Čechů přišla do hlavního města Bělehrad již kolem roku 1850, ale na rozdíl od svých vlastenců, kteří se

¹⁰ *Pamětní kniha Abliánu*, str. 7

¹¹ *Pamětní kniha Kruščice*, str. 9

přistěhovali na území Banátu, jednalo se především o vzdělané odborníky, učitelé a lékaře, kteří stejně jako jiní čeští přistěhovalci hledali lepší životní podmínky.

1.2 Česká menšina dnes

1.2.1 Menšina jako pojem

Pojmem menšina rozumíme skupinu lidí, která se svými určitými rysy vymezuje z většinové společnosti. Tyto rysy mohou být národnostní, kulturní, náboženské vyznání či ideologické postoje, rasová příslušnost, anebo to může být jiný způsob života, který se vymyká většinovým návykům dané společnosti. Do pojmu menšina nemusíme zahrnovat pouze etnické či národnostní menšiny, ale tímto pojmem můžeme nazývat i jiné skupiny, které se od společnosti liší. Mohou to být na příklad skupiny tělesně či duševně handicapovaných lidí nebo homosexuálů. Mnohem častěji se však pojem menšina se používá pro označení národů či kultury, která žije mezi jinou většinovou kulturou. Etnické menšiny je možno rozdělit do čtyř hlavních typů¹²:

1. *„Malá etnika“ - nedisponující svým vlastním národním státem (např. Lužičtí Srbové, Velšané, Baskové, Rétorománi...)*
2. *Části „státních národů“ - žijící mimo mateřskou zemi v jiných státních útvarech (např. Němci v Dánsku, Maďaři v Rumunsku...)*
3. *Etnická společenství, u kterých chybí některé znaky „klasicky“ vyvinutých národů, kupř. území či standardizovaný jazyk (např. Romové, Židé mimo Izrael)*
4. *Specifické případy, stojící mezi etnickou a etnografickou skupinou (např. Kašubové v Polsku) - někdy i zvláštní náboženské nebo sociální skupiny (Pomaci v Bulharsku, Tinkers/ „Travellers“/ v Irsku a ve Velké Británii aj.)*

¹² Šatava, Leoš: *Malé etnické a jazykové skupiny současné aktivity na poli přetrvání a revitalizace identity a jazyka (teorie a praxe)*. In: *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*, Sociologické nakladatelství, Praha 2009, str. 31

1.2.2 Menšina z hlediska zákona

Práva etnických menšin v Srbsku jsou dle Ústavy republiky pod ochranou státu za účelem dodržení úplné rovnoprávnosti a vlastní identity.¹³ Ústava republiky zakazuje jakoukoliv diskriminaci včetně diskriminace etnické příslušnosti, právo na náboženské vyznání, použití jazyka či příslušnost k určité rase.¹⁴ Status národnostních menšin na území Srbska upravuje *Zákon o ochraně práv a svobody národnostních menšin* (srb. *Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina*) z roku 2002,¹⁵ zatímco *Zákon o úředním použití jazyka a písma* (srb. *Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisma*) umožňuje příslušníkům národnostních menšin používat jazyk a písmo své menšiny, pokud jejich počet příslušníků přesahuje 15 % z počtu celkového obyvatelstva okresu, ve kterém žijí.¹⁶ Česká menšina v jižním Banátě v Srbsku, přestože tuto hranici nepřesahuje, má možnost používat češtinu jako rovnoprávný jazyk srbskému jazyku během soudních procesů, v komunikaci s veřejnými orgány, ale také i při pojmenování jednotek místní samosprávy či obydlých obcí, ulic a náměstí. Český jazyk se, vedle srbského jazyka, může oficiálně používat jenom v okrese Bela Crkva,¹⁷ ale dosud nebyl zahrnut na seznam oficiálních jazyků na území autonomní oblasti Vojvodiny z hlediska jejího

¹³ Ustav Republike Srbije, Službeni glasnik RS, br. 98/2006, Načela ustava, član 14. Zaštita nacionalnih manjina. [online]. Dostupné z: <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/sr-Latn-CS/70-100028/ustav-republike-srbije#d2>

¹⁴ Ustav Republike Srbije, Službeni glasnik RS, br. 98/2006, Ljudska i manjinska prava i slobode, §1 Osnovna načela, član 21. Zabrana diskriminacije. [online]. Dostupné z: <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/sr-Latn-CS/70-100028/ustav-republike-srbije#d2>

¹⁵ Gojković, Nevena: *Sistem zaštite manjina u Republici Srbiji, Osnovni zakoni kojima se štite prava nacionalnih manjina, Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina*, str. 6.[online].
Dostupné z: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=0018bdc0-5253-c8e1-650c-edae04c1ecf8&groupId=252038

¹⁶ Gojković, Nevena: *Sistem zaštite manjina u Republici Srbiji, Osnovni zakoni kojima se štite prava nacionalnih manjina, Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina*, str. 8. [online].
Dostupné z: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=0018bdc0-5253-c8e1-650c-edae04c1ecf8&groupId=252038

¹⁷ Gojković, Nevena: *Sistem zaštite manjina u Republici Srbiji, Osnovni zakoni kojima se štite prava nacionalnih manjina, Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisma*, str. 9. [online].
Dostupné z: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=0018bdc0-5253-c8e1-650c-edae04c1ecf8&groupId=252038

Statutu.¹⁸ V tomto okresu právo na použití jazyka své menšiny oficiálně také přísluší národnostní menšině maďarské a rumunské. Celkově na území Vojvodiny existuje sedm různých úředních jazyků - srbský, chorvatský, rumunský, rusínský, maďarský, slovenský a český jazyk a z celkového počtu 45 okresů je pouze v sedmi z nich jediným jazykem úřední komunikace srbský jazyk (Inđija, Irig, Opovo, Pančevo, Pećinci, Ruma i Sremski Karlovci),¹⁹ zatímco v centrálním Srbsku existují čtyři úřední jazyky - srbský, bosenský, albánský a bulharský jazyk.²⁰ *Zákonem o základech systému vzdělání a výchovy* (srb. *Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja*) z roku 2004 národnostní menšiny mají právo edukace v jazyce své menšiny, ale i možnost dvojjazyčné výuky. Na základních školách ve Vojvodině se kromě výuky v srbštině také vyučuje v dalších pěti jazycích – v maďarštině, slovenštině, rumunštině, rusínštině a chorvatštině.²¹

1.2.3 Statistický popis české menšiny

Podle uherského sčítání lidu, které bylo provedeno v roce 1910, v Bele Crkvi žilo 400 Čechů, v okrese Veliko Središte 300, v Kruščici 200 a Ablíanu 131.²² První sčítání lidu po rozdělení Banátu 4. června v roce 1920 Trianonskou mírovou smlouvou mezi Rakousko-Uherskem, Rumunskem a Královstvím Srbů, Chorvatů a Slovinců proběhlo v roce 1921. K české menšině se tehdy na území srbského Banátu přihlásilo téměř 2 000 osob. Z tohoto počtu v Bele Crkvi žilo 345 Čechů, v Ablianu 204, v Kruščici 430, v Izbišti 59, v Jasenovu 35,

¹⁸ Statut Autonomne pokrajine Vojvodine, Službeni list AP Vojvodine, br.20/2014, II deo Ostvarivanje ljudskih i manjinski prava, član 24. Službeni jezici. [online].
Dostupné z: <https://www.skupstinavojvodine.gov.rs/Strana.aspx?s=statut&j=SRL>

¹⁹ Gojković, Nevena: *Sistem zaštite manjina u Republici Srbiji, Osnovni zakoni kojima se štite prava nacionalnih manjina, Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina*, str. 8.[online].
Dostupné z: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=0018bdc0-5253-c8e1-650c-edae04c1ecf8&groupId=252038

²⁰ viz pozn. 19

²¹ Gojković, Nevena: *Sistem zaštite manjina u Republici Srbiji, Osnovni zakoni kojima se štite prava nacionalnih manjina, Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja*, str. 9.[online].
Dostupné z: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=0018bdc0-5253-c8e1-650c-edae04c1ecf8&groupId=252038

²² Vaculík, Jaroslav: *České menšiny v Evropě a ve světě*, Libri, Praha 2009, str. 210

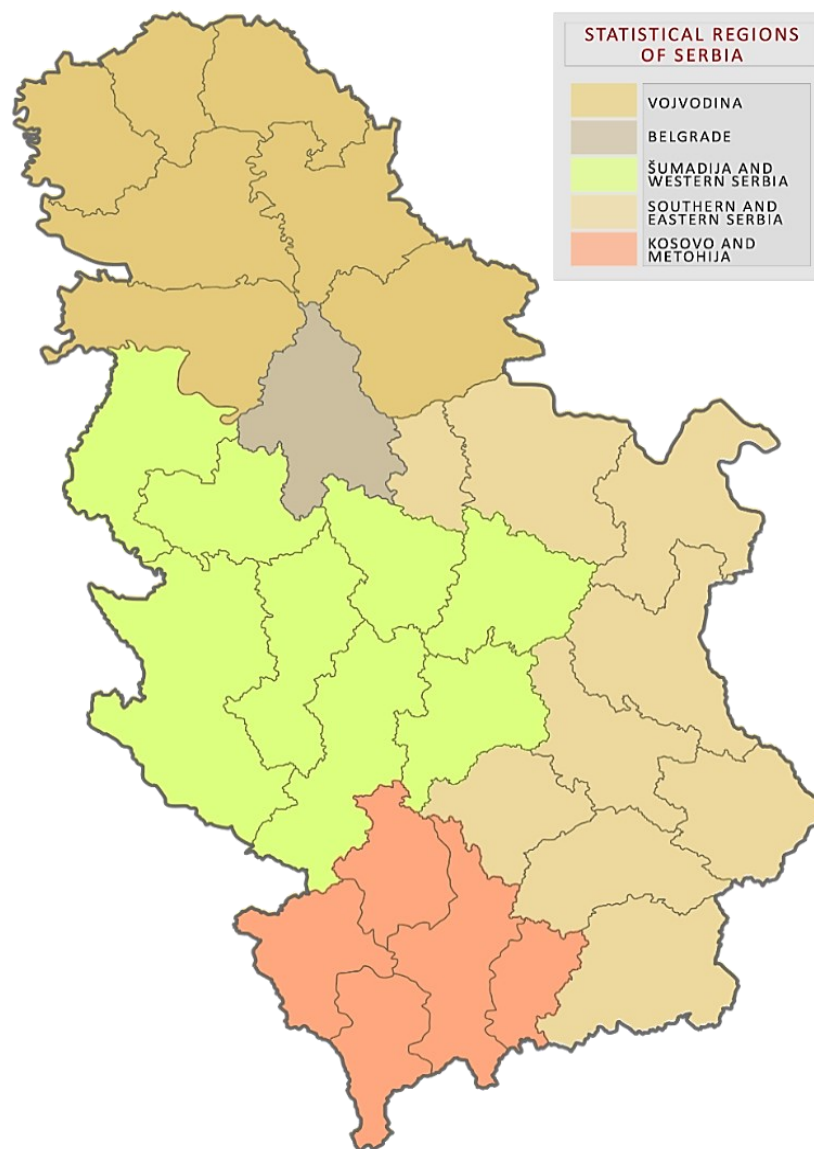
v Crvene Crkvi 14, ve Velikém Središti 447, v Dobričevu 50, v Gaji 85 a ve Vlajkovci 34 Čechů.²³

Poslední sčítání lidu provedl Statistický úřad Srbské republiky (srb. *Republički zavod za statistiku*) v roce 2011 ve čtyřech regionech – Bělehrad, Vojvodina, Šumadije a Západní Srbsko, Jižní a Východní Srbsko, zatímco region Kosovo a Metohija byl během sčítání vynechán kvůli nepříznivým podmínkám pro získání dat (viz mapa č. 1). Podle výsledků tohoto sčítání největší část obyvatelstva Srbské republiky činí Srbové s procentuální hodnotou 83,32 % celkové populace státu.²⁴ Během tohoto sčítání bylo zaznamenáno kolem třiceti různých menších etnických celků, žijících převážně na území autonomní oblasti Vojvodina, jež společně tvoří 12,88 % celkového obyvatelstva Srbské republiky. Mezi největšími národnostními menšinami se v Srbsku řadí Maďaři (3,53 %), Romové (2,05 %) a Bosňané (2,02 %)²⁵, zatímco počet příslušníků ostatních menšin je menší než 1 % celkového obyvatelstva státu. Výsledky sčítání lidu z roku 2011 ukazují na to, že celkový počet příslušníků hlásících se k české menšině na území Srbska činí 1 824 osob neboli 0,03 % celkového obyvatelstva státu (viz tabulku č. 1 a tabulku č.2).

²³ Subotin, Sandra – Bujošević, Biljana: *Povědomí vojvodinských Čechů o svém původu*. In: *Studia Balcanica Bohemo-Slovaca VI*, sv. 1, Ústav slavistiky FF MU – Historický ústav AV ČR – Matice moravská, Brno 2006, str. 470

²⁴ Đurić, Vladimir i kol.: *Nacionalna pripadnost - Etničke zajednice u Republici Srbiji prema rezultatima Popisa 2011*. In: *Etnokonfesionalni i jezički mozaik Srbije - Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji*, Republički zavod za statistiku, Beograd 2014, str. 101

²⁵ Đurić, Vladimir i kol.: *Nacionalna pripadnost - Etničke zajednice u Republici Srbiji prema rezultatima Popisa 2011*. In: *Etnokonfesionalni i jezički mozaik Srbije – Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji*, Republički zavod za statistiku, Beograd 2014, str. 101

Mapa č. 1: Regiony Srbské republiky²⁶

²⁶ *Mapa regionů Srbské republiky*. [online] Wikimedia Commons.

Dostupné

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/be/Statistical_regions_of_Serbia.png

Z:

Sčítání lidu z roku 2011	Srbská republika	Srbsko – sever		Srbsko – jih		
		Region Bělehradu	Region Vojvodiny	Region Šumadije a Západního Srbska	Region Jižního a Východního Srbska	Region Kosovo a Metohija
Celková populace státu	7 186 862	1 659 440	1 931 809	2 031 697	1 563 916	-
(počet a %)	100 %	23,09 %	26,88 %	28,27 %	21,76 %	-
Češi	1 824	307	1 399	57	61	-
(počet a %)	0,03 %	0,02 %	0,07 %	0,00 %	0,00 %	-

Tabulka č. 1: Teritoriální rozmístění příslušníků české menšiny na základě celkové populace státu a obyvatelstva v jednotlivých regionech státu dle údajů Statistického úřadu Srbské republiky²⁷

Sčítání lidu z roku 2011	Srbská republika	Srbsko – sever		Srbsko – jih		
		Region Bělehradu	Region Vojvodiny	Region Šumadije a Západního Srbska	Region Jižního a Východního Srbska	Region Kosovo a Metohija
Češi	1 824	307	1 399	57	61	-
(počet a %)	100 %	16,83 %	76,70 %	3,13 %	3,34 %	-

Tabulka č. 2: Teritoriální rozmístění celkového počtu příslušníků české menšiny mezi jednotlivými regiony dle údajů Statistického úřadu Srbské republiky

Z celkového počtu příslušníků české menšiny, největší počet příslušníků žije na území autonomní oblasti Vojvodina, kde se k české menšině přihlásilo celkem 1 399 (76,70 %) příslušníků. Z celkového počtu obyvatel na tomto území česká menšina tvoří 0,07 % obyvatel. Nejmenší počet příslušníků se k české menšině přihlásil na území centrálního a západního

²⁷ Đurić, Vladimir i kol.: *Nacionalna pripadnost – Regionalni raspored etničkih zajednica*, tabela 3. In: *Etnokonfesionalni i jezički mozaik Srbije – Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji*, Republički zavod za statistiku, Beograd 2014, str. 106

Srbska, kde bylo zaznamenáno celkem 57 (3,13 %) příslušníků české menšiny. Největší koncentrace příslušníků české menšiny v rámci jednoho okresu nebo obce byla zaznamenána v okrese Bela Crkva, jehož poloha je znázorněna na mapě č. 2. V tomto okrese se k české menšině hlásí 644 neboli 3,7 % občanů okresu, což je více než 1/3 příslušníků na území celého státu. V hlavním městě Bělehradě bylo zaznamenáno 307 příslušníků, zatímco více než 100 příslušníků bylo zaznamenáno v okrese Kovin, Vršac a Novi Sad.²⁸

Mapa č. 2: Počet Čechů z hlediska celkového počtu občanů v okrese/obci dle údajů Statistického úřadu Srbské republiky²⁹

²⁸ Đurić, Vladimir i kol.: *Demografske, obrazovne i socioekonomske karakteristike etničkih zajednica u Republici Srbiji – Raspored etničkih zajednica po opštinama i gradovima*. In: *Etnokonfesionalni i jezički mozaik Srbije – Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji*, Republički zavod za statistiku, Beograd 2014, str. 119

²⁹ Đurić, Vladimir i kol.: *Demografske, obrazovne i socioekonomske karakteristike etničkih zajednica u Republici Srbiji – Raspored etničkih zajednica po opštinama i gradovima*, karta 19. In: *Etnokonfesionalni i jezički mozaik Srbije – Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji*, Republički zavod za statistiku, Beograd 2014, str. 119

Statistické údaje získané během sčítání lidu na území Srbské republiky od roku 1948, kdy bylo provedeno první sčítání lidu po druhé světové válce, až do posledního sčítání v roce 2011, je možno porovnat ve srovnávací tabulce č. 6. Tato tabulka srovnává počty celkového obyvatelstva a počty příslušníků české menšiny mezi jednotlivými roky sčítání a zároveň zaznamenává jejich nárůst nebo pokles mezi těmito roky. Na základě uvedeného počtu celkového obyvatelstva během každého sčítání byla vypočítána procentuální hodnota příslušníků české menšiny.³⁰ Počet příslušníků české menšiny od roku 1948, kdy se k české menšině přihlásilo 6 760 příslušníků, do roku 2011, kdy jejich počet činil 1 824, poklesl za celkem 4 936 osob. Nejvýraznější pokles byl zaznamenán mezi roky 1961 a 1971, kdy počet příslušníků klesl za 984 osob, zatímco nejmenší zaznamenaný pokles byl mezi roky 2002 a 2011, kdy počet příslušníků poklesl za 387 příslušníků. Přestože počet příslušníků neustále ubývá, procentuální hodnota české menšiny z celkového počtu obyvatelstva státu se od roku 1981 nemění.

Statistický úřad Srbské republiky také zaznamenával údaje týkající se mateřského jazyka jednotlivých národnostních etnik na území Srbské republiky. V roce 2011 se k českému mateřskému jazyku přihlásilo 810 příslušníků z celkového počtu 1 824. Češtinu za svůj mateřský jazyk, podle výsledků z roku 2011, považovalo 810 příslušníků české menšiny, zatímco se k češtině jako mateřskému jazyku v roce 2002 hlásilo 1 287 příslušníků české menšiny.³¹ Nejvíce příslušníků vnímá český jazyk jako mateřský jazyk na území autonomní oblasti Vojvodina, kde se 567 příslušníků z 1 399 neboli 40,53 % příslušníků na tomto území hlásilo k češtině jako k mateřskému jazyku. Z celkového počtu příslušníků považujících češtinu za mateřský jazyk, který tvoří 810 příslušníků, 70 % příslušníků žije na území Vojvodiny. Nejméně příslušníků považuje češtinu za mateřský jazyk na území centrálního a západního Srbska, kde pouze 33 příslušníků se hlásí k češtině jako k mateřskému jazyku, což z celkového počtu přihlášených vytváří 4,07 %.

³⁰ Đurić, Vladimir i kol.: *Nacionalna pripadnost – Promene u nacionalnom sastavu stanovništva u periodu 1948-2011*, tabela 1. i tabela 1.1. In: *Etnokonfesionalni i jezički mozaik Srbije - Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji*, Republički zavod za statistiku, Beograd 2014, str. 98-99

³¹ Đurić, Vladimir i kol.: *Maternji jezik*, tabela 1. In: *Etnokonfesionalni i jezički mozaik Srbije – Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji*, Republički zavod za statistiku, Beograd 2014, str. 151

Sčítání lidu z roku 2011	Srbská republika	Srbsko – sever		Srbsko – jih		
		Region Bělehradu	Region Vojvodiny	Region Šumadije a Západního Srbska	Region Jižního a Východního Srbska	Region Kosovo a Metohija
Celková populace státu (počet, %)	7 186 862	1 659 440	1 931 809	2 031 697	1 563 916	-
	100 %	23,09 %	26,88 %	28,27 %	21,76 %	-
Český jazyk (počet, %)	810	169	567	33	41	-
	0,01 %	0,01 %	0,03 %	0,00 %	0,00 %	-

Tabulka č. 3: Teritoriální rozmístění příslušníků české menšiny, kteří považují češtinu za svůj mateřský jazyk na základě celkové populace státu a obyvatelstva v jednotlivých regionech státu dle údajů Statistického úřadu Srbské republiky³²

Sčítání lidu z roku 2011	Srbská republika	Srbsko – sever		Srbsko – jih		
		Region Bělehradu	Region Vojvodiny	Region Šumadije a Západního Srbska	Region Jižního a Východního Srbska	Region Kosovo a Metohija
Český jazyk (počet, %)	810	169	567	33	41	-
	100 %	20,86 %	70 %	4,07 %	5,06 %	-

Tabulka č. 4: Teritoriální rozmístění celkového počtu příslušníků české menšiny, kteří považují češtinu za svůj mateřský jazyk mezi jednotlivými regiony dle údajů Statistického úřadu Srbské republiky³³

³² Đurić, Vladimir i kol.: *Maternji jezik*, tabela 3. In: *Etnokonfesionalni i jezički mozaik Srbije – Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji*, Republički zavod za statistiku, Beograd 2014, str. 154

³³ Đurić, Vladimir i kol.: *Maternji jezik*, tabela 3a. In: *Etnokonfesionalni i jezički mozaik Srbije - Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji*, Republički zavod za statistiku, Beograd 2014, str. 156

Sčítání lidu z roku 2011	Srbská republika	Srbsko – sever		Srbsko – jih		
		Region Bělehradu	Region Vojvodiny	Region Šumadije a Západního Srbska	Region Jižního a Východního Srbska	Region Kosovo a Metohija
Češi (celkový počet, % v jednotlivých regionech)	1 824	307	1 399	57	61	-
	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	-
Český jazyk (počet, % z celkového počtu příslušníků v jednotlivých regionech)	810	169	567	33	41	-
	44,41 %	55,04 %	40,53 %	57,89 %	67,21 %	-

Tabulka č. 5: Počet a procentuální hodnota příslušníků české menšiny, kteří považují češtinu za svůj mateřský jazyk z hlediska celkového počtu příslušníků v jednotlivých regionech

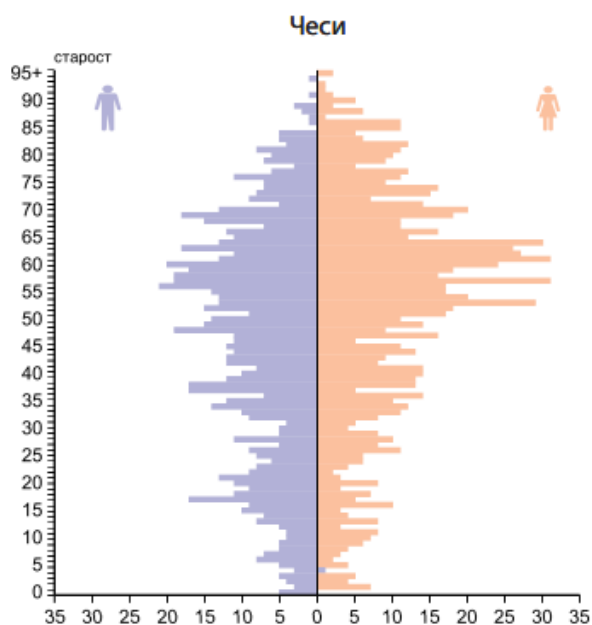
Rok provedeného sčítání lidu	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
Celkový počet obyvatelstva (100 %)	6 527 966	6 979 154	7 642 227	8 446 591	9 313 676	7 822 795	7 498 001	7 186 862
Nárůst a pokles počtu obyvatelstva mezi jednotlivými sčítáními	-	+ 451 188	+ 663 073	+ 804 364	+ 867 085	- 1 490 881	+ 324 794	- 311 139
Češi	6 760	5 948	5 133	4 149	3 225	2 675	2 211	1 824
(počet a % hodnota z hlediska celkového obyvatelstva)	0,10 %	0,09 %	0,07 %	0,05 %	0,03 %	0,03 %	0,03 %	0,03 %
Nárůst a pokles počtu a % příslušníků mezi jednotlivými sčítáními	-	- 812	- 815	- 984	- 924	- 550	- 464	- 387
	-	- 0,01 %	- 0,02 %	- 0,02 %	- 0,02 %	-	-	-

Tabulka č. 6: Srovnání počtů celkového obyvatelstva státu a příslušníků české menšiny mezi rokem 1948 a 2011 na základě údajů Statistického úřadu Srbské republiky

Rok provedeního sčítání lidu	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
Celkový počet obyvatelstva	6 527 966	6 979 154	7 642 227	8 446 591	9 313 676	7 822 795	7 498 001	7 186 862
Češi	6 760	5 948	5 133	4 149	3 225	2 675	2 211	1 824
Český jazyk	-	-	4 295	3 612	1 923	2 036	1 287	810
Rozdíl v počtu příslušníků, kteří považují český jazyk za mateřštinu mezi jednotlivými sčítáními	-	-	-	- 683	- 1 689	+ 113	- 749	- 477

Tabulka č. 7: Srovnání počtů příslušníků české menšiny a příslušníků, kteří považují češtinu za mateřský jazyk mezi rokem 1948 a 2011 na základě údajů Statistického úřadu Srbské republiky

Z hlediska stáří populace průměrný věk příslušníků české menšiny je 49,6 let s indexem stáří 3,11.³⁴ Tato hodnota se vypočítává na základě počtu věkově starších obyvatel připadajících na 100 dětí. Hodnota indexu stáří 0,4 představuje hranici mezi populacemi, které se z demografického hlediska považují za mladou a starou populaci. Mládnoucí populace je populace, jejíž hodnota nepřesahuje hodnotu indexu 0,4. Populace, jejíž index přesahuje tuto hodnotu, se z demografického hlediska považuje za stárnoucí populaci. Index stáří je u příslušníků české menšiny poměrně vysoký, což odkazuje na to, že populace české menšiny je především tvořená starší generací, a proto je z demografického hlediska považována za stárnoucí populaci. Z uvedeného grafu níže je možno zaznamenat, že se graf směrem dolů zužuje, což odkazuje na postupný zánik české menšiny. Nejpočetnější věková skupina krajanů je skupina, jejíž věk se pohybuje od 55 do 65 let, zatímco je nejméně příslušníků ve věkové skupině 0-15 let. Z hlediska vyznání se ke křesťanství hlásí 85,09 %, z čehož 69,52 % je katolického vyznání, 10,03 % pravoslavného a 4,44 % jsou protestanti.³⁵

Graf č. 1: Česká národnostní menšina z hlediska pohlaví a stáří dle údajů Statistického úřadu Srbské republiky³⁶

³⁴ Đurić, Vladimir i kol.: *Demografske, obrazovne i socioekonomske karakteristike etničkih zajednica u Republici Srbiji - Starosno-polna struktura*, grafikon 7. In: *Etnokonfesionalni i jezički mozaik Srbije - Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji*, Republički zavod za statistiku, Beograd 2014, str. 120

³⁵ Đurić, Vladimir i kol.: *Veroispovest – Veroispovest i nacionalna pripadnost*, tabela 6. In: *Etnokonfesionalni i jezički mozaik Srbije – Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji*, Republički zavod za statistiku, Beograd 2014, str. 194

³⁶ Đurić, Vladimir i kol.: *Demografske, obrazovne i socioekonomske karakteristike etničkih zajednica u Republici Srbiji – Starosno-polna struktura*, grafikon 9. In: *Etnokonfesionalni i*

1.2.4 Život v české komunitě

Největší počet českých krajanů žije v okrese Bela Crkva, jehož populaci činí 17 367 obyvatel.³⁷ Součástí tohoto okresu činí městečko Bela Crkva, ve kterém žije většina obyvatelstva, a menší osídlené osady jako jsou vesnice Kruščica, Kusić, Vračev Gaj, Grebenac, Dobričevo, Dupljaja, Jasenovo, Kajtasovo, Kaluđerovo, Crvena Crkva, Česko Selo, Banatska Palanka a Banatska Subotica. Příslušníky české menšiny najdeme především ve vesnicích Kruščica a Česko Selo, ale také i v městečku Bela Crkva. Kromě tohoto okresu, část české menšiny z jižního Banátu žije v okrese Vršac, kde krajané žijí ve městě Vršac a ve vesnici Veliko Središte, ale i v okrese Kovin, kde ve vesnici Gaj žije nejmenší populace krajanů z výše uvedených okresů. Potomky Čechů, kteří emigrovali do těchto částí monarchie, najdeme i v hlavním městě Bělehrad, kde se stále snaží o udržení české kultury a tradice. Soužití několika etnických menšin na jednom území po celá staletí zapříčinilo to, že neexistuje mezilidská diskriminace a všichni tolerují náboženství, kulturu a tradice jiných menšin. Důkazem toho je existence čtyř kostelů (dvou římsko-katolických a dvou pravoslavných kostelů) v městečku Bela Crkva. Kostely byly postaveny relativně blízko sebe a dnes se rozlišují podle národnostních celků, které se podílely na jejich stavbě a k jejímž účelům slouží i dnes. V tomto městečku tedy nalezneme ruský kostel, rumunský kostel, pravoslavný neboli srbský kostel a katolický neboli německý a český kostel, podle kterého městečko Bela Crkva (čes. *Bílý Kostel*) bylo pojmenováno.

1.2.4.1 Kulturní a společenský život krajanů

Zachování tradic a obyčejů je pro českou komunitu velice důležitým úkolem. Krajané se především snaží zachovat obyčeje, které jsou spjaté s náboženskými svátky. Tyto obyčeje jsou nejlépe zachovány ve vesnici Kruščica, kde kluci, oblečení za Tří Krále, ještě stále chodí žehnat českým rodinám štěstí a zdraví do nového roku anebo chodí se řehtačkami zvěstovat

jezički mozaik Srbije – Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji, Republički zavod za statistiku, Beograd 2014, str. 127

³⁷ *Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji: Stanovništvo - Nacionalna pripadnost: Podaci po opštinama i gradovima, Knjiga 1, Republički zavod za statistiku, Beograd 2012, str.32*

novinky o Velikonocích. Ve vesnici také probíhá oslava svatého Mikuláše, které se také zúčastňují i děti srbských spoluobčanů, stejně jako i oslav masopustu, které obě národnosti oslavují. Během Velikonočních a Vánočních svátků se věnuje zvláštní pozornost tomu, aby všechny zvyky, počínaje návštěvou mše až po přípravu tradičních chodů, byly zachovány. V posledních letech se také obnovují zaniklé tradice jako vynášení Morény, ale vznikají i festivaly mající za úkol seznámit spoluobčany s českou kulturou, ale i s jinými kulturami, které na území Banátu ještě existují. Festival *Krása různorodosti* byl založen ve vesnici Kruščica a koná se každoročně od roku 2013. Z původně jednodenního festivalu je dnes třídenní festival, na kterém ze zúčastněných byly i pěvecké a folklorní soubory z České republiky (např. pěvecký sbor *Perchta* z Českého Krumlova, folklorní soubor *Vysočan* z Hlinska, folklorní soubor *Senioři* ze Šumperku, folklorní soubor *Jaro* z Ústí nad Orlicí, hudební skupina *Cimbálová muzika Valašsko* z Valašského Meziříčí).

Zastřešující organizaci a představitelem všech příslušníků české menšiny v Srbsku je Česká národní rada (srb. *Nacionalni savet češke manjine*), která sídlí v okrese Bela Crkva a která byla založena v roce 2010 při Ministerstvu pro lidská a menšinová práva a sociální dialog (srb. *Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog*). Na území tohoto okresu dále působí Matica česka, založena v roce 1997, která sdružuje české besedy Bela Crkva, Kruščica, Česko Selo a Gáj. Jinými spolky české menšiny v okrese Bela Crkva jsou spolky Češi Južnog Banata, Škola plus Dositej Obradović, České mediální centrum – studio Slunce, Kulturně-umělecké sdružení BELLA MUSICA a Skautský oddíl (občanské sdružení) Žarko Zrenjanin – UČA. V jiných okresech v Banátu představitelé české menšiny jsou Česká beseda Gáj a Umělecké kulturní osvětové sdružení Česká beseda Vršac. Mezi spolky české menšiny v Srbsku jsou také zapsány spolky Češi Srbska, Češi Šumadije, Češi jihovýchodního Srbska, ale i Česká beseda Novi Sad a Česká beseda Srem. Pokračujícím spolkem Kulturně-osvětového sdružení Čechů a Slováků v Bělehradě, které bylo založeno v roce 1885, je od roku 2010 Česká beseda Bělehrad.³⁸ Všechny tyto spolky se aktivně podílí na zachování české menšiny a její kultury na území Srbska.

V rámci České besedy Kruščica a České besedy Bela Crkva vznikla folklorní a pěvecká sdružení, která představují českou menšinu jižního Banátu v rámci Srbské republiky. Tyto

³⁸ *Srbsko*. [online]. MZVČR: © 2019.

Dostupné z:

https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_sвете/adresare/adresare-srbsko_adresar_krajanskych_spolku.html

folklorní soubory však vystupují i na různých krajanských festivalech mimo hranice Srbska, konkrétně v Rumunsku a v České republice (např. v Praze, Hradci Králové, Nymburku). Přestože tato sdružení vznikla v rámci českých besed, a přestože mají za cíl představovat a udržovat českou kulturu a tradici, nejsou všichni členové sdružení příslušníci české menšiny a někteří z nich se hlásí k srbskému etniku. V rámci besed se několikrát do roka pořádají divadelní vystoupení a zábavy, které jsou především věnované české komunitě v Srbsku. Na tyto zábavy však také přichází i krajané z rumunského Banátu. V zimě se zpravidla pořádá pingbal, který kromě příslušníků české menšiny také navštěvují i jejich srbští spoluobčané či příslušníci jiných menšinových národů. Jiné takové zábavy se organizují v rámci masopustu anebo o Velikonocích, kdy česká komunita pořádá už tradiční soutěž ve zdobení kraslic v rámci festivalu *Jajefest*. Krajanům je v okrese Bela Crkva několikrát do týdne také věnována hodina českého pořadu v rozhlase *Bela Crkva* s názvem *Krajanka*, jejíž program připravuje učitel českého jazyka Stanislav Havel.

1.2.4.2 Podpora ze strany České republiky

Česká republika se snaží podporovat život krajanů v Srbsku jak finančně, tak i jinými způsoby. Za posledních několika let ve vesnici Kruščica, kde žije většina české komunity v okrese Bela Crkva, byl za podpory České republiky vybudován kanalizační systém, zařízena komunální služba a celková rekonstrukce venkovního hřiště ve dvoře vesnické základní školy, z kterého je dnes zakrytý fotbalový sál s umělým trávníkem. Na tomto hřišti se každé léto tradičně pořádají fotbalová utkání mezi vesnicemi v okrese, ale i mezinárodní přátelské fotbalové zápasy mezi krajané a návštěvami z Čech. Vláda České republiky nabízí krajanům program středoškolského vzdělání na území České republiky za podpory Ministerstva mládeže a tělovýchovy, ale i možnost jazykových kurzů v České republice od rozpětí jednoho měsíce nebo semestrální či dvousemestrální pobyt s cílem výuky jazyka.³⁹ V současné době nedostatek pracovních příležitostí způsobil potřebu mládeže v Srbsku hledat zaměstnání mimo hranice Srbska a za prací do České republiky nejčastěji přicházejí právě krajané z okrese Bela Crkva, ale i jejich spoluobčané.

³⁹ *Studium v ČR*. [online]. DZS: © 2019. Dostupné z: <https://www.dzs.cz/cz/studium-v-cr/>

1.2.4.3 Výuka českého jazyka krajanů

Poslední česká škola v Srbsku byla zrušena kolem roku 1970. Výuka českého jazyka znovu začala probíhat od roku 2000 a pořádá se pravidelně dvakrát týdně v rámci mimoškolní jazykové výuky, i když existují snahy o zavedení českého jazyka jako povinného jazyka na základních školách v okrese Bela Crkva. Od roku 2000 Dům zahraniční spolupráce do kraje jižního Banátu vyslal celkem dvanáct učitelů, kteří zde vyučovali český jazyk. První učitel, který do Banátu přišel s tímto úkolem, byl Roman Grossman, a po jeho odchodu téměř každoročně přicházeli noví učitelé – Daniela Zezulková, Jiří Kaňák, Barbora Jiroušková, Ludmila Šťástková, Petr Skořepa, Jaroslav Svoboda, Martin Horn, Markéta Světlíková a Jan Jícha. Nejdéle působící učitelkou českého jazyka pro krajany v Srbsku byla Ilona Kirchnerová, která zde děti vyučovala český jazyk od začátku školního roku 2013/2014 až do konce školního roku 2016/2017. Současným učitelem českého jazyka je Stanislav Havel, který se svojí rodinou v žije ve vesnici Kruščica.⁴⁰

Výuky českého jazyka se, kromě dětí krajanů, mohou zúčastnit i děti srbských spoluobčanů nebo jiných národností, které mají zájem o český jazyk. Výukové hodiny jsou přizpůsobené každé skupině zvlášť, neboť jsou děti rozděleny do dvou skupin podle věku a tyto skupiny se ve výuce českého jazyka střídají. Do skupiny „malých dětí“ se zařazují žáci od první do čtvrté třídy základní školy, zatímco do skupiny „velkých dětí“ patří žáci páté až osmé třídy základní školy. Výuka probíhá především hravou formou, která klade důraz na rozšíření slovní zásoby a osvojení si českého pravopisu, ale zároveň se učitel snaží uplatnit co nejvíce užitečných mluvnických lekcí. Učitelé a děti také připravují divadelní nebo hudební představení, která probíhají o Vánocích a na závěr školního roku. Příležitost zlepšit si svoji češtinu nebo naučit se český jazyk mají také dospělí, ale tyto hodiny češtiny jsou především vedlejší činností, které se málokdo z krajanů účastní.

⁴⁰ *Přehled učitelů DZS od roku 1997 do roku 2019*. [online]. DZS: © 2019.

Dostupné z:

<https://www.dzs.cz/file/6993/P%C5%99ehled%20u%C4%8Ditel%C5%AF%2097-2019.pdf>

2. Dnešní jazyková situace – hlavní charakteristiky banátské češtiny v Srbsku

2.1 Osvojování jazykových dovedností

O existenci jazykové dominance můžeme hovořit v případě, že jedinec žije na území, na němž naprostá většina mluvčích hovoří jiným jazykem než mateřským jazykem jedince. „Jazyková dominance se vyskytuje nejen u jednotlivých mluvčích, kteří určitý jazyk ovládají lépe než jiný nebo jej upřednostňují, nýbrž i v případech celých jazykových společenství či teritorií, kde funguje více jazyků, z nichž jeden zaujímá dominantní postavení následkem početní převahy uživatelů, vyšší prestiže či oficiálního zastání.“⁴¹ Z tohoto hlediska lze říct, že srbský jazyk je dominujícím jazykem nad jazykem české a zároveň i jiných menšin na území Srbska. Izolovanost krajanů od své vlasti způsobila udržení, resp. zachování původní podoby mluveného jazyka, kterou dnes už můžeme považovat za zastaralou či archaickou podobu jazyka. Jazyk české menšiny je mnohem více ovlivněn dominujícím jazykem neboli většinovým jazykem země, ve které tato menšina žije, v tomto případě srbštinou, než novými trendy ve vývoji češtiny a jejím současným územ.

Příslušníci menšin zpravidla vyrůstají ve společnosti, ve které již od raného dětství mají kontakt s dvěma jazyky – většinovým jazykem neboli oficiálním jazykem státu, ve kterém žijí, a jazykem své menšiny. Z toho důvodu můžeme příslušníky menšin považovat za bilingvní. Bilingvismus, v závislosti na tom, jak jedinec ovládá určité jazyky, může být vyrovnaný anebo nevyrovnaný. Za vyrovnaný bilingvismus považujeme ovládání dvou jazyků na stejné úrovni. Toto však není případem v české komunitě, ve které je bilingvismus nevyrovnaný. Příslušníci české menšiny ovládají srbský jazyk lépe než český.⁴² Na území Banátu se čeština po desetiletí přenáší především ústní formou, tzv. „z kolena na koleno“, jelikož se děti krajanů převážně učí česky v rámci rodiny od svých rodičů a prarodičů, kteří si stejným způsobem osvojili znalost českého jazyka. Výuka českého jazyka ve škole není obligatorní a spíše probíhá v podobě jazykového kroužku mimo výuky ve škole. Všichni krajané dokážou ve srbském jazyce ovládat jak psanou, tak i mluvenou formu jazyka, zatímco psaná forma českého jazyka je zanedbaná nedostatkem povinné výuky českého jazyka. Přestože se děti učí česky v rámci rodiny, existují

⁴¹ Šebesta, Karel a kol.: *Druhý a cizí jazyk – Osvojování a vyučování – Terminologický slovník*. Karolinum, Praha 2014, str. 17

⁴² viz pozn. 41

rodiny, jež se hlásí k české menšině v rámci, kterých se česky doma nemluví, ale znalost českého jazyka nezanikla úplně. Toto se později odráží v tom, že děti česky nebudou mluvit aktivně, ale budou českému jazyku pouze rozumět, zatímco při každodenní komunikaci budou používat srbštinu. Taková znalost dvou a více jazyků se z hlediska lingvistického uvažování považuje za pasivní znalost jazyka neboli pasivní bilingvismus.⁴³ Znalost jiného jazyka může být ovlivněna dovednostně, kdy mluvčí ovládá pouze mluvenou formu, jak je tomu u krajanů v Srbsku, anebo může být ovlivněna oblastí či situací použití jazyka, kdy mluvčí používá druhý jazyk pro komunikaci v soukromém prostředí, tedy v rodině nebo mezi přáteli.⁴⁴

2.2 Stručná charakteristika českého a srbského jazyka

Srbský a český jazyk jsou indoevropské jazyky, které zařazujeme do rodiny slovanských jazyků. Pro klasifikaci slovanských jazyků se nejčastěji používá trichotomická klasifikace, která uplatňuje vývojové, diachronně typologické hledisko. Tato klasifikace rozděluje slovanské jazyky do tří areálových skupin:

a) východoslovanské jazyky:	ruština, ukrajinština, běloruština, rusínština, západní polesština
b) západoslovanské jazyky:	čeština, slovenština, horní a dolní lužická srbština, polština, kašubština
c) jihoslovanské jazyky:	bulharština, makedonština, srbština, chorvatština, bosenština, černohorština, slovinština

Všechny tyto jazyky se vyvinuly z jednoho společného jazyka – praslovanštiny, jejíž stopy jsou patrné v rámci základního slovního fondu všech slovanských jazyků. Základní slovní fond je nejdůležitější částí slovní zásoby jazyka a jeho jádrem jsou slova kořenná. „Základní slovní fond je velmi stálý, přetrvává často celá staletí a je základem pro tvoření nových slov.“

⁴³ Šebesta, Karel a kol.: *Druhý a cizí jazyk – Osvojování a vyučování – Terminologický slovník*. Karolinum, Praha 2014, str. 17

⁴⁴ Šebesta, Karel a kol.: *Druhý a cizí jazyk – Osvojování a vyučování – Terminologický slovník*. Karolinum, Praha 2014, str. 17

Spolu s gramatickou stavbou jazyka tvoří základ jazyka, jeho podstatu.⁴⁵ Do základního slovního fondu se řadí zájmena (př. *já, ty, my, vy, můj, tvůj, který, jaký, všechen, sám*), zájmenná příslovce (př. *kde, kdy, jak, jaký, tam, zde*), primární předložky (př. *s, k, v, pro, na, u, při, nad*), některé spojky a částice (př. *a, i, -li, že*), slovesa označující základní děje a stavy (př. *říci, dělati, hráti, mluviti, seděti, zváti, bráti*), přídavná jména označující základní vlastnosti (př. *dlouhý, krátký, živý, mrtvý, starý, mladý*), podstatná jména označující části lidského těla, předměty, přírodní jevy, zvířata, rostliny, příbuzenské vztahy, nástroje atd. (př. *slunce, měsíc, voda, kámen, zima, sníh, ovce, koza, myš, vlk, bříza, jabloň, semeno, větev, syn, dcera, sekyra*).

Pomocí základního jazykového fondu je možné vypočítat procentuální hodnotu společné slovní zásoby mezi jednotlivými jazyky. Pro vypočítání této hodnoty je možné použít lexikostatistickou metodu neboli glottochronologii, která je založená na analýze 100 totožných a nepřejatých lexikálních jednotek základního slovního fondu z každého srovnávacího jazyka. Na základě poznatků lingvistů Arnošta Lamprechta a Mirka Čejky lexikostatistická metoda vychází ze tří základních předpokladů:⁴⁶

1. jistá část slovní zásoby podléhá menším změnám než ostatní
2. počet slovníkových prvků, které zůstávají po jistou dobu součástí základního slovníkového jádra, je do značné míry konstantní stejně jako i úbytek těchto slov
3. hodnota vyjadřující rychlost úbytku slov ze základního jádra je pro všechny jazyky přibližně stejná

„Z těchto tří předpokladů vyplývá závěr, že můžeme matematicky vypočítat, kdy začal divergentní vývoj dvou příbuzných jazyků ze společného prajazyka, známe-li procento příbuzných slov v obou jazycích.“⁴⁷ Lexikostatistická metoda byla pro slovanské jazyky aplikována několikrát. Čeští slavisté Arnošt Lamprecht a Mirek Čejka aplikovali tuto metodu

⁴⁵ Lamprecht, Arnošt: *K otázce základního slovního fondu v českém jazyce*. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*, A 1, 1952, str. 58 [online]. Faculty of Arts, Masaryk University: © 2015. Dostupné z: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/101601>

⁴⁶ Lamprecht, Arnošt – Čejka, Mirek: *K otázce vzniku a diferenciace slovanských jazyků*. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. 1963, A 11, str. 5-6 [online]. Faculty of Arts, Masaryk University: © 2015.

Dostupné z: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/100089>

⁴⁷ Lamprecht, Arnošt – Čejka, Mirek: *K otázce vzniku a diferenciace slovanských jazyků*. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. 1963, A 11, str. 5-6 [online]. Faculty of Arts, Masaryk University: © 2015.

Dostupné z: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/100089>

na slovanských jazycích ve své práci *K otázce vzniku a diferenciacie slovanských jazyků* (1963). Jejich analýza byla založená na seznamu 100 anglických slov, který sestavil americký lingvista Morris Swadech, jenž tuto metodu podrobněji propracoval. K těmto slovům Lamprecht a Čejka vytvořili vlastní seznam odpovídajících českých ekvivalentů a dle jejich poznatků český jazyk a tehdejší srbochorvatština sdílely 80 % slovní zásoby. Později ve své práci *Glottochronologie a její aplikace pro slovanské jazyky* (2005) Petra Novotná a Václav Blažek použili srovnávací strategii jazyků, která vychází se spisku sémantických jednotek a při které srovnávání jazyků byly akceptovány všechny sémanticky totožné páry, které si též odpovídají etymologicky.⁴⁸ Výsledky, k nimž Novotná a Blažek dospěli, byly zaznamenány do tabulky níže (tabulka č. 8), ze které je možné vyčíst, že lingvisti dospěli k závěru, že čeština se srbštinou sdílí 87,8 % nepřijatých sémantických jednotek:

	bul.	mak.	srb.	chor.	sln.	slk.	čes.	hluž.	dluž.	plb.	kaš.	pol.	blr.	ukr.	rus.
stsl.	83,6	84,6	87,3	88,3	85,5	88,4	92,2	87,3	85,4	83,0	83,2	85,4	84,3	79,6	82,7
bul.		95,0	91,9	92,0	87,0	85,9	85,9	86,9	84,8	79,6	83,5	84,8	84,5	78,8	83,0
mak.			92,9	94,0	89,0	85,9	85,9	86,9	84,8	81,8	83,5	84,8	84,5	81,8	84,0
srb.				100	94,9	86,7	87,8	86,7	85,7	82,7	85,4	84,7	85,4	80,6	81,8
chor.					97,0	89,9	91,9	89,9	88,9	87,4	87,6	87,9	86,6	82,8	85,0
sln.						87,9	90,9	87,9	87,9	86,7	84,8	87,9	84,5	79,8	83,0
slk.							96,0	90,9	88,9	81,9	86,7	90,8	86,5	82,7	86,9
čes.								91,9	89,9	86,7	89,6	90,8	87,5	82,7	86,9
hluž.									99,0	88,5	92,7	92,9	88,5	84,7	87,9
dluž.										85,2	90,6	91,8	87,5	82,7	86,9
plb.											84,8	86,3	82,4	82,7	81,8
kaš.												100	86,2	83,3	83,5
pol.													88,5	83,7	85,9
blr.														99,0	93,8
ukr.															91,9

Tabulka č. 8: Procentuální hodnota společné slovní zásoby mezi jednotlivými slovanskými jazyky dle výsledků Petry Novotné a Václava Blažka⁴⁹

Z hlediska jazykové typologie slovanské jazyky zařazujeme mezi flektivní neboli flexivní jazyky. Takové jazyky mají schopnost vyjádřit gramatické, resp. syntaktické vztahy pomocí flexe, tj. ohýbání. Gramatické funkce flektivních jazyků jsou vyjádřené připojením koncovek ke kořenu slova, resp. připojením jediné koncovky, která může mít více funkcí.

⁴⁸ Novotná, Petra – Blažek, Václav: *Glottochronologie a její aplikace na slovanské jazyky*. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*, A 53, 2005, str. 63

⁴⁹ Novotná, Petra – Blažek, Václav: *Glottochronologie a její aplikace na slovanské jazyky*. In: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity*, A 53, 2005, str. 63

Syntaktické funkce, které v jiných jazycích bez flexe vyjadřuje slovosled, jsou vyjádřené pomocí flektivních tvarů.

Český jazyk má dva jazykové útvary, a to spisovný a nespisovný, které se navzájem prolínají. Za spisovný jazyk považujeme spisovnou češtinu, která je oficiálním jazykem státu. Spisovný jazyk však má více jazykových prostředků, které mohou být hovorové, neutrální, knižní nebo archaické. Nespisovný jazyk čeština diferencuje dle území nebo sociálního prostředí. Tímto nám vznikají jazykové prostředky obecněčeské, nářeční, profesní, slangové a argotické.⁵⁰ V českém jazyce existují čtyři základní nářeční skupiny, respektive pět, které zahrnují několik interdialektů vyznačujících se některými společnými znaky. Nářeční skupina česká se vyskytuje na převážné části jazykového území, především na území Čech. Jejím hlavním reprezentantem je interdialekt obecná čeština. Na území Moravy existují další nářeční skupiny – středomoravská či hanácká, východomoravská či moravskoslovenská a slezská či lašská nářeční skupina na území Moravy a přilehlé částí bývalého Slezska. Zvláštní postavení v nářečním systému českého jazyka zaujímá polsko-český smíšený pruh.⁵¹

Srbský jazyk je založen na štokavském nářečí, kterým se mluví na území Srbska, Černé Hory, Bosny a Hercegoviny a ve větší části Chorvatska, jenž se vyznačuje použitím tázacího zájmena što/ šta. Dle toho, kterými hláskami byla nahrazena hláska jat, rozlišujeme v rámci tohoto nářečí dialekty s ekavskou (př. *mleko*), ijekavskou (př. *mlijeko*) a ikavskou výslovností (př. *mliko*), jenž v sobě zahrnují následující dialekty:⁵²

1. štokavské nářečí ekavské výslovnosti

a) starší štokavský dialekty:	▪ prizrensko-timočský dialekt▪ kosovsko-resavský dialekt▪ slavonský štokavský dialekt ekavské výslovnosti
b) mladší štokavský dialekty (novoštokavský):	▪ šumadinsko-vojvodinský dialekt

⁵⁰ Čechová, Marie a kol.: *Útvary a formy českého jazyka*. In: *Čeština – řeč a jazyk*. SPN, Praha 2012, str. 23

⁵¹ Bělič, Jaromír: *Nástin české dialektologie*. SPN, Praha 1972, str. 11-12

⁵² Stanojčić, Živojin – Popović, Ljubomir: *Srpskohrvatski jezik*. In: *Gramatika srpskoga jezika*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1992, str. 7-11

2. štokavské nářečí ijekavské výslovnosti

- a) starší štokavský dialekty:
 - zetsko-jihosandžačský dialekt
- b) mladší štokavský dialekty (novoštokavský):
 - výhodohercegovinský dialekt

3. štokavské nářečí ikavské výslovnosti

- posavsko ikavský dialekt
- mladší ikavský dialekt
- istarský ikavský dialekt

Za dialekty srbského jazyka se považují dialekty štokavského nářečí ekavské a ijekavské výslovnosti, zatímco je srbský knižní jazyk (neboli standardní jazyk) založen na novoštokavských dialektch ekavské a ijekavské výslovnosti, resp. na šumadinsko-vojvodinském a východohercegovinském dialektu.⁵³ V srbském jazyce existuje i sociolekt neboli sociální dialekt, který je vytvořen na základě rysů jednotlivých vrstev společnosti, které se mohou vyznačovat svým věkem, stupněm vzdělání, profesí, způsobem života atd.

Základním rozdílem mezi srbštinou a češtinou je jejich písmo. Srbština používá dva písma – cyrilici a latinku, přestože je cyrilice z hlediska Ústavy oficiálním písmem srbského jazyka,⁵⁴ zatímco český jazyk používá pouze latinku (viz tab. č. 9).

cyrilice (azbuka) – srbský jazyk

А а	Б б	В в	Г г	Д д	Ђ ђ
Е е	Ж ж	З з	И и	Ј ј	К к
Л л	Љ љ	М м	Н н	Њ њ	О о
П п	Р р	С с	Т т	Ћ ћ	У у
Ф ф	Х х	Ц ц	Ч ч	Џ џ	Ш ш

latinka (abeceda) – srbský jazyk

A a	B b	C c	Č č	Ć ć	D d
Dž dž	Đ đ	E e	F f	G g	H h

⁵³ Stanojčić, Živojin – Popović, Ljubomir: *Srpski književni jezik*. In: *Gramatika srpskoga jezika*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1992, str. 12

⁵⁴ Ustav Republike Srbije, Službeni glasnik RS, br. 98/2006, Načela ustava, član 10. Jezik i pismo. [online]. Dostupné z: <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/sr-Latn-CS/70-100028/ustav-republike-srbije#d2>

I i	J j	K k	L l	Lj lj	M m
N n	Nj nj	O o	P p	R r	S s
Š š	T t	U u	V v	Z z	Ž ž

latinka (abeceda) – český jazyk

A a	B b	C c	Č č	D d	Ď ě
E e	F f	G g	H h	Ch ch	I i
J j	K k	L l	M m	N n	Ň ň
O o	P p	Q q	R r	Ř ř	S s
Š š	T t	Ť ť	U u	V v	W w
X x	Y y	Z z	Ž ž		

Tabulka č. 9: Písmo v srbštině a češtině

Z hlediska fonetiky oba tyto jazyky rozlišují hlásky (*fonémy*) na samohlásky (*vokály*) a souhlásky (*konsonanty*). Podle toho, jak jsou souhlásky tvořené u obou jazyků je třídíme podle:

1. místa artikulace	retné:	obouretné (bilabiály): <i>p, b, m</i>
		retozubné (labiodentály): <i>f, v</i>
	zubodásňové:	zubné (dentály): <i>t, d, n</i> (v češtině), <i>s, z, c</i>
		dásňové (alveoláry): <i>r, ř, l, š, ž, č</i> ; v srbštině <i>r, l, n</i>
	předopatrové (palatály): <i>ť (ć), ď (đ), ň (nj), j</i> + v srbštině <i>lj, ž, š, č, dž</i>	
	zadopatrové (veláry): <i>k, g, ch</i> (v srbštině <i>h</i>)	
hrtanové (laryngály), pouze v češtině: <i>h, ráz</i>		
2. způsobu artikulace	závěrové (okluzivy): <i>p, b, t, d, ť (ć), ď (đ), k, g</i>	
	polozávěrové (semiokluzivy, afrikáty): <i>c, č</i>	
	úžinové (konstriktivy): <i>f, v, s, z, š, ž, j, ch, h</i> (v češtině)	
	kmitavé (vibranty): <i>r, ř</i> (v češtině)	
	bokové (laterály): <i>l</i>	
3. podle účastí hlasivek	znělé (sonorní): <i>b, d, ď (đ), g, z, ž, h</i> (v češtině), <i>v, l, r, m, n, ň, j</i>	
	neznělé (nesonorní): <i>p, t, ť (ć), k, s, š, c, č, ch (h), f</i>	

Oba jazyky mají pět samohlásek – *a, e, i, o, u*, které vyslovují krátce nebo dlouze. Délku (*kvantitu*) samohlásek v češtině graficky označuje, zatímco srbská kvantita graficky nezaznamenává. Rozdělení samohlásek podle místa a způsobu výslovnosti u obou jazyků můžeme znázornit pomocí tabulky níže:

	přední	střední	zadní
vysoká	i, í		u, ú
střední		e, é	o, ó
nízká		a, á	

Tabulka č. 10: Samohlásky podle místa a způsobu tvoření

Přízvuk v srbské je melodický a vytváří se pomocí změny výšky a síly tónu. Tyto proměny vytváří různé typy přízvuků, které se dělí podle délky na krátké a dlouhé přízvuky a podle výšky a síly tónu na klesající či stoupající přízvuky. Tímto roztríděním nám vznikají čtyři přízvuky – dlouhý klesající (srb. *dugosilazni*), krátký klesající (srb. *kratkosilazni*), dlouhý stoupající (srb. *dugouzlazni*) a krátký stoupající (srb. *kratkouzlazni*). Klesající přízvuk se vyznačuje tím, že výška a síla tónu společně klesají, zatímco u stoupajícího přízvuku výška a síla na začátku výslovnosti společně stoupají, aby při samém zakončení výslovnosti u přízvukové slabiky síla prudce opadla a výška tónu stále stoupala.⁵⁵

PŘÍZVUK	dlouhý	krátký
stoupající	´	`
klesající	˘	˘˘

Tabulka č. 11: Roztrídění přízvuků v srbské dle délky a výšky tónu

V srbské přízvuk nikdy není na poslední slabice slova, zatímco všechny jiné slabiky mohou být přízvukové. Na první slabice u vícelslabičných slov se mohou při výslovnosti objevit všechny přízvuky, zatímco u jednoslabičných slov je přízvuk pouze klesající. Tento přízvuk nemůže stát na jiném místě než na první slabice u vícelslabičných slov, zatímco stoupající přízvuk se může objevit také při výslovnosti slabik uprostřed slova. Použití přízvuku v češtině

⁵⁵ Klajn, Ivan: *Akcenti i dužine*. In: *Gramatika srpskog jezika*. Závod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd 2005, str. 24

je o něco jednodušší, jelikož hlavní přízvuk zpravidla stojí vždy na první slabice,⁵⁶ zatímco vedlejší přízvuk je v češtině fakultativní a objevuje se na dalších lichých slabikách nebo na první slabice druhého členu složeniny.⁵⁷ Kromě toho, že srbština má čtyři různé přízvuky, ve výslovnosti se mohou objevit i nepřívzvučné slabiky, které mohou být také krátké nebo dlouhé. V tomto případě krátké slabiky zpravidla stojí před přízvukem, ale slabiky za přízvukem mohou být jak krátké, tak dlouhé, což označujeme za popřívzvučnou délku (srb. *postakcentska dužina*).⁵⁸

Z morfologického hlediska oba jazyky rozlišují deset slovních druhů, které se na základě schopnosti flexe dělí na ohebné a neohebné slovní druhy. Za ohebné slovní druhy se označují podstatná jména (*substantiva*), přídavná jména (*adjektiva*), zájmena (*prononima*), číslovky (*numeralia*) a slovesa (*verba*), zatímco se za neohebné slovní druhy považují předložky (*prepozice*), příslovce (*adverbia*), spojky (*konjukce*), částice (*partikule*) a citoslovce (*interjekce*).⁵⁹ Schopnost flexe u ohebných slovních druhů se objevuje v rámci možnosti vyjádřit různé mluvnické významy pomocí jedné koncovky. Pro vyjádření mluvnických významů pomocí jedné koncovky u jmen používáme deklinaci, zatímco u sloves používáme časování. U jmen a sloves určujeme na základě koncovky následující gramatické kategorie:

1. jména (podstatná jména, přídavná jména, zájmena)
 - gramatický rod – mužský životný/ neživotný (*maskulinum animatum/ inanimatum*), ženský (*femininum*), střední rod (*neutrum*)
 - číslo – jednotné (*singulár*), množné (*plurálium*)
 - pád – nominativ, genitiv, dativ, akuzativ, vokativ, lokál, instrumentál
2. slovesa
 - osoba – první, druhá, třetí osoba
 - číslo – jednotné (*singulárium*), množné (*plurálium*)
 - slovesný způsob – oznamovací (*indikativ*), rozkazovací (*imperativ*),

⁵⁶ Klajn, Ivan: *Akcenti i dužine*. In: *Gramatika srpskog jezika*. Závod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd 2005, str. 25

⁵⁷ Čechová, Marie a kol.: *Zvuková a grafická stránka jazyka – Slovní přízvuk a přízvukový takt*. In: *Čeština – řeč a jazyk*. SPN, Praha 2012, str. 38

⁵⁸ Slavatová, Radka: *Tón a slovní přízvuk v současné srbštině oblasti Kosovské Mitrovice*. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Praha 2010, str. 17

⁵⁹ Tasić, Milan – Gačević, Radojko: *Morfologija, sintaksa padeža, sintaksa glagolskih oblika*. In: *Srpski jezik - priručnik za osnovce*. Publik praktum, Beograd 2015, str. 43

podmiňovací (*kondicionál*)

- slovesný čas – minulý (*préteritum*), přítomný (*prézens*), budoucí čas (*futur*)
v srbštině ještě: předminulý čas (*plusquamperfektum*), minulý čas nedokonavý (*imperfektum*), minulý čas dokonavý (*aorist*), předbudoucí čas (*futur II*)
- slovesný rod – činný, trpný
- slovesný vid – dokonavý (*perfektivum*), nedokonavý (*imperfektivum*)

Z hlediska sémantiky oba jazyky rozlišují slova plnovýznamová (podstatná jména, přídavná jména, zájmena, číslovky, slovesa a příslovce), která mají schopnost vyjadřovat větné členy z hlediska syntaxe, a na neplnovýznamová slova (předložky, spojky, částice a citoslovce), která tuto schopnost nemají. Plnovýznamová slova v obou jazycích mohou ve větě plnit funkci podmětu (*subjektu*), přísudku (*predikátu*), předmětu (*objektu*), přívlastku shodného a neshodného (*atributu*), doplňku a příslovečného určení průvodních okolností (*adverbiále*) – např. místa, času, míry, způsobu atd. Ze syntaktického hlediska věta může být jednoduchá a složená. Věta jednoduchá vyjadřuje pouze jeden predikát, zatímco věta složená může být vícepredikátová a vstupuje do syntaktického vztahu k některému slovu věty jednoduché, čímž dostává funkci větného členu.⁶⁰ Spojením několika vět oba jazyky vytvářejí souvětí, které může být souřadné, je-li tvořeno ze dvou hlavních vět, anebo podřadné, je-li tvořeno z věty hlavní a věty vedlejší, která je závislá na větě hlavní. V závislosti na tom, co věta vedlejší vyjadřuje, rozlišujeme vedlejší větu podmětnou, přísudkovou, předmětnou, přívlastkovou, doplňkovou, časovou, místní, způsobovou, měrovou, příčinnou, účelovou, podmínkovou a přípustkovou. Věty tvořící souřadné souvětí mohou mezi sebou vyjadřovat vztah slučovací, odporovací, stupňovací, vylučovací, příčinný a důsledkový.

2.3 Charakteristika českého jazyka na území jižního Banátu

Emigračními vlnami obyvatelstva za hranice Rakousko-Uherska v průběhu 18. a 19. století byly mimo souvislou oblast českého jazyka vytvořené jazykové ostrovy s českými osídleními. K těmto emigračním vlnám zpravidla docházelo z hospodářských a sociálních

⁶⁰ Čechová, Marie a kol.: *Věta a výpověď – Věta jednoduchá, věta složená a souvětí*. In: *Čeština – řeč a jazyk*. SPN, Praha 2012, str. 328

důvodů obyvatelstva, jež bylo nářečně zhruba stejnorodé, což, dle Běličova názoru, má pro českou dialektologii jistý význam: „Izolovanost mluvy těchto osad od celku národního jazyka má leckde za následek, že se zde plněji uchovaly některé starobylé nářeční znaky, které na domácím území vlivem novějších vyrovnávacích procesů značně již ustoupily nebo i zcela zanikly.“⁶¹ Hranice mezi spisovnou a obecnou češtinou v Čechách není pevná a jednoznačná. Největší část mluvčích v každodenním hovoru užívá obecnou češtinu, kde se nesnaží o spisovné vyjadřování. Pevně vyhraněné hranice, které existují mezi nářečními, nelze vymezit ani mezi místními variantami obecné češtiny.⁶²

Český jazyk krajanů v Srbsku obsahuje prvky nespisovného českého jazyka, zatímco spisovná čeština je téměř neexistujícím jazykem na tomto území. Nedostatek českých škol a kontaktů krajanů se živou češtinou ze své vlasti, ať už mluvenou či psanou, přispěl k tomu, aby se na tomto území zakořenila nespisovná podoba českého jazyka, což napovídá tomu, že děti učí český jazyk ústní formou především v prostředí rodiny. Tento způsob přenášení znalosti českého jazyka přetrvává i dnes. Na děti se v rodině od samého začátku jejich života mluví česky, ale i srbsky zároveň. Česky na děti budou s větší pravděpodobností mluvit prarodiče než jejich rodiče. Přestože, si děti tuto dovednost především osvojují od svých prarodičů než rodičů, tento kontakt s českým jazykem je každodenní, jelikož ve většině domácnostech žije více než dvě generace – děti, rodiče, prarodiče a popřípadě praprarodiče. Teprve s nástupem školního věku děti mají možnost zúčastnit se výuky českého jazyka, při které se mohou seznámit se spisovnou a psanou formou českého jazyka.

Jazyk krajanů v Srbsku obsahuje velmi zřetelné znaky obecné češtiny v rámci výslovnosti a tvarosloví. V češtině, kterou se mluví na území českého Banátu, můžeme zaslechnout fonetické znaky jako:⁶³

- použití hlásky *i* ve slovech místo hlásky *é* (př. *polévka* x *polívka*, *lépe* x *líp*)
- použití skupiny hlásek *-ej* místo spisovné hlásky *i/ý* (př. *cizí* x *cizej*, *dobrý* x *dobrej*)
- použití protetického *v* u slov začínajících samohláskou *o* (př. *okno* x *vokno*, *on* x *von*)
- dloužení samohlásek (př. *vzádu*, *pívo*, *tchýně*, *móře*)

⁶¹ Bělič, Jaromír: *Nástin české dialektologie*. SPN, Praha 1972, str. 21

⁶² Sgall, Petr – Hronek, Jiří: *Čeština bez příkras*, Karolinum, 2014, str. 21-22

⁶³ Sgall, Petr – Hronek, Jiří: *Jak se doopravdy mluví v Čechách*. In: *Čeština bez příkras*, Karolinum, 2014, str. 27-67

- vynechávání souhlásek *t, d, k* během výslovnosti před jinou závěrovou souhláskou na začátku slov (př. *když x dyž, tkanička x kanička, kdyby x dyby*) a mezi dvěma souhláskami (př. *tloušťka x tlouška, šestnáct x šesnáct, prázdniny x prázniny*)
- vynechávání souhlásky *v* během výslovnosti před skupinou souhlásek (př. *vzpomenout si x spomenout si, vztek x stek, vstávat x stávat*)
- vynechávání hlásky *h* před hláskou *ř* (př. *hřeben x řeben, hřbitov x řbitov, hřebík x řebík*)
- vynechávání souhlásek *j* a *l* ve výslovnosti na začátku slova (př. *jdu x du, jsem x sem, lžíce x žíce*)
- vynechávání hlásky *j* (př. *příjmení x přímeni, příjdu x přídu, půjdu x puđu*)
- vynechávání souhlásky *j* s celou slabikou u slova *nějaký x někej* a před samohláskou *e* na začátku slova (př. *ještě x eště, jestli x es(l)i*)
- vynechávání slabičného *l* ve výslovnosti některých slov (př. *jablko x jabko*) a v koncovce minulého času (př. *sedl si x sed si, přinesl x přines, vedl x ved*)
- zjednodušení výslovnosti souhláskových skupin (př. *který x kerej, vezmu x vemu, vždycky x dycky, vždyť x dyť, mužský x muskej*)
- změna výslovnosti skupiny souhlásek (př. *hezký x hežčí, čtvrtý x štvrtej, čtvrtek x štvrtek, slupka x šlupka, kapsa x kapca, ženská x žencká, lepší x lepčí, sahat x šahat*)

Morfologické znaky obecné češtiny se projevují použitím koncovky *-ma* v 7. pádě množného čísla podstatných jmen (př. *ženami x ženama, dospělými x dospělejma*), ale i koncovkou *-ách* v 6. pádě množného čísla mužského životného a neživotného rodu u slov se kmenem zakončeným na *k, h, ch* (př. *klucích x klukách, vojákách x vojáčkách, rozích x rohách*) a v 6. pádě slov středního rodu, u kterých nahrazuje spisovnou koncovku *-cích* (př. *o kolečkách x kolečkách, o sedátcích x sedátkách*). Podobná situace se objevuje i u podstatného jména *jablko*, kdy je ve 3. pádě množného čísla použita koncovka *-ám* místo spisovné koncovky *-ům* (př. *dej to k jabkám x jablkům*). Podstatná jména *ruka* a *noha* označující párové orgány lidského těla, v obecně češtině v 2. a 6. pádě mohou mít tvar *rukouch/nohouch* místo spisovného tvaru *rukou/nohou* (př. *vem to do rukouch, mít křeč v nohouch*). Stejný problém se také objevuje i u duálových číslovek *dva/oba*, jež mohou mít tvary *dvouch/vobouch, dvoum/voboum, dvouma/vobouma*. Z hlediska číslovek obecná čeština nerozeznává význam mezi číslovkami *dvoje, troje* a *dvojí, trojí*, jelikož pro význam druhové číslovky *dvojí* používá souborovou číslovku *dvoje*. Přídavná jména tvrdého vzoru mladý končící v 1. pádě jednotného čísla na *-ý* mají koncovku *-ej*, zatímco koncovka 1. pádu množného čísla odpovídá koncovce 4. pádu

množného čísla, teda nedochází k měkčení koncových kmenových hlásek *d, t, n, h, ch, k, r* (př. *hodný kluci x hodní, byli udivený x udivení*). U osobního zájmena *oni* se v obecné češtině nerozlišují jednotlivé rody (muž. rod *oni*, žen. rod *ony*, stř. rod *ona*) a tvar *oni* se používá pro všechny rody stejně. Slovesa první třídy v obecné češtině vyjadřují přičestí minulé bez použití koncového *-l* (př. *sedl si x sed si, nesl x nes, mohl x moh*), zatímco slovesa třetí třídy vzorů *prosit, trpět, sázet* v 3. osobě množného čísla preferují zakončení na *-ejí/-ějí* (př. *trpějí, prosejí, sázejí*). Sloveso být v 3. osobě množného čísla má tvar *bysme* místo správného tvaru *bychom*, což se projevuje i u podřadící spojky *aby* se spojením slovesa *být* (*abychom x abysme*).⁶⁴

Vedle těchto nápadných prvků české nářeční skupiny je možno zaznamenat i silnou asimilaci se srbským jazykem vyvolanou jazykovými podobnostmi. Bělič z hlediska jazykovědného považuje za zajímavé v mluvě českých osadníků v cizině sledovat vlivy příslušných domácích jazyků, resp. v některých případech (v prostředí jazykově příbuzném) přímo prolínání s češtinou.⁶⁵ „Spojitost mluvy českých národnostních menšin v cizině s celkem národního jazyka je ovšem víceméně uvolněná a menšiny se podle soustředěnosti svých sídel nebo i podle sociálního složení v jinonárodním prostředí pomaleji nebo rychleji asimilují.“⁶⁶ Některé jazykové prvky domácího jazyka se stávají součástí jazyka menšiny a jejich české ekvivalenty postupně vymírají, tímto na příklad české slovo *rákosi* (srb. *trska*) krajanům je úplně cizí, ale srbský ekvivalent *trska* je naprosto srozumitelný.

Ve češtině u krajanů se také zachovaly germanizmy, které zcela nahradily české ekvivalenty v každodenní komunikaci jako *šnuptychl, kredenc, flaška, špunt, furt, fest* a jiné. Objevují se však i slova z jiných jazyků, např. ze fransouzštiny (*paraple, poltré, pantofel*), italštiny (*facka*), latiny (*škatule, almara, funus*), maďarštiny (*atar/hatar, salaš, vašar*), turštiny (*džezva, burek, baklava*). Krajané také používají výrazy jako *konk* (předsíň), *firanga/ firhanka* (záclona) nebo *ajnfor* (zakrytý vstup do dvoru s vysokými vraty typickými pro domy v jižním Banátě), *turek* (dýně). Při použití spojovacích výrazů (spojek, příslovcí, partikulí apod.) je možné v mluvě krajanů zaslechnout varianty jako *dyš, dyť/dyk, esli/estli, pak* či příslovce *dokajd', tej, dokavad'*. Pro pojmenování městečka Bela Crkva, což v překladu znamená „*bílý*

⁶⁴ Sgall, Petr – Hronek, Jiří: *Jak se doopravdy mluví v Čechách*. In: *Čeština bez příkras*, Karolinum, 2014, str. 27-67

⁶⁵ Bělič, Jaromír: *Nástin české dialektologie*. SPN, Praha 1972, str. 20

⁶⁶ viz pozn. 67

kostel“, krajané nepoužívají jiný než německý název *Weiskirchen*. Toto slovo je už zakořeněné mezi krajaný a není ho možné slyšet jindy než během komunikace v češtině.

Poj, deme do Weiskirchu. / Ve Weiskirchu v kostele bude koncert. / Od Weiskirchu do Veršic (Vršac) je 30 kilometrů. / Krušički breg je jedina cesta z Weiskirchu do Krušic.

2.4 Jak rodilí mluvčí vnímají jazyk české menšiny?

Jižní Banát je místo, které každoročně navštěvuje spousta českých občanů buď jako delegace s cílem spolupráce nebo kvůli rozšíření kulturních obzorů, anebo se jedná o soukromé návštěvy, které u českých krajanů vyvolávají pocit radosti z možného kontaktu se svou starou vlastí. Někteří z učitelů, kteří byli vysláni Domem zahraniční spolupráce, popsali své dojmy v rozhovorech, které poskytli různým časopisům. Ilona Kirchnerová, zatím nejdéle působící česká učitelka u krajanů v Srbsku, v rozhovoru, který poskytla pro stránky festivalu *Banát*, český jazyk v tomto prostředí popsala jako „zakonzervovaný v lehce archaické podobě.“⁶⁷ V jiném rozhovoru svůj postřeh popsala trochu více:

„Nejlepší úroveň češtiny mají lidé, kterým je dneska mezi 60 a 70 lety. Ti si češtinu udrželi ve velice dobré podobě. V generaci jejich dětí je to o něco horší. Záleží taky, kdo z jaké rodiny pochází. Pokud jde o smíšenou rodinu, tak je to komplikovanější. Pokud je matka Srbka, tak děti většinou přebírají její jazyk. V generaci dětí, kterou já tady učím, od první do osmé třídy, je ta znalost zase o stupeň horší. Zase záleží na tom, jak se mluví v rodině. Většina dětí je na úrovni začátečníků, ale najde se i několik dětí, které zvládají mluvit plynule česky. Obecně se dá říct, že děti česky mnohem lépe rozumí, než mluví.“⁶⁸

Dle postřehů bohemisty Jaromíra Lindy působícího na filozofické fakultě v Bělehradě, český jazyk postupně v této části Banátu vymírá. „Bohužel hezkou češtinu už uslyšíte jen mezi nejstarší generací. Jsou to hlavně babičky, za nimiž do Banátu velmi rád jezdím, kvůli

⁶⁷ Ilona – jak se žije a učí v Srbsku? [online]. Festival Banát.

Dostupné z: <http://www.festivalbanat.cz/ilona-jak-se-zije-uci-srbsku-20150331>

⁶⁸ Kukač, Libor: *Čeština ze srbského Banátu pomalu mizí*. [online]. Rozhlas: © 2017.

Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/krajane/clanky/_zprava/cestina-ze-srbskeho-banatu-pomalu-mizi--1732141

výzkumům i si jen tak popovídat. Pro střední a mladší generaci je komunikativním jazykem téměř výhradně srbština – česky rozumí, ale kromě několika frází se v ní nedomluví.“⁶⁹

V průběhu natáčení dokumentárního filmu *Gáj*, Pavel Borecký při návštěvě těchto krajů měl stejné postřehy. Tvrzení krajanů, že se v této vesnici v českých rodinách mluví česky, vyvrací skutečnost zaznamenaná při práci na poli, kdy příslušníci české menšiny na sebe pokřikovali spíše srbsky než česky.⁷⁰ V Bele Crkvi, jak v tomto rozhovoru uvedli, se „už vůbec nemluví česky, jen představitelé jednotlivých spolků se mezi sebou snaží mluvit česky. Když ale projednávají důležitější věci, tak vždycky volí srbštinu. Celkově v Bele Crkvi u mladé generace nepoznáme, že se jedná o Čechy. Mají třeba české příjmení, jsou ale stoprocentně asimilováni s většinovým obyvatelstvem. Takže čeština je tam velmi špatná.“⁷¹

Při výzkumu týkajícího se povědomí krajanů ohledně jejich původu, Sandra Subotin a Biljana Bujošević poznamenaly, že „sedmdesát procent anketovaných používá češtinu v každodenním životě, zbytek používá ke komunikaci srbštinu. Český hovoří především v rodině a při kontaktech s ostatními příslušníky české menšiny bez ohledu na to, jedná-li se o oficiální styky v rámci Matice české nebo sdružení Češi jižního Banátu, či v každodenní neoficiální komunikaci mimo tyto spolky. Počet anketovaných a formulace nemohou bohužel odpovědět na otázku, existuje-li generační problém v používání češtiny, ale samy jsme se přesvědčily, že mladší generace téměř český nehovoří. Mluvený jazyk, který jsme v Bele Crkvi slyšely, se samozřejmě liší od běžné češtiny. Na první pohled především zaujme srbská akcentuace jednotlivých slov a srbský větný přízvuk.“⁷²

⁶⁹ Příbylová, Věra: *Bohemista Jaromír Linda – Přál bych si, aby čeština v Srbsku nevymřela*. [online]. Univerzita Pardubice: © 2019. Dostupné z: <https://www.upce.cz/bohemista-jaromir-linda-pral-bych-si-aby-cestina-srbsku-nevymrela-0>

⁷⁰ Štráfěldová, Milena: *Studenti ČZU navštívili české krajany v Srbsku, nyní pro ně chystají pomoc*. [online]. Český rozhlas: © 2009.

Dostupné z: <https://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/studenti-czu-navstivili-ceske-krajany-v-srbsku-nyni-pro-ne-chystaji-pomoc>

⁷¹ Štráfěldová, Milena: *Studenti ČZU navštívili české krajany v Srbsku, nyní pro ně chystají pomoc*. [online]. Český rozhlas: © 2009.

Dostupné z: <https://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/studenti-czu-navstivili-ceske-krajany-v-srbsku-nyni-pro-ne-chystaji-pomoc>

⁷² Subotin, Sandra – Bujošević, Biljana: *Povědomí vojvodinských Čechů o svém původu*. In: *Studia Balcanica Bohemo-Slovaca VI*, sv. 1, Ústav slavistiky FF MU – Historický ústav AV ČR – Matice moravská, Brno 2006, str. 471

Zdeněk Víšek ve svém článku uvedl, že „míra kulturní asimilace zdejších Čechů je samozřejmě individuální, ale nejvýraznější je především asimilace jazyková, a především nejmladší generace krajanů většinou česky již nemluví. Rovněž čeština srbských Čechů v porovnání s mluvou Čechů v sousedním Rumunsku není již tak zachována, což je zřejmě důsledek podobnosti češtiny se srbštinou, který mateřskou řeč krajanů snadněji ovlivňuje.“⁷³ „V případě návštěvy nebo delegace z České republiky se krajané snaží mluvit česky. Jejich jazyk je u některých velice pěkně srozumitelný, naopak u některých je příliš silný srbský přízvuk a člověk se musí hodně soustředit, aby všemu rozuměl.“⁷⁴

⁷³ Víšek, Zdeněk: *Češi ve Vojvodině*. [online]. Listy: © 2015, číslo 1.

Dostupné z: <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=151&clanek=011522>

⁷⁴ Kokaisl, Petr a kol.: *Krajané: Po stopách Čechů ve východní Evropě*. Za hranice – Společnost pro rozvojovou spolupráci při Provozně ekonomické fakultě ČZU v Praze, Praha 2009, str. 249

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3. Kvalitativní výzkum – nahrávky a dotazník

Pro výzkum tohoto tématu bylo nezbytné vytvořit vlastní databázi na základě, které by byla položena analýza jazyka. Databáze je vytvořena z nahrávek, které zachycují mluvený jazyk krajanů, dotazníků, které zachycují psaný jazyk, a z vlastních poznámek. Vlastní poznámky vznikaly průběžně při různých konverzacích a v rámci různých příležitostí, kdy nebylo možné pořizovat nahrávky. Tyto poznámky obsahují především zajímavé výrazy nebo věty, které krajani v konverzacích mezi sebou použili a ze kterých byl sestaven i seznam slov, které krajani používají běžně (viz příloha č. 6). Dotazníky a nahrávky krajani poskytovali ve svých domech a během svých osobních návštěv. Obvykle se jednalo o případy, kdy více členů jedné rodiny, a zároveň různých věkových kategorií, vyjádřilo zájem zúčastnit se průzkumu, které bylo zcela dobrovolné. Bohužel, většina účastníků odmítala pořízení nahrávek, zatímco s dotazníkem souhlasili. Častý důvod pro odmítnutí pořízení nahrávek byla skutečnost, že krajani nedůvěřují svým znalostem českého jazyka a obava, že vytvoří chybu nebo že během rozhovoru použijí srbštinu. Z tohoto důvodu jsem se snažila, aby prostředí, ve kterém se nahrávky pořizovaly, bylo pro mluvčí příjemné a aby sám mluvčí měl chuť a vůli povídat o tom, o čem chce, než aby odpovídal na konkrétní otázky. K pořizování nahrávek touto formou jsem se rozhodla poté, co jsem si všimla, že mluvčí neradi odpovídají na konkrétní otázky a že jejich odpovědi jsou krátké a velice stručné, což pro výzkum nebylo nijak přínosné. Natáčením volnějšího rozhovoru, resp. povídání mluvčího, jsem mohla zachytit autentickou podobu jazyka, protože neexistovaly žádné překážky, které by mluvčího odrazovaly. Tyto nahrávky byly později přepsány pro zjednodušení analýzy jazyka krajanů (viz příloha č. 3). Dotazník, který účastníci průzkumu dostali, zahrnoval následující otázky (viz příloha č. 1):

1. Mluvíte česky aktivně?
2. Pokud ano – jak často?
3. Jestli mluvíte česky jenom občas – při jakých příležitostech používáte tento jazyk?
4. Mluví se u Vás doma česky?
5. Chodila jste někdy na výuku českého jazyka (ve škole, jazykové kurzy, mimoškolní výuka jazyka...)?
6. Pokud ano – jak dlouho?
7. Byl/a jste někdy v České republice?
8. Pokud ano – jednou nebo několikrát?
9. Za jakým účelem byl Váš pobyt?
10. Byl Váš pobyt dlouhodobý či krátkodobý?

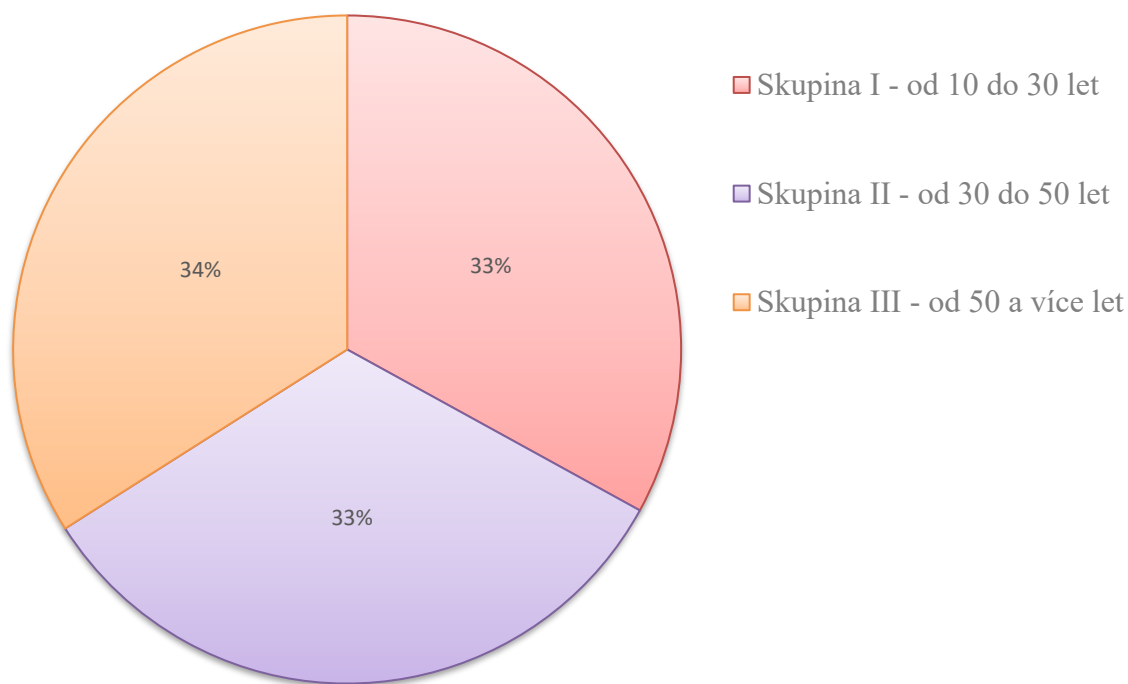
11. Která místa jste v České republice navštívil/a?
12. Co se Vám v Čechách nejvíc líbilo?
13. Do Vaší vesnice často přijíždějí Češi z různých důvodů, jaká je Vaše zkušenost s rodilými mluvčími?
14. Dorozumíte se s nimi lehce?
15. Stane se někdy, že nerozumíte něčemu, co řekli, nebo oni Vám?
16. Pokud ano – dokážete si vybavit nějakou takovou situaci?
17. Jste ve styku s některými rodilými mluvčími?
18. Pokud ano – jak často s nimi mluvíte?
19. Preferujete v běžném životě mluvit česky nebo srbsky (např. na rodiče, prarodiče, mezi přáteli, kteří znají český jazyk)? Proč?
20. Na koho, kdo umí český z vašeho okolí (např. na rodiče, prarodiče, přátelé) mluvíte převážně česky a na koho převážně srbsky?
21. Liší se Vaše volba jazyka podle věkové skupiny, nebo podle situace?
22. Jak byste ohodnotil/a svoji češtinu?
23. Napište česky něco o sobě (na znalosti českého pravopisu nezáleží).

Dotazník, který příslušníci dostali, měl za úkol zachytit psanou podobu českého jazyka, ale i vytvořit představu o tom, jak často krajané používají český jazyk v běžném životě, v jakých situacích a jestli existuje nějaký trvalý kontakt s rodilými mluvčími, což by se mohlo odrazit na podobu nebo na slovní zásobu českého jazyka u krajanů. Celkově se průzkumu zúčastnilo 100 anonymních příslušníků žijících na území okresu Bela Crkva, především ve vesnici Kruščica, kteří byli rovnoměrně rozdělení podle pohlaví a věkových skupin.

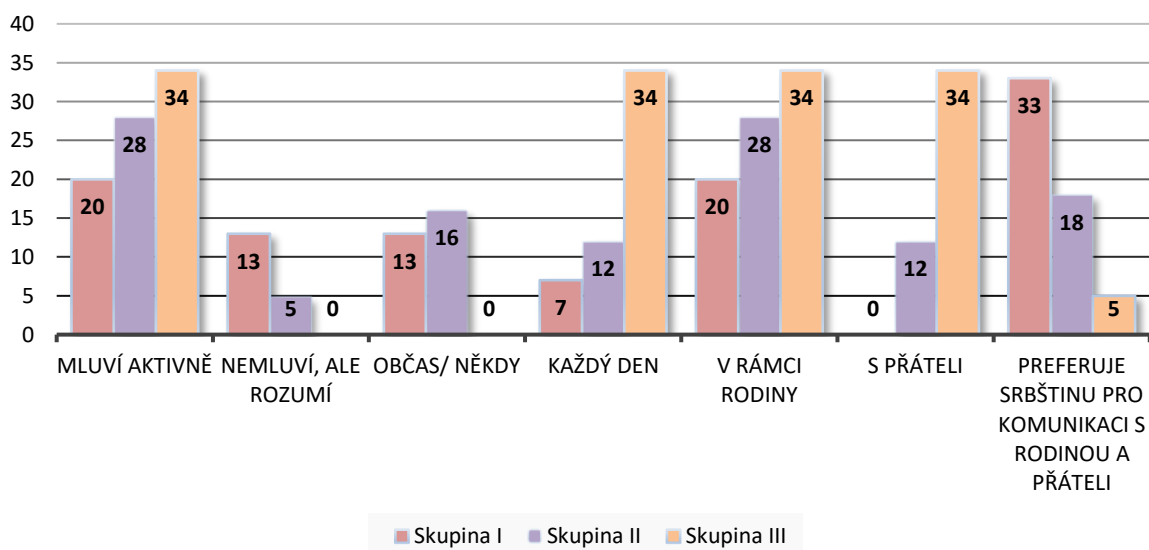
4. Prezentace výsledků šetření

Příslušníci české národnostní menšiny na území Srbské republiky ovládají dva jazyky zároveň – jazyk své menšiny, tj. český jazyk, a státní jazyk, tj. srbský jazyk. V průběhu analýzy jsem se zaměřila na pozorování toho, jak existence těchto sobě blízkých jazyků na jednom území ovlivnila jazyk české menšiny a jak je srbský jazyk zakomponován do českého jazyka krajanů žijících na území srbského Banátu. Analýza českého jazyka krajanů byla rozdělena na několik částí. První část analýzy je zaměřena na fonetickou stránku jazyka, se kterou společně byl analyzován i grafický zápis vyslovených hlásek. Druhá část analýzy je zaměřena na morfologickou stránku jazyka, zatímco se třetí část analýzy soustředí na slovtvorbu a slovní zásobu, ale i na to, jak je jazyk krajanů ovlivněn srbským jazykem během tvoření vět.

Krajané, kteří se zúčastnili sběru dat, byli různých věkových kategorií. Pro lepší pozorování vlivu srbského jazyka na jazyk české menšiny, účastníci byli rozděleni do tří skupin, mezi kterými je věkový rozdíl dvaceti let. Skupiny s tímto věkovým rozdílem mezi sebou byly vytvořeny na základě dat týkajících se použití českého jazyka v každodenním životě krajanů, která byla získána pomocí dotazníků. Věkové rozdělení účastníků do tří skupin zároveň znázorňuje rozdíly v použití českého jazyka mezi jednotlivými generacemi krajanů (viz graf č. 3), resp. jelikož se český jazyk převážně přenáší ústně v rámci rodiny a jelikož ve většině domácností české menšiny žije více než dvě generace (prarodiče, rodiče, děti), každá skupina představuje jednu z těchto generací. Všechny skupiny byly vytvořeny přibližně stejným počtem příslušníků české menšiny. Skupinu I činí 33 účastníků věkové kategorie 10 až 30 let, skupina II je sestavená ze stejného počtu účastníků věkové kategorie 30 až 50 let, zatímco skupinu III tvoří 34 účastníků věkové kategorie 50 a více let (viz graf č. 2). Další důvod, proč mezi jednotlivými skupinami existuje tak velký věkový rozdíl je ten, že počet příslušníků české menšiny výrazně klesá. S uzavřením sňatků mezi krajané a srbským obyvatelstvem nebo příslušníky jiných menšin, český jazyk bývá zanedbáván a rodiče na své děti především mluví srbsky.

Graf č.2: Rozvržení účastníků šetření do věkových skupin

Graf č. 3: Použití českého jazyka mezi krajany v jednotlivých věkových skupin dle výsledků dotazníků

Dle údajů získaných pomocí dotazníků skupina I v každodenním životě preferuje komunikaci v srbštině jak se svými přáteli, kteří se také hlásí k české menšině, tak i se svými rodiči nebo prarodiči. Krajané, kteří patří do této věkové skupiny, především krajané žijící ve vesnici Kruščica, mají nejvíce styků s výukou českého jazyka, která byla obnovena v posledních letech z pomoci podpory České republiky. Existuje však spousta krajanů z této skupiny, která se výuky českého jazyka nikdy nezúčastnila, a která má jenom pasivní znalost českého jazyka díky svým prarodičům. Tito krajané žijí v rodině, ve které je jeden z rodičů příslušníkem české menšiny, zatímco se druhý rodič hlásí k jiné menšině anebo k většinovému srbskému obyvatelstvu. Skupina I také nejvíce cestovala do různých krajů České republiky za účelem folklorních vystoupení v rámci krajských a jiných festivalů. Přesto pouze u některých krajanů z této skupiny byl patrný vliv výuky českého jazyka (př. snaha použít háčeků a čárek, tvrdého a měkkého *i* při psaní). Krajané, kteří byli zahrnuti do této skupiny, nejméně komunikují s rodilými mluvčími během svých pobytů v Čechách anebo během návštěv českých delegací. Na rozdíl od této skupiny, skupina II v každodenním životě mluví česky se svými rodiči a přáteli, kteří jsou také příslušníci české menšiny, avšak pouze v určitých situacích, zatímco krajané ze skupiny III běžně komunikují česky a použití srbského jazyka je patrné pouze v přítomnosti někoho, kdo neumí český jazyk. Krajané patřící do skupiny II neměli možnost výuky českého jazyka na základní škole, což je patrné z grafické podoby českého jazyka, u které se projevuje silný vliv znalostí srbského písma a pravopisu, ale stejně jako krajané ze skupiny I, cestovali do České republiky mnohokrát. S rodilými mluvčími v rámci vzájemných návštěv nejvíce komunikují krajané II a III skupiny, ale přestože jsou někteří krajané vystaveni neustálému kontaktu s rodilými mluvčími, tento kontakt nemá velký vliv na český jazyk krajanů a prvky srbského jazyka převládají.

4.1 Fonetická a grafická stránka jazyka

Nejpatrnější charakteristikou každého jazyka z hlediska výslovnosti je jeho slovní přízvuk. V českém jazyce se slovní přízvuk klade na první slabiku slova, zatímco přízvuk v srbské, přestože dodržuje určitá pravidla, nemá svoji ustálenou pozici na určité slabice. Ve slovním přízvuku českého jazyka, kterým mluví krajané na území srbského Banátu, je patrný silný vliv srbského slovního přízvuku, což ve svém článku „*O posrbšťování kruščické češtiny v jugoslávském Banátě*“ (1970) poznamenal i Slavomír Utěšený. Slovní přízvuk původních českých kolonistů na území srbského Banátu se bohužel nezachoval jak kvůli nedostatku kontaktů nastávajících generací se svou vlastí, tak i kvůli silnému vlivu jazyka většinového srbského obyvatelstva na tomto území. Jak už bylo zmíněno v teoretické části (viz _____) v srbském jazyce existují čtyři typy slovního přízvuku. Srbský přízvuk je u krajanů nejvíce patrný během výslovnosti slov základního jazykového fondu, která mají stejný tvar a význam v srbské a v češtině:

srbský jazyk		český jazyk	
zûb [zu:b]	zûbi [zu:bi]	zub [zub]	zuby [zubi]
kôst [ko:st]	kôsti [kosti]	kost [kost]	kosti [kost'i]
vòda [vo:da]	vòde [vode]	voda [voda]	vody [vody]
mêd [me:d]	-	med [med]	medy [medi]

Kromě silného srbského přízvuku, ve výslovnosti krajanů existuje také tendence měkčení výslovnosti jednotlivých hláskových skupin u přejatých slov ze srbského jazyka. Takové fonetické úpravy se objevují u výslovnosti skupiny grafémů *-di* [d'i], *-ti* [t'i], *-ni* [n'i], kterým ve srbské odpovídá tvrdá výslovnost, jenž bychom v češtině zaznamenali pomocí skupiny grafémů jako *-dy* [di], *-ty* [ti], *-ny* [ni]. Během měkčení výslovnosti těchto skupin, výslovnost českých hlásek [d'], [t'], [ň] bývá nahrazována podobnou, ale měkčí výslovností srbských hlásek [d], [ć], [nj]. Výslovnost těchto hlásek je také patrná i během výslovnosti skupin *-dě* [d'e], *-tě* [t'e] a *-ně* [n'e]. Tendence měkčení výslovnosti se objevuje i u souhlásky *r*. Výslovnost této souhlásky krajané nahrazují měkkou výslovností souhlásky *ř* v rámci výslovnosti přejatých slov ze srbské. Hlásku [ř], v závislosti na její poloze ve slově, krajané vyslovují jako hlásku [š] nebo [ž]. Jestliže se hlásky [ř] vyskytne v okolí znělých souhlásek nebo v okolí samohlásek, bývá vyslovena jako hlásky [ž], objeví-li se však ve skupině neznělých souhlásek, bývá vyslovena jako hlásky [š]. V některých případech je samohlásky *o*

na konci slova zaměňována samohláskou *e*. V příkladech níže jsou zaznamenána slova v podobě, kterou je možné slyšet u krajanů a jejich správná podoba ve srbštině a češtině:

jazyk krajanů	srbský jazyk	český jazyk
<i>verovatnje</i> [verovatně]	<i>verovatno</i> [verovatno]	<i>pravděpodobně</i> [pravd'epodobně]
<i>napustit</i> [napust'it]	<i>napustiti</i> [napustiti]	<i>opustit</i> [opust'it]
<i>popustit</i> [popust'it]	<i>popustiti</i> [popustiti]	<i>uvolnit</i> [uvolňit]
<i>eve ti, na</i> [eve ti na]	<i>evo ti, na</i> [evo ti na]	= <i>tady, na</i> [tadi na]
<i>nepšeterivej</i> [nepšeterivej]	<i>nepreteruj</i> [nepreteruj]	<i>nepřeháněj</i> [nepřeha:nej]

Srbský jazyk, stejně jako český, má fonologický pravopis, který respektuje fonémy (nikoli jejich varianty) a stavbu slova,⁷⁵ zároveň je každý foném během zápisu zastoupen vždy stejným grafémem. Přestože je pravopis českého jazyka považován za fonologicky, obsahuje také znaky morfonologického pravopisu, jelikož, na rozdíl od srbštiny, zachovává základní podobu morfu nezávisle na výslovnosti slova (př. *dub* [dup], *kdo* [gdo]). Pravopis srbského jazyka je ovlivněn hláskovými změnami, které se objevují ve výslovnosti slov, především asimilaci znělosti souhlásek a ztrátou souhlásky pro zjednodušení výslovnosti (př. souhlásky *t*, *d* před *c*, *č*, *ć*, *đ*, *dž* – *gubitak* = *gubici*, *otac* = *oca*, *predak* = *preci*; souhlásky *s* u posesivních přídavných jmen v koncovce *-ski* za *ć*, *č*, *š* – *nikšić* + *-ski* = *nikšićki*, *vojnik* + *-ski* = *vojnički*, *varoš* + *-ski* = *varoški*).⁷⁶ Asimilace znělosti se ve srbštině řídí stejnými pravidly jako v češtině – neznělá hláska před znělou hláskou se ve výslovnosti stává znělou hláskou, zatímco znělá hláska před neznělou hláskou je vyslovena neznělé (výjimkou je souhlásky *d* před souhláskami *s*, *š* – př. *gradski*, *predsednik*, *sudstvo*, *odšetati*, *odštampati*).⁷⁷ Tato pravidla se ve srbštině objevují i během grafického zápisu. Jelikož se český jazyk mezi krajanů přenáší hlavně ústně a jeho psaná forma zanikla, psaný český jazyk je naprosto ovlivněn pravidly pravopisu srbského

⁷⁵ Čechová, Marie a kol.: *Charakteristika českého jazyka*. In: *Čeština – řeč a jazyk*. SPN, Praha 2012, str. 23

⁷⁶ *Pravopis srpskog jezika*. Matica srpska, Novi Sad 1994, str. 153

⁷⁷ *Pravopis srpskog jezika*. Matica srpska, Novi Sad 1994, str. 144-145

jazyka. Z dotazníků (viz příloha č. 2) je patrné, že krajanů dodržují pravopisné zásady srbského jazyka a že během zápisu zachovávají znělost, resp. neznělost vyslovené hlásky:

jazyk krajanů	český jazyk	výslovnost v češtině
<i>skušenost</i>	zkušenost	[skušenost],
<i>fčela</i>	včela	[fđžela],
<i>dobže</i>	dobře	[dobře]
<i>žekla</i>	řekla	[řekla]
<i>stšibrnej</i>	stříbrnej	[stšři:brnej]
<i>sem rat</i>	jsem rád	[jsem ra:t]
<i>gdiš du</i>	když jdu	[gdiš jdu]
<i>gde</i>	kde	[gde]
<i>gdi</i>	kdy	[gdi]
<i>važim</i>		

Znělá a neznělá výslovnost hlásky [ř], která se ve výslovnosti u krajanů realizuje pomocí hlásky [ž] a hlásky [š], se v grafickém zápisu zaznamenává pomocí grafémů ž a š. Rozdíl ve výslovnosti hrtanové hlásky [h] a zadopatrové hlásky [x] (grafém *ch*) působením srbského jazyka časem zanikl a jejich výslovnost odpovídá výslovnosti zadopatrové hlásky [x] (v češtině grafém *ch*), která též existuje i v srbské. V grafickém zápisu se však tato hláska zobrazuje stejným způsobem jako v srbské pomocí grafému *h*. Dodržováním pravopisných zásad srbského jazyka krajanů v grafickém zápisu českých slov zachovávají zápis každé vyslovené hlásky pomocí jí odpovídajícímu grafému ze srbského jazyka. Některé hlásky, které se v češtině zřetelně nevyslovují bývají během zápisu vynechávány (př. *mjela/ mnjela sem – měla jsem [mňela sem]*, *žice – lžice [lži:ce]*), zatímco se během zápisu skupiny hlásek *di, ti, ni, dě, tě, ně* zapisuje každá hláska zvlášť pomocí jim odpovídajícím grafémům v podobě *đi, ti, ni, d'ě/d'e, t'ě/t'e, n'ě/n'e* anebo pomocí srbských grafémů jako *đi, ci, nji, đe, ce, nje*. U krajanů, kteří mají nějaké vědomosti české abecedy, se většinou setkáme se zápisem těchto skupin v podobě podle prvního příkladu.

jazyk krajanů	český jazyk	výslovnost v češtině
<i>vesnjice</i>	vesnice	[vesňice],
<i>stšibrnej</i>	stříbrnej	[stšři:brnej],

<i>hodi</i>	chodí	[xod'i:]
<i>diće</i>	dítě	[di:te]
<i>s rođinou</i>	s rodinou	[s rođinou]
<i>v besede</i>	v besedě	[v besed'e]
<i>poslouham</i>	poslouchám	[poslouxa:m]
<i>prohazet</i>	procházet	[proxa:zet]
<i>đelat/ d'elat</i>		[d'elat]

V českém jazyce je hláska [i] graficky zobrazována grafémem *i* a *y*, však krajaní tuto hlásku zaznamenávají pouze grafémem *i*, který je jediným grafémem pro zápis hlásky [i] v srbštině. Grafém *y* se však v písmu některých krajanů může objevit taky, a to místo samohlásky *u*, jelikož jeho tvar v latinici (*y*) má stejný tvar jako grafém *y* pro označení hlásky [u] v cyrilici. Z tohoto důvodu jeho výslovnost, ale i grafický zápis, často bývá zaměňována s hláskou [u] a grafémem *y* ze srbské cyrilice. Takové případy jsou však ojedinělé a nevyskytují se u všech krajanů:

Př. z přílohy č. 2 - Dotazník č. 10

Žijy v Srpsky mam 64 roky

Pracovala jsem ze svojim manželem v zemjedaľstvi žijy ze svoji rođinoy v jednom domje v vesnici

4.2 Morfologická stránka a slovtvorba

Slovní zásoba českého jazyka krajanů na území srbského Banátu obsahuje spoustu přejatých slov ze srbštiny. Nejvíce přejatých slov jsou slova, která z hlediska slovního druhu zahrnujeme mezi podstatná jména. Přejatá slova především nahrazují zaniklé české ekvivalenty pro pojmenování určitého pojmu nebo děje, ale existují i případy, kdy během konverzace krajaní použijí srbský ekvivalent, přestože se český ekvivalent pro daný pojem aktivně používá. Přejímáním slov ze srbštiny krajaní také přejímají i jejich původní skloňování či časování, avšak skloňování a časování ze srbského jazyka je také patrné i během použití českých ekvivalentů.

Srbský jazyk rozlišuje čtyři typy deklinace podle zakončení 1. pádu jednotného čísla (viz tabulka níže). Podle prvního typu deklinace skloňujeme podstatná jména mužského a

středního rodu, jež v 1. pádě čísla jednotného mají koncovku *-o* nebo *-e* a také podstatná jména mužského rodu, jež končí nulovou koncovkou (*-∅*). Podle druhého typu deklinace se v srbské skloňují podstatná jména středního rodu, jejichž tvarotvorný základ v 1. pádě jednotného čísla končí vokálem *-e* a ke kterému se v závislých pádech připojuje kmenotvorná přípona *-n-* nebo *-t-*. Třetí typ deklinace je určen pro skloňování podstatných jmen mužského a ženského rodu se zakončením na vokál *-a* v 1. pádě jednotného čísla, zatímco se podle čtvrtého typu deklinace skloňují podstatná jména ženského rodu, která ve stejném pádě mají nulovou koncovku (*-∅*). V českém jazyce je skloňování trochu složitější, srovnáme-li deklinační paradigma z tabulky č. 12 a tabulky č. 13 níže.

I typ deklinace

Podstatná jména mužského rodu						
	životná				neživotná	
	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>	<i>sg.</i>	<i>sg.</i>	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>
N	učenik-∅	učenic-i	Slavk-o	Pavl-e	prozor-∅	prozor-i
G	učenik-a	učenik-a	Slávk-a	Pavl-a	prozor-a	prozor-a
D	učenik-u	učenic-ima	Slavk-u	Pavl-u	prozor-u	prozor-ima
A	učenik-a	učenik-e	Slavk-a	Pavl-a	prozor-∅	prozor-e
V	učenič-e	učenic-i	Slavk-o	Pavl-e	prozor-e	prozor-i
L	učenik-u	učenic-ima	Slavk-u	Pavl-u	prozor-u	prozor-ima
I	učenik-om	učenic-ima	Slavk-om	Pavl-om	prozor-om	prozor-ima
Podstatná jména středního rodu						
	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>
N	sel-o	sel-a	polj-e	polj-a	polj-e	polj-a
G	sel-a	sel-a	polj-a	polj-a	polj-a	polj-a
D	sel-u	sel-ima	polj-u	polj-ima	polj-u	polj-ima
A	sel-o	sel-a	polj-e	polj-a	polj-e	polj-a
V	sel-o	sel-a	polj-e	polj-a	polj-e	polj-a
L	sel-u	sel-ima	polj-u	polj-ima	polj-u	polj-ima
I	sel-om	sel-ima	polj-em	polj-ima	polj-em	polj-ima

II typ deklinace

Podstatná jména středního rodu				
	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>
N	ime- ø	ime- n-a	kube- ø	kube- t-a
G	ime- n-a	ime- n-a	kube- t-a	kube- t-a
D	ime- n-u	ime- n-ima	kube- t-u	kube- t-ima
A	ime- ø	ime- n-a	kube- ø	kube- t-a
V	ime- ø	ime- n-a	kube- ø	kube- t-a
L	ime- n-u	ime- n-ima	kube- t-u	kube- t-ima
I	ime- n-om	ime- n-ima	kube- t-om	kube- t-ima

III typ deklinace

Podstatná jména ženského rodu			Podstatná jména mužského rodu	
	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>
N	žen- a	žen- e	sudij- a	sudij- e
G	žen- e	žen- a	sudij- e	sudij- a
D	žen- i	žen- ama	sudij- i	sudij- ama
A	žen- u	žen- e	sudij- u	sudij- e
V	žen- o	žen- e	sudij- o/ sudij-a	sudij- e
L	žen- i	žen- ama	sudij- i	sudij- ama
I	žen- om	žen- ama	sudij- om	sudij- ama

IV typ deklinace

Podstatná jména ženského rodu		
	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>
N	stvar- ø	stvar- i
G	stvar- i	stvar- i
D	stvar- i	stvar- ima
A	stvar- ø	stvar- i
V	stvar- i	stvar- i
L	stvar- i	stvar- ima
I	stvar- ju/ stvar-i	stvar- ima

Tabulka č. 12 – Typy deklinace podstatných jmen v srbštině

Podstatná jména mužského rodu

životná				
	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>
N	pán- ø	pán- ové/ pán- i	muž- ø	muž- ové/ muž- i
G	pán- a	pán- ů	muž- e	muž- ů
D	pán- ovi/ pán- u	pán- ům	muž- ovi/ muž- i	muž- ům
A	pán- a	pán- y	muž- e	muž- e
V	pan- u	pán- ové/ pán- i	muž- i	muž- ové/ muž- i
L	pán- ovi/ pán- u	pán- ech	muž- ovi/ muž- i	muž- ích
I	pán- em	pán- y	muž- em	muž- i
	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>
N	předsed- a	předsed- ové	soudc- e	soudc- ové/ soudc- i
G	předsed- y	předsed- ů	soudc- e	soudc- ů
D	předsed- ovi	předsed- ům	soudc- i/ soudc- ovi	soudc- ům
A	předsed- u	předsed- y	soudc- e	soudc- e
V	předsed- o	předsed- ové	soudc- e	soudc- ové/ soudc- i
L	předsed- ovi	předsed- ech	soudc- i/ soudc- ovi	soudc- ích
I	předsed- ou	předsed- y	soudc- em	soudc- i

neživotná

	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>
N	hrad- ø	hrad- y	stroj- ø	stroj- e
G	hrad- u	hrad- ů	stroj- e	stroj- ů
D	hrad- u	hrad- ům	stroj- i	stroj- ům
A	hrad- ø	hrad- y	stroj- ø	stroj- e
V	hrad- e	hrad- y	stroj- i	stroj- e
L	hrad- u/ hrad- ě	hrad- ech	stroj- i	stroj- ích
I	hrad- em	hrad- y	stroj- em	stroj- i

Podstatná jména ženského rodu

	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>
N	žen- a	žen- y	růž- e	růž- e
G	žen- y	žen- ø	růž- e	růž- í
D	žen- ě	žen- ám	růž- i	růž- ím

A	žen- u	žen- y	růž- i	růž- e
V	žen- o	žen- y	růž- e	růž- e
L	žen- ě	žen- ách	růž- i	růž- ích
I	žen- ou	žen- ami	růž- í	růž- emi

	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>
N	píseň- ø	písn- ě	kost- ø	kost- i
G	písn- ě	písn- í	kost- i	kost- í
D	písn- i	písn- ím	kost- i	kost- em
A	píseň- ø	písn- ě	kost- ø	kost- i
V	písn- i	písn- ě	kost- i	kost- i
L	písn- i	písn- ích	kost- i	kost- ech
I	písn- í	písn- ěmi	kost- í	kost- mi

Podstatná jména středního rodu

	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>
N	měst- o	měst- a	moř- e	moř- e
G	měst- a	měst- ø	moř- e	moř- í
D	měst- u	měst- ům	moř- i	moř- ím
A	měst- o	měst- a	moř- e	moř- e
V	měst- o	měst- a	moř- e	moř- e
L	měst- u/ měst-ě	měst- ech	moř- i	moř- ích
I	měst- em	měst- y	moř- em	moř- i

	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>
N	kuř- e	kuř- at-a	staven- í	staven- í
G	kuř- et-e	kuř- at-ø	staven- í	staven- í
D	kuř- et-i	kuř- at-ům	staven- í	staven- ím
A	kuř- e	kuř- at-a	staven- í	staven- í
V	kuř- e	kuř- at-a	staven- í	staven- í
L	kuř- et-i	kuř- at-ech	staven- í	stave- ních
I	kuř- et-em	kuř- at-y	staven- ím	staven- ími

Tabulka č. 13: Deklinace podstatných jmen v češtině

Krajané ve své mluvě používají jak české, tak i srbské skloňování. Čeština krajanů převážně zachovala českou deklinaci podstatných jmen v jednotném čísle, zatímco je skloňování jmen v množném čísle zcela ovlivněno srbskou deklinací. Z výše uvedených deklinačních paradigmat je patrné, že 3., 6. a 7. pád množného čísla v srbském jazyce má stejnou pádovou koncovku *-ima* (kromě třetího deklinačního typu, kde podstatná jména ženského a mužského rodu mají zakončení na *-ama*), zatímco se tyto pády v češtině neshodují. Z hlediska spisovné češtiny koncovku *-ma* v 7. pádě množného čísla považujeme za koncovku obecné češtiny, přesto nelze jednoznačně tvrdit, že se jedná o koncovku obecné češtiny v jazyce krajanů. Srovnáme-li tabulku č. 12 a tabulku č. 13 zjistíme, že je koncovka *-ma* v 7. pádě množného čísla jedinou možnou koncovkou v srbské mluvě pro všechny rody. Působením srbského jazyka na jazyk české menšiny lze koncovku *-ma* považovat i za přejatou koncovku 7. pádu množného čísla ze srbské mluvy:

jazyk krajanů	srbský jazyk	český jazyk
s hostama/ hostima	sa gostima	s hosty
s utěrkama	sa peškirima	s ručníky
se stolema a židlema	sa stolima i stolicama	se stoly a židlemi
Když jsme sami Češi mluvíme česky a když mezi Srbama tak mluvíme srbsky.	Kad smo samo Česi pričamo češki a kad smo među Srbima pričamo srpski.	Když jsme sami Češi, mluvíme česky, a když jsme mezi Srby, mluvíme srbsky.
ze pšatelema	sa prijateljima	se přáteli
dokajd' sme měli učitelja	dok smo imali učitelja	dokud jsme měli učitele
koukali na Karpate	gledali su Karpate	dívali se na Karpaty

Přestože se ve mluvnici srbského jazyka mluví o životnosti a neživotnosti podstatných jmen mužského rodu, životnost těchto podstatných jmen v srbské mluvě nemá velký vliv na další užití slov. Životnost a neživotnost podstatných jmen mužského rodu v češtině ovlivňuje i ostatní ohebné slovní druhy, které mohou stát v okolí těchto podstatných jmen, např. shoda podmětu s přísudkem, což v srbské mluvě není případem. Rozdíl mezi gramatickou životností a neživotností v češtině u krajanů zanikl, jelikož si krajané osvojili skloňování podstatných jmen dle deklinačních typů v srbské mluvě. Během skloňování podstatných jmen mužského životného rodu krajané také nerozlišují měkkou koncovku 1. pádu, popř. 5. pádu a tvrdou koncovku 4.

pádu množného čísla. Obě koncovky bývají vyslovené tvrdě, což je ovlivněno tvrdou výslovností hlásky [i] v srbštině. Totéž se objevuje i během skloňování přídavných jmen.

Přídavná jména v srbštině mají určitý a neurčitý vid, který je nejpatrnější u přídavných jmen mužského rodu. Neurčitý vid přídavných jmen mužského rodu má v 1. pádě jednotného čísla nulovou koncovku (-∅) a používá pro popis neurčitého pojmu nebo osoby, zatímco určitý vid má koncovku -i a používá pro již zmíněného pojmu nebo osoby. V češtině krajanů je možno zaslechnout oba tyto vidy.

Přídavné jméno
neurčitý/ určitý vid

		mužský rod	ženský rod	střední rod
s i n g u l á r	N	zelen-∅ / zelen-i	zelen-a	zelen-o
	G	zelen-a /zelen-og(a)	zelen-e	zelen-a /zelen-og(a)
	D	zelen-u / zelen-om(e)	zelen-oj	zelen-u / zelen-om(e)
	A	zelen-∅ / zelen-i zelen-a /zelen-og(a)	zelen-u	zelen-o
	V	zelen-i	zelen-a	zelen-o
	L	zelen-u / zelen-om(e)	zelen-oj	zelen-u / zelen-om(e)
	I	zelen-im	zelen-om	zelen-im
p l u r á l	N	zelen-i	zelen-e	zelen-a
	G	zelen -ih	zelen-ih	zelen -ih
	D	zelen -im(a)	zelen-im(a)	zelen -im(a)
	A	zelen -e	zelen-e	zelen-a
	V	zelen -i	zelen-e	zelen-a
	L	zelen -im(a)	zelen -im(a)	zelen -im(a)
	I	zelen -im(a)	zelen -im(a)	zelen -im(a)

Tabulka č. 14: Skloňování přídavného jména v srbštině

Přídavné jméno

mladý/jarní

		mužský rod	ženský rod	střední rod
s i n g u l á r	N	mlad-ý / jarn-í	mlad-á / jarn-í	mlad-é / jarn-í
	G	mlad-ého / jarn-ího	mlad-é / jarn-í	mlad-ého / jarn-ího
	D	mlad-ému / jarn-ímu	mlad-é / jarn-í	mlad-ému / jarn-ímu
	A	mlad-ého / jarn-ího mlad-ý / jarn-í	mlad-ou / jarn-í	mlad-é / jarn-í
	V	mlad-ý / jarn-í	mlad-á / jarn-í	mlad-é / jarn-í
	L	mlad-ém / jarn-ím	mlad-é / jarn-í	mlad-ém / jarn-ím
	I	mlad-ým / jarn-ím	mlad-ou / jarn-í	mlad-ým / jarn-ím
p l u r á l	N	mlad-í / jarn-í mlad-é / jarn-í	mlad-é / jarn-í	mlad-á / jarn-í
	G	mlad-ých / jarn-ích	mlad-ých / jarn-í	mlad-ých / jarn-í
	D	mlad-ým / jarn-ím	mlad-ým / jarn-í	mlad-ým / jarn-í
	A	mlad-é / jarn-í	mlad-é / jarn-í	mlad-á / jarn-í
	V	mlad-í / jarn-í mlad-é / jarn-í	mlad-é / jarn-í	mlad-á / jarn-í
	L	mlad-ých / jarn-ích	mlad-ých / jarn-ích	mlad-ých / jarn-ích
	I	mlad-ými / jarn-ími	mlad-ými / jarn-ími	mlad-ými / jarn-ími

Tabulka č. 15: Skloňování přídavného jména v češtině

Vliv srbského jazyka je také patrný během skloňování posesivních přídavných jmen se zakončením na *-ski/ -ški/ -čki*. Posesivní přídavná jména, která mají tyto koncovky v srbské, nerozeznávají tvary jednotného a množného čísla pro mužský rod, což se také odráží i na použití posesivních přídavných jmen v českém jazyce u krajanů:

srbský jazyk		český jazyk
češki učitelj – češki učitelji	≠	český učitel – čeští učitele
lovački pas – lovački psi	≠	lovecký pes – lovečtí psy

Přestože se jedná o dva slovanské jazyky, některá slova mohou mít jiný gramatický rod v češtině než v srbské, což se odráží i na jejich skloňování. Objeví-li se v komunikaci mezi krajany takové slovo, krajani se použijí český ekvivalent, ale se zachovají gramatický rod a skloňování srbského ekvivalentu:

srbský jazyk	použití u krajanů	český jazyk
<i>red</i> = mužský rod		<i>řada</i> = ženský rod
<i>stajati u redu</i>	<i>stat ve řadu</i>	<i>stát ve řadě</i>
<i>prozor</i> = mužský rod		<i>okno</i> = střední rod
<i>ovde je to, na prozoru</i>	<i>je to tady na voknu</i>	<i>je to tady na okně</i>

V srbském jazyce jsou číslovky považované za částečně flektivní slovní druh. Ze základních číslovek je možné skloňovat pouze číslovky *jedna, dva, tři a čtyři*, zatímco jiné číslovky zachovávají svůj původní nominativní tvar.⁷⁸ Skloňování číslovek *tři* a *čtyři* se však v dnešní srbské objevuje velmi zřídka.⁷⁹ Další základní číslovky počínaje číslovkou *pět* a neurčité číslovky se v srbské neskloňují. Toto pravidlo platí i pro číslovky *sto, tisíc, milión* a *miliarda*. V případě, že tyto číslovky ve větě lze označit za podstatné jméno, budou se skloňovat.⁸⁰ Číslovky řadové souborové se stejně jako v češtině skloňují.⁸¹ Krajané číslovky skloňují, respektive neskloňují, podle pravidel skloňování v srbské.

Nejzajímavější část morfologie českého jazyka u krajanů jsou slovesa. Zatímco se podstatná jména ze srbského jazyka přejímají včetně svých deklinačních paradigmat, krajani různě kombinují předpony u sloves ze srbského anebo českého jazyka. Takové úpravy sloves

⁷⁸ Stevanović, Mihailo: *Brojevi – Promena brojeva*. In: *Savremeni srpskohrvatski jezik I*. Naučna knjiga, Beograd 1986, str. 318

⁷⁹ viz pozn. 77

⁸⁰ Stevanović, Mihailo: *Brojevi – Promena brojeva*. In: *Savremeni srpskohrvatski jezik I*. Naučna knjiga, Beograd 1986, str. 322

⁸¹ viz pozn. 79

jsou nejvíce patrné během změny nedokonavého vidu na dokonavý vid sloves pomoci předpon. Kromě kombinování sloves a předpon ze srbského a českého jazyka, krajanů také mají tendenci krátit tvary infinitivu u přejatých sloves ze srbštiny. U infinitivu, který v srbštině má zakončení na *-ti/-ći* (př. *praštati, govoriti, otići*), krajanů vynechávají v koncovce *-i*, které se u infinitivu v češtině neobjevuje. Infinitiv v češtině má zakončení na *-t/-ct* (př. *psát, hrát, péct*), zatímco je infinitiv se zakončením na *-ti/-ci* (př. *zpívati, milovati, péci*) z dnešního hlediska považován za knižní.⁸²

srbský jazyk	jazyk krajanů	český jazyk
<i>kontrolisati – iskontrolisati</i> př. <i>ne može se iskontrolisati</i>	<i>kontrolisat – (i)skontrolisat</i> <i>ne može se iskontrolisat</i>	<i>kontrolovat – zkontrolovat</i> <i>nemůže se kontrolovat</i>
<i>računati – izračunati</i> př. <i>računaću na tebe</i>	<i>računat – izračunat</i> <i>budu na tebe računat</i>	<i>počítat – vypočítat</i> <i>budu s tebou počítat</i>
<i>peglati – ispeglati</i> př. <i>možeš li mi ispeglati košulju?</i>	<i>pegluvat – (i)spegluvat</i> <i>mužeš mi ispegluvat košili?</i>	<i>žehlit – vyžehlit</i> <i>můžeš mi vyžehlit košili?</i>

Srbský jazyk má mnoho slovesných časů. Kromě základních tvarů přítomného, perfektu a futuru, které se nejvíce používají v mluveném jazyce, v srbštině existuje také plusquamperfektum, aorist a imperfektum pro rozlišení dějů v minulosti. Plusquamperfektum je slovesný čas, který označuje děj, který se stal před nějakým jiným dějem v minulosti, zatímco aorist označuje děj, který se stal a zároveň byl ukončen po nějakým jiným dějem, ale těsně před okamžikem promluvy. Imperfektum je slovesný čas pro označení děje, který v minulosti nějakou dobu trval. Krajanů tyto časy v rámci komunikace nepoužívají. Nejčastější slovesné časy, které lze slyšet v češtině u krajanů, jsou minulý, přítomný a budoucí čas. Během použití těchto slovesných tvarů je patrné, že čeština u krajanů zachovala své původní časování. Objevují se však i situace, kde je patrný vliv přejatého časování ze srbštiny. Takové případy lze pozorovat během tvoření budoucího času, který je v srbštině dvojitý. Futur I se v srbštině tvoří pomocí pomocného slovesa *chtít* a infinitivu (př. *ja ću videti/ videću, ti ćeš videti/ videćeš, on će videti/ videće* atd.), ale může se také tvořit i pomocí spojky *da* a přítomného času slovesa (př. *da vidim, da vidiš, da vidi* atd.), který však není zahrnut do normy spisovného srbského jazyka. Tento způsob tvoření budoucího času se objevuje jak u dokonavých, tak i u nedokonavých sloves, a přestože se nejedná o normativní způsob tvoření budoucího času,

⁸² Čechová, Marie a kol.: *Soustava tvarů slov (formální tvarosloví) - Infinitiv*. In: *Čeština – řeč a jazyk*. SPN, Praha 2012, str. 239

v mluveném srbském jazyce je velmi frekventovaný jak mezi většinou srbskou populací, tak i u českých krajanů:

srbský jazyk	použití u krajanů	český jazyk
<i>Daj da te vidim.</i>	<i>Dej da tě vidím.</i>	<i>Ukaž se.</i>
<i>Da, ići ću tamo da vidim šta se dešava.</i>	<i>Jo, pujdu tam da vidim co se deje.</i>	<i>Jo, půjdu tam, abych viděl so se děje.</i>
<i>Da dođete da se pozdravite pre nego što odete.</i>	<i>Da přijdete se pozdravit nez odjedete.</i>	<i>Přijďte se rozloučit než odjedete.</i>
<i>Da skuvam sutra za ručak sarmu?</i>	<i>Da uvařím zítra pro ručak sarmu?</i>	<i>Mám zítra k obědu uvařit sarmu?</i>

Na rozdíl od českého jazyka, v srbském jazyce se za slovesný způsob považuje futur II, imperativ a potenciál. Futur II je slovesný tvar pro označení děje v budoucnosti, za který se domníváme, že se bude dít před anebo během určitého budoucího děje. Futur II se tvoří pomocí pomocného slovesa být a přičestí činného (př. *budem gledao, budeš gledao, bude gledao* atd.). Krajaní však tento slovesný tvar v komunikaci v češtině nepoužívají. Tvary pro mužský, ženský a střední rod během časování minulého času v některých případech zachovávají tvary přejaté ze srbstiny pro vyjádření množného čísla. Takové situace se především týkají mužského a ženského rodu. U mužského, jak už bylo zmíněno, v srbsčině nerozlišujeme životnost a neživotnost pomocí koncovky, zatímco se u ženského rodu může také objevit koncovka *-le* pro vyjádření minulého času v množném čísle (př. *bile dělale – bile radile – one dělaly*).

Kromě ovlivnění českého jazyka krajanů v rámci gramatického rodu a skloňování, oba jazyky mohou mít i jiné valence. I v těchto případech srbský jazyk působí na jazyk české menšiny:

použití u krajanů	srbská valence	česká valence -
<i>koukat filmi</i> (4. pád)	<i>gledati filmove</i> (4. pád)	<i>dívat se/ koukat se na filmy</i> (na 4. pád)
<i>vozit bicikli</i> (4. pád)	<i>voziti bicikli</i> (4. pád)	<i>jezdit na kole</i> (na 6. pád)
<i>raduvat se odmoru</i> (3. pád)	<i>radovati se odmoru</i> (3. pád)	<i>těšit se na dovolenu</i> (na 4. pád)
<i>jit u bioskop</i> (u 4. pád)	<i>ići u bioskop</i> (u 4. pád)	<i>jít do kina</i> (do 2. pád)

4.3 Slovní zásoba a slovotvorba

Různorodost etnických menšin na území Vojvodiny má za důsledek vzájemné ovlivňování kultury a jazyků žijících na jednom místě. Srbský jazyk a kultura, jako jazyk a kultura většinového obyvatelstva státu, nejvíce ovlivňují etnické menšiny žijící na území Srbska. Důsledkem toho je postupné zužování slovní zásoby těchto menšin a ustálení srbských pojmů a jejich významů v menšinových jazycích. V slovní zásobě české menšiny můžeme objevit řadu srbských slov a pojmů, které mluvčí neustále používají i v rámci jazyka své menšiny. Použití takových slov je zpravidla spjato s nedostatkem českých ekvivalentů, které časem zanikly a byly zcela nahrazeny srbskými. Srbská slovní zásoba do řeči krajanů proniká především pro označení reálií – pro pojmenování kalendářních měsíců (srb. *januar, februar, mart, april, maj, jun, jul, avgust, septembar, oktobar, novembar, decembar*), pokrmů typických pro srbskou kuchyni (srb. *sarma, ćevapi, pljeskavica, čorba, pihtije, pasulj*), kuchyňského nebo jiného každodenního náčiní v domácnosti (srb. *kutlača, šerpa, lonac, jorgan, dušek, mašina za veš, mašina za sudove, prašak za pranje veša, korito, metla, klešta, bušilica*), zemědělského náčiní a zemědělských činností (srb. *aršov, greblo, prikolica, sejalice*) nebo pro užití názvů z oblastí medicíny či vědy (srb. *malokrvan, pritisak u krvi, grip, temperatura, operacija, dijabetes, hemija, destilacija, kondenzacija*), názvů profesí (srb. *majstor, advokat, babica, kočijaš, vozač, direktor, političar, glumac/glumica, konobar, zidar*) a mnohé jiné oblasti. Slova cizího původu jako *deklarace, manifestace, distribuce* (srb. *deklaracija, manifestacija, distribucija*) a slova jim podobná v konverzaci zachovávají srbskou koncovku a deklinaci.

Přestože slovní zásoba krajanů obsahuje spoustu přejatých slov ze srbštiny, tato slova nemusí zachovávat svoji původní podobu a význam, který mají v srbském jazyce. Zvuková a grafická podoba slov se může změnit během přejetí do českého jazyka krajanů a zároveň jim může být přidělen nový význam. Pro znázornění takového použití slov můžeme použít následující věty:

jazyk krajanů	srbský jazyk	český jazyk
<i>Skupština bude vybírat nové poslaniki [poslaňiki].</i>	<i>Skupština će da bira nove poslanike.</i>	<i>Parlament bude vybírat nové poslance.</i>
<i>Prej se bude sestavovat nová komisija.</i>	<i>Priča se da će se sastavljati nova komisija</i>	<i>Prý se bude sestavovat nová komise.</i>

<i>Jdu do vinohradu podívat se, esli bude něco z ty loži nebo ne.</i>	<i>- Idem u vinograd da vidim biće li ičega od te loze ili ne</i>	<i>Jdu se podívat do vinohradu, jestli něco z té révy bude nebo ne.</i>
<i>Mušela sijalica prasknout.</i>	<i>Mora da je sijalica pukla.</i>	<i>Žárovka musela prasknout.</i>
<i>Razmišljam o něčem drugom, nezačinejte novu priču</i>	<i>Razmišljam o nečemu drugom, nepočinjite novu priču.</i>	<i>Přemýšlím o něčem jiném, nezačítejte nové téma.</i>

Použití srbských slov se někdy objevuje i při znalosti českých ekvivalentů. Takto vznikají situace, kdy mluvčí v rámci jedné konverzace v rozpětí několika minut vystřídá srbskou a českou podobu slova, aniž by tomu věnoval pozornost.

Jaky to bude ručak v jedenact? Mušim je zavolat, tak da vim, kdy bude voběd.

= Jaký to bude oběd v jedenáct? Musím je zavolat, tak abych věděl, kdy bude oběd.

Podle toho, jaký význam slovesa chce mluvčí vyjádřit, použije buď slovo v srbské podobě, které může mít upravenou výslovnost, anebo slovo v české podobě.

jazyk krajanů	srbský jazyk	český jazyk
<i>Neprekinula se ti [ti] veza.</i>	<i>Nije ti se prekinula veza.</i>	<i>Neztratil jsi spojení. / Spojení se nepřerušilo.</i>
<i>Pšestaň se vomlouvati.</i>	<i>Prekini/ prestani da se izvinjavaš.</i>	<i>Přestaň se omlouvat.</i>
<i>Co je ta paprika luta!</i>	<i>Što je ta paprika ljuta!</i>	<i>Jak je tá paprika pálivá!</i>
<i>Proč se zlobiš?</i>	<i>Što se ljutiš?</i>	<i>Proč se zlobíš?</i>

Stejně jako podstatná jména, krajané také přejímají příslovce ze srbského jazyka, a to většinou příslovce označující čas (*odmah, sad, letos, zimus*) a způsob (*sporo, brzo, lako*). Během přejímání příslovcí krajané zachovávají jejich význam a podobu. Použití částic typických pro srbský jazyk je velmi frekventované u všech věkových skupin. Při konstrukci vět je patrné použití spojek ze srbského jazyka jako spojky *i, pa, da, dok, jer, ako, pošto, kako, dokle, već, samo*. Nejčastěji používanou spojkou je spojka *da*, kterou v češtině můžeme nahradit

spojkou *aby*, *že* nebo spojkou *at'*. Jiná spojka, která je také velice frekventovaná svým použitím je spojka *pa*, která by se mohla v české větě nahradit spojkou *potom*.

jazyk krajanů	srbský jazyk	český jazyk
<i>Co to dělaš, bre?</i>	<i>Šta to radiš, bre?</i>	<i>Co to děláš?</i>
<i>Ma nemoj, ty to zvladneš lip, baš ti věřim.</i>	<i>Ma nemoj, ti ćeš to bolje da uradiš, baš ti verujem.</i>	<i>Neříkej, že ty to zvládneš lépe, naprosto ti věřim.</i>
<i>Pazi molim tě, tolik hraček hraček i baš tu loptu potřebuje.</i>	<i>Pazi molim te, tolik igračaka i baš mu ta lopta treba.</i>	<i>No teda, tolik hraček i zrovna tento míč potřebuje.</i>
<i>Ne baš dobře.</i>	<i>Ne baš dobro.</i>	<i>Ne moc dobře.</i>
<i>Kup ňakou lubenicu [lubenicu] da se trochu zasladime [zaslad'ime].</i>	<i>Kupi neku lubenicu [lubenicu] da se malo zasladimo [zasladimo].</i>	<i>Kup nějaký meloun, at' si trochu pochutnáme.</i>
<i>Kdy je voběd da vim kdy naručit maso?</i>	<i>Kad je ručak da znam kad da naručim meso?</i>	<i>Kdy je oběd, abych věděl, kdy objednat maso?</i>
<i>Přiťte [pšit'ite] bliž da vas vidim.</i>	<i>Priđite [priđ'ite] da vas vidim.</i>	<i>Přijďte bliž, abych vás mohl/-a vidět.</i>
<i>Dej da vidim [vid'im].</i>	<i>Daj da vidim [vidim].</i>	<i>Dej, abych se podíval.</i>
<i>Ten dělal nameštaj, pa to napustil.</i>	<i>Taj je radio (pravio) nameštaj, pa je to napustio.</i>	<i>Ten vyráběl nábytek, potom toho nechal.</i>
<i>Bil tadi, pa vodešel.</i>	<i>Bio je ovde, pa je otišao.</i>	<i>Byl tady, potom odešel.</i>
<i>Dok važim obed, poslouham muziku.</i>	<i>Dok kuvam ručak, slušam muziku.</i>	<i>Zatímco vařím oběd, poslouchám hudbu.</i>
<i>Samo dal' je dobro, proto to pišu sem.</i>	<i>Samo dal' / dali je dobro, zato to pišem ovde.</i>	<i>Jenom, jestli je to dobře (v pořádku), proto to pišu sem.</i>
<i>Kad idu k babiće.</i>	<i>Kad idem kod bake.</i>	<i>Když půjdu k babiće.</i>

Český a srbský jazyk sdílí mezi sebou, stejně jako i s ostatními slovanskými jazyky, základní jazykový fond. Slova, která zahrnujeme do základního jazykového fondu mají stejný význam, však nemusí mít stejnou fonetickou a grafickou podobu. V češtině a srbštině existují však slova, která mohou mít stejnou fonetickou a grafickou podobu, ale jejich význam se časem změnil. Taková slova označujeme jako mezijazyková homonyma neboli falešnými přáteli. Jako příklad můžeme uvést slovo *mrak*, které v češtině použijeme pro pojmenování tmavého oblaku, zatímco v srbštině tímto slovem označujeme tmu nebo slovo

úžasný, které v češtině použijeme ve významu skvělý, báječný, zatímco v srbštině synonym pro slovo *užasan* je hnusný, ošklivý. Samostatné slovo češtině a v srbštině má jiný význam – český slovo označuje výraz, zatímco slovo v srbštině znamená písmeno. V rámci užití těchto slov v konverzaci, krajaní budou zachovávat význam slov ze srbského jazyka. Některým foneticky a graficky podobným slovům v srbštině a češtině, krajaní přidávají nový význam ovlivněn srbským jazykem. Jako příklad můžeme uvést sloveso *pochovat* v češtině. Ve srbském jazyce sloveso *pohovati* nese význam tepelné úpravy potravin procesem, kterému v češtině říkáme *smažení*, zatímco význam českého slovesa *pochovat* v srbštině nese sloveso *sahraniti*. Přestože tato dva slovesa mají velmi rozlišný význam, krajaní sloveso *pochovat* používají jak s významem v češtině, tak i s významem v srbštině.

jazyk krajanů	srbský jazyk	český jazyk
<i>Mušime to pohovat [poxovat] na tihem [tixem]ohni.</i>	<i>Moramo da pohujemo [poxujemo] na tihoj [tixoj] vatri.</i>	<i>Musíme to smažit na tichém ohni.</i>
<i>Bil pohovan [poxovan] fčera.</i>	<i>Bio je juče sahranjen.</i>	<i>Byl pohřben včera.</i>
<i>Vipravime si, ale dost českých řeči nerozumíme.</i>	<i>Pričamo, ali dosta čeških reči nerazumemo.</i>	<i>Vyprávíme si, ale dost českých slov nerozumíme.</i>

Naopak u některých slov, která se graficky a foneticky podobají, se původní význam z českého jazyka ztratil a slovo přejalo význam ze srbského jazyka, i když podoba slova byla zachovaná.

jazyk krajanů	srbský jazyk	český jazyk
<i>Umožil se, celi den pracoval na poli.</i>	<i>Umorio se, ceo dan je radio na njivi.</i>	<i>Unavil se, celý den pracoval na poli.</i>
<i>Umučil ho bitim.</i>	<i>Umučio ga je batinama [batinama].</i>	<i>Umořil ho bitím.</i>
<i>Musiš se trohu opustit [opustit]a odpočinout.</i>	<i>Moraš malo da se opustiš [opustiš] i odmoriš.</i>	<i>Musiš se trochu uvolnit a odpočinout.</i>
<i>Napustil [napustil] svoji manželku.</i>	<i>Napustio [napustio] je svoju suprugu.</i>	<i>Opustil svoji manželku.</i>

Další sloveso, jehož původní význam byl nahrazen významem ze srbského jazyka, je sloveso *pochybovat*. Krajané toto sloveso používají s významem srbského slovesa *pogrešiti* udělat chybu:

jazyk krajanů	srbský jazyk	český jazyk
Pokud pohibiš [poxibiš], tak to vigumuj.	Ako pogrešiš, obriši to gumicom.	Jestli uděláš chybu, vygumuj to.

U tohoto slovesa nemůžeme vyloučit možnost, že nový význam byl přidělen mechanickým překladem slovesa *pogrešiti* ze srbského jazyka:

Chyba = greška ≠ *pochybovat = pogrešiti*

Stejným způsobem nahrazení významu českých slov se mohl projevit i u slovesa vyhrát, zatímco srbský ekvivalent pro toto sloveso se do českého jazyka krajanů přejímá i se svým významem.

iz- = *vy-* / *igrati* = *hrát* → *izigrati* = *vyhrát*

jazyk krajanů	srbský jazyk	český jazyk
<i>Dej pozor, abi tě nevihral.</i>	<i>Pazi da te ne izgra.</i>	<i>Dej pozor, aby tě nepodvedl.</i>
<i>Jo, igrali karti a von pobedil [pobed'il].</i>	<i>Da, igrali su karte i on je pobedio.</i>	<i>Ano, igrali karty a on zvítězil.</i>

Zatímco některá slova bývají mechanicky překládána do českého jazyka, u některých slov krajané kombinují prefixy a sufíxy z českého jazyka se slovy ze srbského jazyka a naopak. Nejčastějším takovým případem je sloveso *přečíst*, u kterého je předpona *pře-* nahrazena srbskou předponou *pro-*:

pro- + *čitati/pře-* + *číst* → *pro-* + *číst* = *pročíst*

jazyk krajanů	srbský jazyk	český jazyk
<i>pročíst knihu/ pročel sem knihu</i>	<i>pročitati knjigu/ pročitao sam knjigu</i>	<i>přečíst knihu/ přečetl jsem knihu</i>

5. Míra jazykové asimilace českých krajanů

Český jazyk krajanů postupně splývá se srbským jazykem. Z jazykového hlediska nejzajímavější oblast pro pozorování vlivu srbského jazyka na jazyk české menšiny je lexikální oblast. Jazyková flexibilita a podobnost těchto dvou jazyků umožňuje vytvářet různé lexikální kombinace a prolínání různých významů mezi graficky a foneticky stejnými slovy. Škála kombinací a vytváření nových podob slov je velice široká a u každého jednotlivce je jiná. Některé tyto kombinace jsou však ustálenými výrazy mezi všemi krajanů v oblasti Banátu. Český jazyk, který používá česká menšina, nahrazuje nedostatek slovní zásoby srbskou slovní zásobou, čímž vznikají různé kombinace česko-srbských podob slov. Krajanů však mají tendenci adaptovat přejatá slova ze srbštiny tak, aby zněla a vypadala česky. Ze srbského jazyka však mohou být přejímány i jenom předpony. Takové případy se většinou objevují u sloves v rámci změny gramatické kategorie slovesného vidu. Výrazy vytvořené sloučením srbských a českých ekvivalentů podléhají fonetickým a grafickým změnám ze strany krajanů. Stále jsou však nejvíc přítomná slova, která zcela zachovávají svůj původní tvar a význam v srbštině. V některých případech mluvčí používá jak českou, tak srbskou variantu slova v rámci jedné konverzace, aniž by tomu věnoval pozornost. Plynulý přechod mezi srbským a českým jazykem v rámci jedné konverzace je pro krajanů velice běžný. Krajanů během komunikace běžně střídají jak přejatá slova ze srbského jazyka s jejími českými ekvivalenty, tak i věty vytvořené v srbštině s větami vytvořenými v češtině. Tyto dva jazyky bývají také kombinovány v rámci jedné věty, kdy věta může začínat v srbštině a být zakončená v češtině anebo obráceně. Střídání českého a srbského ekvivalentu v rámci jedné věty anebo během komunikace je velmi spontánní a plynulost konverzace mezi mluvčími není tímto vůbec ovlivněna.

Největší míra asimilace českého jazyka je patrná u přízvuku, který je úplně ovlivněn srbským jazykem, resp. přejat ze srbského jazyka. Z hlediska grafického záznamu český jazyk naprosto splývá s pravidly srbského pravopisu a mluvčí se opírají o základní „pravidlo“ srbského jazyka – „čti, jak je napsáno, piš, jak slyšíš“. Jazyk české menšiny je především mluvený jazyk, jehož psaná forma téměř neexistuje. Snahy českých učitelů během výuky českého jazyka jsou patrné u mladší generace, přesto, vlivem prostředí, ve kterém tato generace vyrůstá, existují preference použití srbského jazyka a získané znalosti českého jazyka se postupně vytrácí. Morfologická stránka českého jazyka krajanů mezi 50 a více let zůstala téměř nedotčena srbským vlivem. Totéž také poznamenal i Slavomír Utěšený ve svém článku *O*

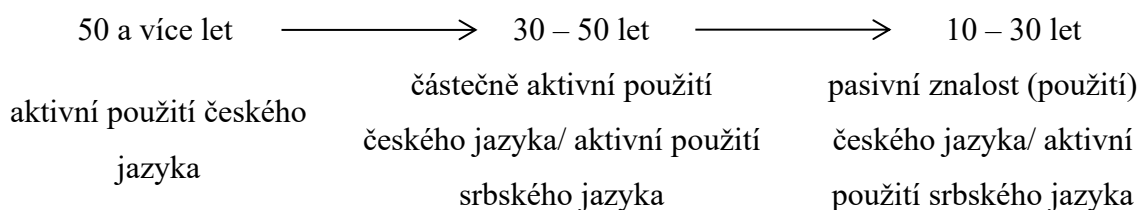
posrbšřování krušické češtiny v jugoslávském Banátu: „Ze všeho, co jsme dosud uvedli, vyplývá přesvědčivě, jak značně je krušická čeština ovlivněna srbšřtinou, a přece i zde zůstává formální tvarosloví srbšřským vlivem celkem nedotčeno.“⁸³ U mladší generace krajanů je patrný vliv srbšřtiny především při skloňování podstatných jmen, která mají jiný gramatický rod v češtině a v srbšřtině. Skloňování ze srbšřkého jazyka je nejvíce patrné během skloňování podstatných jmen v množném čísle, které je v rámci spisovné češtiny mnohem složitější než skloňování v srbšřtině. Srbšřská valence slov, která se objevuje v konverzaci mezi mluvčími české menšiny, je pro mluvčí mnohem přirozenější. Vliv srbšřkého jazyka je také patrný u přídavných jmen přivlastňovacích, jejichž skloňování je naprosto ovlivněno srbšřským jazykem. Kontakt s rodilými mluvčími se neodráží na jazyce české menšiny, jelikož tento kontakt není každodenní a český jazyk menšiny mluvčí už naprosto osvojil.

⁸³ Utěšený, Slavomír: *O posrbšřování krušické češtiny v jugoslávském Banátu*. Naše řeč 53, 1970, 3

6. Závěr

Přes všechny snahy o udržení českého jazyka, kultury a tradice je patrné, že česká menšina postupně mizí, k čemuž svědčí i počet příslušníků, který se každým novým sčítáním lidu snižuje. Opadající počet příslušníků zvětšuje možnost asimilace se základní kulturou státu a většinovým národem. V dnešní době se uzavírá stále více smíšených manželství mezi příslušníky české menšiny a srbskými spoluobčany anebo s příslušníky jiných menšin. Hlavním komunikačním jazykem partnerů se v takových případech stává srbština, kterou rodiče později přenáší i na své děti, zatímco český jazyk a česká kultura bývají potlačovány. Někteří manželé se snaží své děti seznámit s oběma kulturami, ale, i přes všechny tyto snahy, dítě podléhá tlakům srbského prostředí a český jazyk používá pouze ve výjimečných situacích anebo vůbec.

Nejmladší generace je úplně ovlivněna srbským jazykem a prostředím, zatímco u nejstarší generace vliv srbského jazyka je patrný, ale pouze v náznacích. Druhá věková skupina tvoří přechodovou hranici mezi první a třetí věkovou skupinou. Český jazyk je zde přítomen, ale s mnohem většími znaky srbského jazyka, než je tomu u třetí věkové skupině. Zároveň pasivní znalost českého jazyka ze strany mladších příslušníků české menšiny postupně potlačuje aktivní znalost jazyka české menšiny, což můžeme znázornit pomocí osy:

K české menšině na území jižního Banátu v Srbsku se neustále hlásí méně příslušníků, což svědčí o tom, že česká komunita na tomto území postupně mizí a toto se odráží i na český jazyk a kulturu. Budoucnost české menšiny není růžová a pro její udržení v srbském prostředí je potřeba mnoho práce. Z uvedených statistických údajů lze očekávat, že příslušníků české menšiny bude stále méně a méně a že český jazyk bude čím dále více ovlivňován srbštinou, anebo že úplně zanikne. Zachování dědictví je pro českou menšinu na prvním místě, v čem je česká menšina podporována ze všech stran, ale, i přes všechny snahy starších, jazyk bývá zanedbáván mladší generací, která mezi sebou mluví srbsky.

7. Seznam použité literatury

Bělič, Jaromír: *Nástin české dialektologie*. SPN, Praha 1972

Bokšan, Nikolaje: *Osnivanje Banatske vojne granice i društveni status graničara*. In: *Vojna granica u Banatu i banatski militari u 18. i 19. veku – tematski zbornik*. Centar za političko obrazovanje, Novi Sad 2014

Čechová, Marie a kol.: *Čeština – řeč a jazyk*. SPN, Praha 2012

Český jazykový atlas. [online]. Dialektologické oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR: © 2012–2014. Dostupné z: <https://cja.ujc.cas.cz/>

Dejmek, Jindřich a kol.: *Trianonská smlouva: Devadesát let poté*. Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2010

Đurić, Vladimir i kol.: *Etnokonfesionalni i jezički mozaik Srbije – Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji*. Republički zavod za statistiku, Beograd 2014

Festival Krása různorodosti. [online]. MZVČR: © 2019. Dostupné z: https://www.mzv.cz/belgrade/cz/informace/krajane/festival_krasa_ruznorodosti.html

Folprecht, Josef: *Naši krajané v cizině*. Nakladatelství Václav Petr, Praha 1940

Gojković, Nevena: *Sistem zaštite manjina u Republici Srbiji*. [online]. Dostupné z: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=0018bdc0-5253-c8e1-650c-edae04c1ecf8&groupId=252038

Havránek, Bohuslav a kol.: *Slovník spisovného jazyka českého*. Academia, Praha 1971

Ilona – jak se žije a učí v Srbsku? [online]. Festival Banát. Dostupné z: <http://www.festivalbanat.cz/ilona-jak-se-zije-uci-srbsku-20150331>

Koblasa, Pavel: *České stopy v Banátu*. Rodopisná revue on-line. [online]. roč. 16, č. 3, 2014. Dostupné z: <http://rodopisna-revue-online.tode.cz/2014-3/18-21.pdf>

Klajn, Ivan: *Gramatika srpskog jezika*. Závod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd 2005

Kokaisl, Petr a kol.: *Krajané: Po stopách Čechů ve východní Evropě. Za hranice – Společnost pro rozvojovou spolupráci při Provozně ekonomické fakultě ČZU v Praze*, Praha 2009

Kukal, Libor: *Čeština ze srbského Banátu pomalu mizí*. [online]. Rozhlas: © 2017. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/krajane/clanky/_zprava/cestina-ze-srbskeho-banatu-pomalu-mizi-1732141

Lamprecht, Arnošt – Čejka, Mirek: *K otázce vzniku a diferenciaci slovanských jazyků*. In: *Seznam prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. 1963, A 11. [online]. Faculty of Arts,

Masaryk University: © 2015. Dostupné z:
<https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/100089>

Lamprecht, Arnošt: *K otázce základního slovního fondu v českém jazyce*. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*, 1952, A 1. [online]. Faculty of Arts, Masaryk University: © 2015. Dostupné z: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/101601>
Mapa regionů Srbské republiky. [online] Wikimedia Commons. Dostupné z:
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/be/Statistical_regions_of_Serbia.png

„Mikulaš“ *proslavljen u Kruščici*. [online]. I. P. BC Info: © 2019. Dostupné z:
<http://infobc.rs/mikulas-proslavljen-u-krusici-video/>

Narodna igra i pesma u gradskom parku. [online]. Radio Bela Crkva: © 2019. Dostupné z:
<http://radiobelacrkva.rs/tag/lepota-razlicitosti/>

Novotná, Petra – Blažek, Václav: *Glottochronologie a její aplikace na slovanské jazyky*. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*, A 53, 2005

Pamětní kniha Abliánu

Pamětní kniha Kruščice

Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji: Stanovništvo - Nacionalna pripadnost: Podaci po opštinama i gradovima, Knjiga 1, Republički zavod za statistiku, Beograd 2012

Pravopis srpskog jezika. Matica srpska, Novi Sad 1994

Přehled učitelů DZS od roku 1997 do roku 2019. [online]. DZS: © 2019. Dostupné z:
<https://www.dzs.cz/file/6993/P%C5%99ehled%20u%C4%8Ditel%C5%AF%2097-2019.pdf>

Příbylová, Věra: *Bohemista Jaromír Linda – Přál bych si, aby čeština v Srbsku nevymřela*. [online]. Univerzita Pardubice: © 2019. Dostupné z:
<https://www.upce.cz/bohemista-jaromir-linda-pral-bych-si-aby-cestina-srbsku-nevymrela-0>

Příruční mluvnice češtiny. Praha, NLN, 1995.

Sgall, Petr – Hronek, Jiří: *Čeština bez příkras*, Karolinum, 2014

Slavatová, Radka: *Tón a slovní přízvuk v současné srbštině oblasti Kosovské Mitrovice*. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Praha 2010

Spasović B., Ivana: *Banatska vojna granica i njeno ukidanje*. In: *Vojna granica u Banatu i banatski militari u 18. i 19. veku – tematski zbornik*. Centar za političko obrazovanje, Novi Sad 2014

Srbsko. [online]. MZVČR: © 2019. Dostupné z:
https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_svete/adresare/adresare-srbsko_adresar_krajanskych_spolku.html

- Stanojčić, Živojin – Popović, Ljubomir: *Gramatika srpskoga jezika*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1992
- Statut Autonomne pokrajine Vojvodine , Službeni list AP Vojvodine, br.20/2014.[online]. Dostupné z: <https://www.skupstinavojvodine.gov.rs/Strana.aspx?s=statut&j=SRL>
- Stevanović, Mihailo: *Savremeni srpskohrvatski jezik I – II*. Naučna knjiga, Beograd 1986
- Studium v ČR*. [online]. DZS: © 2019. Dostupné z: <https://www.dzs.cz/cz/studium-v-cr/>
- Subotić, Ljiljana a kol.: *Fonetika i fonologija: Ortoepska i ortografska norma standardnog srpskog jezika*. Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet, Novi Sad 2012
- Subotin, Sandra – Bujošević, Biljana: *Povědomí vojvodinských Čechů o svém původu*. In: *Studia Balcanica Bohemo-Slovaca VI*. Ústav slavistiky FF MU – Historický ústav AV ČR – Matice moravská, Brno 2006, sv. 1
- Šatava, Leoš: *Malé etnické a jazykové skupiny současné aktivity na poli přetrvání a revitalizace identity a jazyka (teorie a praxe)*. In: *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Sociologické nakladatelství, Praha 2009
- Šausberger, Franc: *Istorijski događaji oko Austrijske vojne krajine u godinama 1763/64*. In: *Vojna granica u Banatu i banatski militari u 18. i 19. veku – tematski zbornik*. Centar za političko obrazovanje, Novi Sad 2014
- Šebesta, Karel a kol.: *Druhý a cizí jazyk – Osvojování a vyučování – Terminologický slovník*. Karolinum, Praha 2014
- Štěpánek, Václav: *Mizející menšina: Češi v srbském Banátu*. In: *Vztahy České republiky se Srbskem a Černou Horou*. Rada pro mezinárodní vztahy, Praha, 2004, 1.vyd.
- Štráfěldová, Milena: *Studenti ČZU navštívili české krajany v Srbsku, nyní pro ně chystají pomoc*. [online]. Český rozhlas: © 2009. Dostupné z: <https://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/studenti-czu-navstivili-ceske-krajany-v-srbsku-nyni-pro-ne-chystaji-pomoc>
- Tasić, Milan – Gačević, Radojko: *Srpski jezik - priručnik za osnovce*. Publik praktikum, Beograd 2015
- Tradicija obeležavanja Sveta tri kralja u selu Kruščica*. [online]. Minority news: © 2019. Dostupné z: <https://www.minoritynews.rs/tradicija-obelezavanja-sveta-tri-kralja-u-selu-kruscica/>
- U Českoj besedi Bela Crkva i Kruščica održane Fašanske – Masopust*. [online]. I. P. BC Info: © 2019. Dostupné z: <http://infobc.rs/u-ceskoj-besedi-bela-crkva-i-kruscica-odrzane-fasanke-masopust/>
- Ustav Republike Srbije, Službeni glasnik RS, br. 98/2006. [online]. Dostupné z: <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/sr-Latn-CS/70-100028/ustav-republike-srbije#d2>

Utěšený, Slavomír: *O posrbšřování krušické češtiny v jugoslávském Banátě*. Naše řeč 53, 1970,

Vaculík, Jaroslav: *České menšiny v Evropě a ve světě*. Libri, Praha 2009

Večerka, Radoslav: *Jazyky v komparaci 2 – Charakteristiky současných slovanských jazyků v historickém kontextu*. Euroslavica, Praha 2009

Víšek, Zdeněk: *Češi ve Vojvodině*. [online]. Listy: © 2015, číslo 1. Dostupné z: <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=151&clanek=011522>

8. Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník	79
Příloha č. 2: Ukázka vyplněných dotazníků	81
Dotazník č. 1	81
Dotazník č. 2	83
Dotazník č. 3	85
Dotazník č. 4	87
Dotazník č. 5	89
Dotazník č. 6	91
Dotazník č. 7	93
Dotazník č. 8	95
Dotazník č. 9	97
Dotazník č. 10	99
Příloha č. 3: Ukázka nahrávek	101
Nahrávka č. 1	101
Nahrávka č. 2	101
Nahrávka č. 3	104
Příloha č. 4: Zápisky náboženských písní	107
Příloha č. 5: Fotografie české menšiny	110
Příloha č. 6: Seznam některých slov ze slovní zásoby českého jazyka krajanů	113

Příloha č. 1

DOTAZNÍK

k bakalářské práci na téma
Vliv srbštiny na jazyk české menšiny v Srbsku
Autor práce: Katarina Irović

Věk:

Pohlaví: žena muž

Mluvíte česky aktivně?

Pokud ano – jak často?

Jestli mluvíte česky jenom občas – při jakých příležitostech používáte tento jazyk?

Mluví se u Vás doma česky?

Chodil/a jste někdy na výuku českého jazyka (ve škole, jazykové kurzy, mimoškolní výuka jazyka...)?

Pokud ano – jak dlouho?

Byl/a jste někdy v České republice?

Pokud ano – jednou nebo několikrát?

Za jakým účelem byl Váš pobyt?

Byl Váš pobyt dlouhodobý či krátkodobý?

Která místa jste v České republice navštívil/a?

Co se Vám v Čechách nejvíc líbilo?

Do Vaší vesnice často přijíždějí Češi z různých důvodů, jaká je Vaše zkušenost s rodilými mluvčími?

Dorozumíte se s nimi lehce?

Stane se někdy, že nerozumíte něčemu, co řekli, anebo nerozumí oni Vám?

Pokud ano – dokážete si vybavit nějakou takovou situaci?

Jste ve styku s některými rodilými mluvčími?

Pokud ano – jak často s nimi mluvíte?

Preferujete v běžném životě mluvit česky nebo srbsky (např. na rodiče, prarodiče, mezi přáteli, kteří znají česky)? Proč?

Na koho, kdo umí český z vašeho okolí (např. rodiče, prarodiče, přátelé) mluvíte převážně česky a na koho převážně srbsky?

Liší se Vaše volba jazyka podle věkové skupiny, nebo podle situace?

Jak byste ohodnotil/a svoji češtinu?

Napište česky něco o sobě (na znalosti českého pravopisu nezáleží).

Příloha č. 2: Ukázka vyplněných dotazníků

Dotazník č.1

DOTAZNÍK
k bakalářské práci na téma
Vliv srbštiny na jazyk české menšiny v Srbsku
Autor práce: Katarina Irović

Věk: 40

Pohlaví: žena muž

Mluvíte česky aktivně? NE

Pokud ano – jak často? –

Jestli mluvíte česky jenom občas – při jakých příležitostech používáte tento jazyk?
GDYŽ DU K MAMĚ I TATOVĚ

Mluví se u Vás doma česky? NE

Chodil/a jste někdy na výuku českého jazyka (ve škole, jazykové kurzy, mimoškolní výuka jazyka...)? NE

Pokud ano – jak dlouho? –

Byl/a jste někdy v České republice? DA/JO

Pokud ano – jednou nebo několikrát? JEDNOU

Za jakým účelem byl/y Váš/ Vaše pobyt/y? TURISTICKI

Byl Váš/ Vaše pobyt/y dlouhodobý či krátkodobý? KRÁTKODOBÝ

Která místa jste v České republice navštívil/a? LIBEREC, LEDNICE, PRAHA

Co se Vám v Čechách nejvíc líbilo? VŠEHO! PRAHA NEJVÍC
KARLOV MOST

Do Vaší vesnice často přijíždějí Češi z různých důvodů, jaká je Vaše zkušenost s rodilými mluvčími?
MLUVILA SAM ALE NE MOC

1

Dorozumíte se s nimi lehce? PA NE TOHLE LEHCE

Stane se někdy, že nerozumíte něčemu, co řekli, nebo oni Vám?
JO, NĚKDY SE STANE ŽE NEROZUMÍM CO ONI ŘEKLI

Pokud ano – dokážete si vybavit nějakou takovou situaci?

TO BÝLO GDEŠ JAN ZAPOHNELA JAF SE ŽEKNE "BOLESNA"
NA ČEŠKI, A TO SE ŽIKA STONAVA (NÍJE) NE ROZUMĚL
NE ČLOVĚK

Jste ve styku s některými rodilými mluvčími?

↑ TROHU

Pokud ano – jak často nimi mluvíte?

JO

Preferujete v běžném životě mluvit česky nebo srbsky (např. na rodiče, prarodiče, mezi přáteli, kteří znají česky)? Proč? TROHU MLUVÍM NA RODIČE ČEŠKI, GDEŠ DU K NĪM, A NORMALNI SRBSKY

Na koho, kdo umí česky z vašeho okolí (např. rodiče, prarodiče, přátelé) mluvíte převážně česky a na koho převážně srbsky? SRBSKY: NA MANŽELU, PŘÁTELÉ A ČESKY NA RODIČE

Liší se Vaše volba jazyka podle věkových skupiny, nebo podle situace?

PODLE SITUACE

Jak byste ohodnotil/a svoji češtinu? STĚDNĚ ŽALOSNO

Napište česky něco o sobě (na znalosti českého pravopisu nezáleží).

RANO GDEŠ STANU, MAM RADA PÍT KAFU U PÍDŽAMI.
DOK VAŽIM OBED, POSLUŠAM MUZIKU I JAKO
KAŽDA ŽENA MAM RADA ŠMINKAT SE.
A GDEŠ DU SA MANŽELOM KUPUVAT VJECI
ZA STAVEŇI, TO TRVA CELI DEN, PA POTOM
MANŽELA BOLI HLAVA DVA DŇI.

Dotazník č.2

DOTAZNÍK

k bakalářské práci na téma
Vliv srbštiny na jazyk české menšiny v Srbsku
Autor práce: Katarina Irović

Věk: 27

Pohlaví: žena muž

Mluvíte česky aktivně? ANO

Pokud ano – jak často? OBČAS

Jestli mluvíte česky jenom občas – při jakých příležitostech používáte tento jazyk?

PŘI KONVERZACI S ČESKY MLUVÍCÍMI

Mluví se u Vás doma česky? ANO

Chodil/a jste někdy na výuku českého jazyka (ve škole, jazykové kurzy, mimoškolní výuka jazyka...)? ANO, MIMOŠKOLNÍ VÝUKA JAZYKA

Pokud ano – jak dlouho? 8 OSŮM LET

Byl/a jste někdy v České republice? ANO

Pokud ano – jednou nebo několikrát? NĚKOLIKRÁT

Za jakým účelem byl/y Vás/ Vaši pobyt/y? TURISTICKY, VYSTOUPENÍ NA FESTIVALU, ŠKOLA

Byl Vás/ Vaši pobyt/y dlouhodobý či krátkodobý? OBA

Která místa jste v České republice navštívil/a?

BRNO, PRAHA, MARIANSKÉ LÁZNĚ, LIBEREC, ČERMNA NAD OKLICÍ, LEDNICE

Co se Vám v Čechách nejvíce líbilo?

ČOKOLADOVÝ TRDĚLNÍK

Do Vaši vesnice často přijíždějí Češi z různých důvodů, jaká je Vaše zkušenost s rodilými mluvčími?

ROZUMÁMÍ JIM, ALE NE KOMUNIKOVÁL DŮLEŽITĚ

Dorozumíte se s nimi lehce? ANO

Stane se někdy, že nerozumíte něčemu, co řekli, nebo oni Vám?

ANO

Pokud ano – dokážete si vybavit nějakou takovou situaci?

NEROZUMIL JSEM NĚJAKÉMU SLOVO

Jste ve styku s některými rodilými mluvčími?

NE

Pokud ano – jak často nimi mluvíte?

Preferujete v běžném životě mluvit česky nebo srbsky (např. na rodiče, prarodiče, mezi přáteli, kteří znají český)? Proč?

SRBSKY

Na koho, kdo umí česky z vašeho okolí (např. rodiče, prarodiče, přátele) mluvíte převážně česky a na koho převážně srbsky?

PŘEVÁŽNĚ ČESKY MLUVIM S ČESKÉ MLUVÍCÍMI, HLAVNĚ STARŠÍ LIDMI
SRBSKY MLUVIM ~~SE~~ NA VŠECHNI

Liší se Vaše volba jazyka podle věkové skupiny, nebo podle situace?

PODLE SITUACE

Jak byste ohodnotil/a svoji češtinu?

VYBORNĚ MLUVICI, ŠPATNĚ PSANÍ

Napište česky něco o sobě (na znalosti českého pravopisu nezáleží).

STUDOVAL JSEM V ČECHOVĚ 4 SEMESTRY, LÍBIL SE MI TO,
RÁD HRÁJU HRÝ NA POČITAČI, RÁD CESTUJI A TĚŠIM SE K
NOVÝM SKUŠENOSTÍMA.

Dotazník č. 3

DOTAZNÍK

k bakalářské práci na téma
Vliv srbštiny na jazyk české menšiny v Srbsku
Autor práce: Katarina Irović

Věk: 24

Pohlaví: žena muž

Mluvíte česky aktivně? ANO

Pokud ano – jak často? JENOM OBČAS

Jestli mluvíte česky jenom občas – při jakých příležitostech používáte tento jazyk?

KAD IDU K BABIČCE

Mluví se u Vás doma česky? ANO

Chodil/a jste někdy na výuku českého jazyka (ve škole, jazykové kurzy, mimoškolní výuka jazyka...)? CHODILA SEM NA VÝUKU VE ŠKOLE

Pokud ano – jak dlouho? 2 TĚŽI LET

Byl/a jste někdy v České republice? ANO

Pokud ano – jednou nebo několikrát? NĚKOLIKRÁT

Za jakým účelem byl Váš pobyt? TURISTIČKI

Byl Váš pobyt dlouhodobý či krátkodobý? KRÁTKODOBÝ

Která místa jste v České republice navštívil/a? PRAHA, BRNO, ČERMNA A MO ORLICI

Co se Vám v Čechách nejvíc líbilo? KARLOV MOST

Do Vaší vesnice často přijíždějí Češi z různých důvodů, jaká je Vaše zkušenost s rodilými mluvčími? NLUVILA SEM S NĚJIMI TROHU

Dorozumíte se s nimi lehce? ANO

Stane se někdy, že nerozumíte něčemu, co řekli, anebo nerozumí oni Vám?

ANO

Pokud ano – dokážete si vybavit nějakou takovou situaci?

NE SPOMÍNAM SE

Jste ve styku s některými rodilými mluvčími?

NE

Pokud ano – jak často nimi mluvíte?

Preferujete v běžném životě mluvit česky nebo srbsky (např. na rodiče, prarodiče, mezi přáteli, kteří znají česky)? Proč? SRBSKY

Na koho, kdo umí český z vašeho okolí (např. rodiče, prarodiče, přátelé) mluvíte převážně česky a na koho převážně srbsky? S BABIČKOU ČESKY, A S RODIČE I PŘÁTELE SRBSKY

Liší se Vaše volba jazyka podle věkové skupiny, nebo podle situace?

PODLE SITUACE

Jak byste ohodnotil/a svoji češtinu?

DOBŘE

Napište česky něco o sobě (na znalosti českého pravopisu nezáleží).

MAM RADA PROHAZEJ, MAM RADA SARME, MAM RADA HODYT NA MANIKUR,
HODYT U ŠOPING.

Dotazník č. 4

DOTAZNÍK

k bakalářské práci na téma
Vliv srbského jazyka na jazyk české menšiny v Srbsku
Autor práce: Katarina Irović

Věk: 12

Pohlaví: žena muž

Mluvíte česky aktivně? *Ne*

Pokud ano – jak často?

Jestli mluvíte česky jenom občas – při jakých příležitostech používáte tento jazyk?

Když mluvim na češtinu

Mluví se u Vás doma česky? *Ne*

Chodil/a jste někdy na výuku českého jazyka (ve škole, jazykové kurzy, mimoškolní výuka jazyka...)? *Ve škole, mimoškolní*

Pokud ano – jak dlouho? *5 let*

Byl/a jste někdy v České republice? *Ano*

Pokud ano – jednou nebo několikrát? *Několikrát*

Za jakým účelem byl/y Váš/ Vaši pobyt/y? *etnolinguistický festival*

Byl Váš/ Vaši pobyt/y dlouhodobý či krátkodobý? *krátkodobý*

Která místa jste v České republice navštívil/a? *Praha, Břeclav, Nymburk*

Co se Vám v Čechách nejvíce líbilo?

P Lednice

Do Vaší vesnice často přijíždějí Češi z různých důvodů, jaká je Vaše zkušenost s rodilými mluvčími? *Někdy*

Dorozumíte se s nimi lehce? *Ano*

Stane se někdy, že nerozumíte něčemu, co řekli, nebo oni Vám?

Ano

Pokud ano – dokážete si vybavit nějakou takovou situaci?

Nemůže si spomenout

Jste ve styku s některými rodilými mluvčími? *Ano*

Pokud ano – jak často nimi mluvíte? *Jednou měsíčně*

Preferujete v běžném životě mluvit česky nebo srbsky (např. na rodiče, prarodiče, mezi přáteli, kteří znají český)? Proč?

Srbsky Protože mi je lehčí

Na koho, kdo umí český z vašeho okolí (např. rodiče, prarodiče, přátelé) mluvíte převážně česky a na koho převážně srbsky?

Mluvim jenom srbsky

Liší se Vaše volba jazyka podle věkové skupiny, nebo podle situace?

Podle situace

Jak byste ohodnotil/a svoji češtinu?

Neji špatně

Napište česky něco o sobě (na znalosti českého pravopisu nezáleží).

Mám rád hrát fotbal počítačové hry.

Dotazník č. 5

DOTAZNÍK

k bakalářské práci na téma
Vliv srbštiny na jazyk české menšiny v Srbsku
Autor práce: Katarina Irović

Věk: 17

Pohlaví: žena muž

Mluvíte česky aktivně? *Ne*

Pokud ano – jak často?

Jestli mluvíte česky jenom občas – při jakých příležitostech používáte tento jazyk?

Mluví se u Vás doma česky? *Ne*

Chodil/a jste někdy na výuku českého jazyka (ve škole, jazykové kurzy, mimoškolní výuka jazyka...)?

Ano, mimoškolní výuka jazyka

Pokud ano – jak dlouho? *10 let*

Byl/a jste někdy v České republice? *Ano*

Pokud ano – jednou nebo několikrát? *Několikrát*

Za jakým účelem byl/y Vás/ Vaši pobyt/y? *Festival*

Byl Vás/ Vaši pobyt/y dlouhodobý či krátkodobý? *Krátkodobý*

Která místa jste v České republice navštívil/a?

Praha, Nosislava, Břeclav, Nymburk

Co se Vám v Čechách nejvíc líbilo?

Karlův most

Do Vaší vesnice často přijíždějí Češi z různých důvodů, jaká je Vaše zkušenost s rodilými mluvčími?

Rozumím, ale ne mluvila jsem.

Dorozumíte se s nimi lehce? Ano

Stane se někdy, že nerozumíte něčemu, co řekli, nebo oni Vám?

Ano

Pokud ano – dokážete si vybavit nějakou takovou situaci?

Ne spominám se

Jste ve styku s některými rodilými mluvčími?

Ano

Pokud ano – jak často nimi mluvíte?

Každý den

Preferujete v běžném životě mluvit česky nebo srbsky (např. na rodiče, prarodiče, mezi přáteli, kteří znají český)? Proč?

Srbsky ~~protože~~ protože ~~ve~~ všichni mluví srbsky.

Na koho, kdo umí český z vašeho okolí (např. rodiče, prarodiče, přátelé) mluvíte převážně česky a na koho převážně srbsky?

Se všemi mluvím srbsky

Liší se Vaše volba jazyka podle věkové skupiny, nebo podle situace?

Podle situace

Jak byste ohodnotil/a svoji češtinu?

5

Napište česky něco o sobě (na znalosti českého pravopisu nezáleží).

Tančím folklor, mám rada Jozefa, mám rada koukat filmy -

Dotazník č. 6

DOTAZNÍK

k bakalářské práci na téma
Vliv srbštiny na jazyk české menšiny v Srbsku
Autor práce: Katarina Irović

Věk: 45

Pohlaví: žena muž

Mluvíte česky aktivně? Ne

Pokud ano – jak často?

Jestli mluvíte česky jenom občas – při jakých příležitostech používáte tento jazyk?

Na setkání v české besedě, na skoučkách pěveckého souboru
i v kostele.

Mluví se u Vás doma česky?

Občas

Chodil/a jste někdy na výuku českého jazyka (ve škole, jazykové kurzy, mimoškolní výuka jazyka...)?

Ano.

Pokud ano – jak dlouho?

Tři roky.

Byl/a jste někdy v České republice?

Ano.

Pokud ano – jednou nebo několikrát?

Několikrát.

Za jakým účelem byl Váš pobyt?

Na folklorní festival, na tabor.

Byl Váš pobyt dlouhodobý či krátkodobý?

Krátkodobý.

Která místa jste v České republice navštívil/a?

Praha, Černá nad Orlicí, Nymburk, Český Krumlov, Budějovice,
Hluboká nad Vltavou, Dvůr Králové nad Labem, Břeclav, Mikulov.

Co se Vám v Čechách nejvíce líbilo?

Svatí kopeček v městě Mikulov.

Do Vaší vesnice často přijíždějí Češi z různých důvodů, jaká je Vaše zkušenost s rodilými mluvčími?

Pozitivní. Pokud se obe strany naučí něco nového,
oběma ~~se~~ naše čeština, oběma a ~~kat~~ tradice.

Dorozumíte se s nimi lehce?

Ano.

Stane se někdy, že nerozumíte něčemu, co řekli, anebo nerozumí oni Vám?

Ano.

Pokud ano – dokážete si vybavit nějakou takovou situaci? Na tábor nám oznamovali že večir budeme jíst buřt a mi sme rozuměli že dostaneme buřti. Tak jsme večir museli čekat do řadu na pruti, abí mohli upect buřt.

Jste ve styku s některými rodilými mluvčími?

Ano.

Pokud ano – jak často nimi mluvíte?

Jednou měsíčně.

Preferujete v běžném životě mluvit česky nebo srbsky (např. na rodiče, prarodiče, mezi přáteli, kteří znají česky)? Proč?

Srbski, proto že ~~je~~ většině lidu okolo mne ne mluví česki.

Na koho, kdo umí český z vašeho okolí (např. rodiče, prarodiče, přátelé) mluvíte převážně česky a na koho převážně srbsky?

česki mluvím na rodiče, dite, a srbsky na šehni ostatni.

Líší se Vaše volba jazyka podle věkové skupiny, nebo podle situace?

Podle situace

Jak byste ohodnotil/a svoji češtinu?

Moje čeština je zajímavá.

Napište česky něco o sobě (na znalosti českého pravopisu nezáleží).

Ja jsem domázelice která má rád děti, muziku, kytku a delat kolače. Vedu pěvecku skupinu ~~na~~ naše besedy a snažim se udržet česke običaji našeho ~~to~~ kraje.

Dotazník č. 7

DOTAZNÍK

k bakalářské práci na téma
Vliv srbštiny na jazyk české menšiny v Srbsku
Autor práce: Katarina Irović

Věk: 48

Pohlaví: žena muž

Mluvíte česky aktivně? NE

Pokud ano – jak často?

Jestli mluvíte česky jenom občas – při jakých příležitostech používáte tento jazyk?

SETRKANI V. ČESKI BESEDE, PRI NAŠTUVJE ČESKIM
OBĚDNICH I ČESKIH DELEGACIJE

Mluví se u Vás doma česky?

OBĚNS

Chodil/a jste někdy na výuku českého jazyka (ve škole, jazykové kurzy, mimoškolní výuka jazyka...)?

NE

Pokud ano – jak dlouho?

Byl/a jste někdy v České republice? ANO

Pokud ano – jednou nebo několikrát? NEKOLIKRAT

Za jakým účelem byl Váš pobyt? FOLKLOMNI FESTIVALI, DELEGACIJE U
HRADCI KRALOVE

Byl Váš pobyt dlouhodobý či krátkodobý? KRÁTKODOBÍ

Která místa jste v České republice navštívil/a? PRAHA, HRADCI KRALOVE
BRNO, Nymburk, Český Krumlov, Hluboká nad Vltavou
Uherské Hradiště, Uherský Brod, Brno, Čermná nad Orlicí
Co se Vám v Čechách nejvíce líbilo? LYBOMIŠL, VYSOKÉ MÍTO, MOCEŇ
POŽADATEL V ČESKÉ REPUBLICE, KRÁSNA PŘÍRODA, ZAMKÍ

Do Vaší vesnice často přijíždějí Češi z různých důvodů, jaká je Vaše zkušenost s rodilými mluvčími?

SEUŠEKOSTI SOUPOZITIVNI Z DUVOU ŽE ČASTO
NAUČIME NOV VJEČI KLERI NAM POMAHAJI U
NAŠU ČINOSTI A UDRŽBU TRADICIJI ČEŠU NA
UZEMI SRBSKHO STĀTU

Dorozumíte se s nimi lehce? ANO

Stane se někdy, že nerozumíte něčemu, co řekli, anebo nerozumí oni Vám? NESTANE SE

Pokud ano – dokážete si vybavit nějakou takovou situaci?

Jste ve styku s některými rodilými mluvčími? ANO

Pokud ano – jak často nimi mluvíte? VÍCEKrát V MĚSÍCI

Preferujete v běžném životě mluvit česky nebo srbsky (např. na rodiče, prarodiče, mezi přáteli, kteří znají česky)? Proč?

SRBSKY, Z DUVODU ŽE PRACUJEME SPOLU

Na koho, kdo umí český z vašeho okolí (např. rodiče, prarodiče, přátelé) mluvíte převážně česky a na koho převážně srbsky?

NA RODIČE A SVOJE ČESKÉ PŘÍBUZNÉ MLUVIM ČESKY
A OSTATNÍ PŘEVÁŽNĚ SRBSKY

Liší se Vaše volba jazyka podle věkové skupiny, nebo podle situace?

PODLE SITUACE, HLAVNĚ

Jak byste ohodnotil/a svoji češtinu?

NIC MOC

Napište česky něco o sobě (na znalosti českého pravopisu nezáleží).

SEM ZAM ĚS SEM ĚSKEHO PUVODU A STĚRAM
SE PROPAGOVAT ĚSKU KULTURU V SRBSKEM
STĀTU A TAKĚ O ZLOPŠUMI KVALITĚ ŽIVOTĀ
V SVOJĚ OBĚI KRUŠĚVICI, MNOGO SMĚ HIRDI

Dotazník č. 8

DOTAZNÍK

k bakalářské práci na téma
Vliv srbštiny na jazyk české menšiny v Srbsku
Autor práce: Katarína Irović

Věk:

Pohlaví: žena muž

Mluvíte česky aktivně? ANO

Pokud ano – jak často? KDYŽ JSME SAMI ČEŠI MLUVÍME ČESKI A KDYŽ
MEZI SRBAMA TAK MLUVÍME SRBSKI.

Jestli mluvíte česky jenom občas – při jakých příležitostech používáte tento jazyk?

PRI PRACI A PRI ČESKIH SKUPINAH

Mluví se u Vás doma česky? ANO

Chodil/a jste někdy na výuku českého jazyka (ve škole, jazykové kurzy, mimoškolní výuka jazyka...)?

ANO

Pokud ano – jak dlouho? CHODIL JSE ČTÍRI ROKI DO ČESKI ŠKOLI

Byl/a jste někdy v České republice? NE

Pokud ano – jednou nebo několikrát?

Za jakým účelem byl Váš pobyt?

Byl Váš pobyt dlouhodobý či krátkodobý?

Která místa jste v České republice navštívil/a?

Co se Vám v Čechách nejvíc líbilo?

Do Vaší vesnice často přijíždějí Češi z různých důvodů, jaká je Vaše zkušenost s rodilými mluvčími?

VIPRAVÍME SI ALE DOST ČESKIH ŘEČI NEROZUMÍME

Dorozumíte se s nimi lehce? ANO

Stane se někdy, že nerozumíte něčemu, co řekli, anebo nerozumí oni Vám? ANO

Pokud ano – dokážete si vybavit nějakou takovou situaci? POPROBIME NĚKOHOD KDO LEPŠI
ROZUMI ABI NAM TO VÍDVĚTLIL

Jste ve styku s některými rodilými mluvčími? ANO

Pokud ano – jak často nimi mluvíte? JEDNOU ZA MĚSIC

Preferujete v běžném životě mluvit česky nebo srbsky (např. na rodiče, prarodiče, mezi přáteli, kteří znají česky)? Proč? ANO. ABYCHOM NEZAPOMĚLI ČESKÝ JAZYK

Na koho, kdo umí český z vašeho okolí (např. rodiče, prarodiče, přátelé) mluvíte převážně česky a na koho převážně srbsky? NA PŘÁTELE A KAŽDEHO KDO UMI ČESKI
MLUVIME ČESKI A ZE SRBAKAMA SRBSKI

Líší se Vaše volba jazyka podle věkové skupiny, nebo podle situace? PODLE SITUACE

Jak byste ohodnotil/a svoji češtinu? SOTVA PRUMJERNI

Napište česky něco o sobě (na znalosti českého pravopisu nezáleží).

ŽIJU V SRBOKU, MAM 68 ROKU A JSEM V DUHODU.
PRACOVAL JSEM V ZEMĚDĚLSTVÍ A ŽIJU ZE SVOJÍ
RODÍNOU V JEDNO DOMJE NA VESNÍCI.

Dotazník č. 9

DOTAZNÍK

k bakalářské práci na téma
Vliv srbštiny na jazyk české menšiny v Srbsku
Autor práce: Katarina Irović

Věk: 69

Pohlaví: žena muž

Mluvíte česky aktivně? ANO

Pokud ano – jak často? KAŽDEHO DNE

Jestli mluvíte česky jenom občas – při jakých příležitostech používáte tento jazyk?

Mluví se u Vás doma česky? ANO

Chodil/a jste někdy na výuku českého jazyka (ve škole, jazykové kurzy, mimoškolní výuka jazyka...)? VE ŠKOLE

Pokud ano – jak dlouho? ŠTIŘI ROKI

Byl/a jste někdy v České republice? ANO

Pokud ano – jednou nebo několikrát? VÍCKRÁT

Za jakým účelem byl Váš pobyt? NA FESTIVAL

Byl Váš pobyt dlouhodobý či krátkodobý? KRÁTKODOBÍ

Která místa jste v České republice navštívil/a? PRAHA, HLUBOKA, Č, KRUMLOV, BUĐEŠOVIC
TIN, KARLOVE VARI

Co se Vám v Čechách nejvíc líbilo? VŠEHO

Do Vaší vesnice často přijíždějí Češi z různých důvodů, jaká je Vaše zkušenost s rodilými mluvčími? DOBRA

Dorozumíte se s nimi lehce? ANO

Stane se někdy, že nerozumíte něčemu, co řekli, anebo nerozumí oni Vám? *STANE*

Pokud ano – dokážete si vybavit nějakou takovou situaci?

Jste ve styku s některými rodilými mluvčími? *ANO*

Pokud ano – jak často nimi mluvíte? *JEDNOU TĚDNĚ*

Preferujete v běžném životě mluvit česky nebo srbsky (např. na rodiče, prarodiče, mezi přáteli, kteří znají česky)? Proč? *ČESKY*

Na koho, kdo umí český z vašeho okolí (např. rodiče, prarodiče, přátelé) mluvíte převážně česky a na koho převážně srbsky? *NA VŠECH KTEŘÍ MLUVÍ ČESKY*

Liší se Vaše volba jazyka podle věkové skupiny, nebo podle situace? *PODLE SITUACE*

Jak byste ohodnotil/a svoji češtinu? *NE MOC DOBŘE*

Napište česky něco o sobě (na znalosti českého pravopisu nezáleží),
*MAM RÁT MUZIKU TANCE SPOLKI SPÍVAT ČESKY A
RÁT SETKANÍ Z ČEHAMĀ. NEVADÍ GDE RÁT MAM ČESKÉ
ZVÍKÍ, KULTURU, TRADICI, VÍRU.*

Dotazník č. 10

DOTAZNÍK

k bakalářské práci na téma
Vliv srbštiny na jazyk české menšiny v Srbsku
Autor práce: Katarina Irović

Věk:

Pohlaví: žena muž

Mluvíte česky aktivně? ANO

Pokud ano – jak často? KDIŠ JSME SAMI ČEŠI MLYVIME A KDIŠ JSME
MEZI SRBAMA TAK MLYVIME SRBSKI.

Jestli mluvíte česky jenom občas – při jakých příležitostech používáte tento jazyk?

PŠI PRACI – PŠI ČESKICH SKYPINACR.

Mluví se u Vás doma česky? ANO.

Chodil/a jste někdy na výuku českého jazyka (ve škole, jazykové kurzy, mimoškolní výuka jazyka...)? Chodila SEM.

Pokud ano – jak dlouho? Chodila SEM PYL ROKY.

Byl/a jste někdy v České republice? ANO.

Pokud ano – jednou nebo několikrát? BILA SEM JEDNOU.

Za jakým účelem byl Váš pobyt? VILET DYCHO-DŇŇKY DO ČESKE REPUBLIKI.

Byl Váš pobyt dlouhodobý či krátkodobý? BILI SME TOM 10 DŇŇK.

Která místa jste v České republice navštívil/a? HLYBOKA NAD VTAVOY,
TŠEBOMŇ, ŠISEK, PRAZE.

Co se Vám v Čechách nejvíc líbilo? LIBILI SE MI STARE ZAMKI
A KARLOVO MOST.

Do Vaší vesnice často přijíždějí Češi z různých důvodů, jaká je Vaše zkušenost s rodilými mluvčími?

VIPRAVIME SI A UČIME SE PRAVJE
MLYVIT ČESKI

Dorozumíte se s nimi lehce? ANO

Stane se někdy, že nerozumíte něčemu, co řekli, anebo nerozumi oni Vám?
STANE SE ŽE SE MEĎI NĚCĚMY NE ROZUMÍME.

Pokud ano – dokážete si vybavit nějakou takovou situaci?

PROTO ŽE VÍC MLYVÍME SRBSKI NEŽ ČESKI

Jste ve styku s některými rodilými mluvčími? ANO

Pokud ano – jak často nimi mluvíte? JEDNOU ZA MĚSÍC

Preferujete v běžném životě mluvit česky nebo srbsky (např. na rodiče, prarodiče, mezi přáteli, kteří znají česky)? Proč? ANO – ABICHOM NE ZAPOMĚLI ČESKI JAZYK.

Na koho, kdo umí česky z vašeho okolí (např. rodiče, prarodiče, přátelé) mluvíte převážně česky a na koho převážně srbsky? ČESKI MLYVÍME MEZI PŘÁTELE

KAŽDI KTERI MLYVI ČESKI.

Liší se Vaše volba jazyka podle věkové skupiny, nebo podle situace?

SRBSKI ZE SRBAMA.

Jak byste ohodnotil/a svoji češtinu?

SOTVA PRYMBERNOU.

Napište česky něco o sobě (na znalosti českého pravopisu nezáleží).

ŽIJU V SRPSKY MAM 64 ROKY.

PRACOVLA YSEM ZE SUOJIM MANŽELEM
ZEMJEDĚLSTVI ŽIJU ZE SUOJI PODĚLNOU V
JEDNOM DOMJE N VESNICI.

Příloha č. 3: Ukázky nahrávek

Nahrávka č. 1

- Mluvčí 1: Jak jste to měli se školou?
- Mluvčí 2: Jak sme měli školu? Pa, každý den byla škola dokajd' sme měli učítela, potom vic sme neměli učítela i dálejš sme šli do srbsky. Tři [tši] roky sme chodili první, druhou, tšeti tšidu [tšeti tši:du] byla česki, byla učitelka Lída, ona pak šla do penzije i vic sme neměli druhého učítela i potom vic sme přestali [pšestali] chodit.
- Mluvčí 1: A to byly všechny předměty v češtině vyučovány?
- Mluvčí 2: Pa, čistě česky se učili ty tři [tši] roky a vod čtvrti třídy [štvrti tši:di], potom sem už [uš] chodil do srbsky.

Nahrávka č. 2

- Mluvčí 1: Ahoj!
- Mluvčí 2: Ahoj!
- Mluvčí 1: Jak se máte?
- Mluvčí 2: Dobře [dobže].
- Mluvčí 1: Tak... Co máte rádi?
- Mluvčí 2: Mam rada, co mam rada? Hmm, nevím, všechno.
- Mluvčí 1: A co je to všechno?
- Mluvčí 2: Pomfrit. Pomfrit.
- Mluvčí 1: Uuu... A které je vaše nejlepší... Které jídlo máte nejraději? Co ráda vaříte?
- Mluvčí 2: Hmmm, sos, sarma, rohliky, al' velky.

- Mluvčí 1: Velký? A jak děláte sarmu třeba?
- Mluvčí 2: Hmm, pa jak? Pa, všechno smicham začini [začini], ja sama.
- Mluvčí 1: Proces?
- Mluvčí 2: Proces? Prvni, prvně cibul upržim, potom maso a potom sůl, červena paprika rejži i biber.
- Mluvčí 1: Biber?
- Mluvčí 2: Biber, biber. Šta...
- Mluvčí 1: A to všechno smícháte...
- Mluvčí 2: Da.
- Mluvčí 1: ... do kastrolku nebo to...?
- Mluvčí 2: Do kastrolku trochu jenom i prvně jenom cibul a potom se doda maso.
- Mluvčí 1: A do čeho to balíte sarmu?
- Mluvčí 2: Balime do zeli. Do zeli i potom se nalije s vodom i...
- Mluvčí 1: Do kyselého zelí...
- Mluvčí 2: Do kys...
- Mluvčí 1: ... nebo do čerstvého?
- Mluvčí 2: Do kyselího.
- Mluvčí 1: Takže ho necháte...
- Mluvčí 2: A může i do čerstvého, ale se doda paradajz.
- Mluvčí 1: Jako nasekaný?
- Mluvčí 2: Ne, ne, vařeny [važeni], esli se dá čerstve zelí.
- Mluvčí 1: Jako omáčka?
- Mluvčí 2: Pa ne, trochu se jenom přejeje.
- Mluvčí 1: Hm. Zajímavé...
- Mluvčí 2: Da. Asi nemáte kyseli zelí.
- Mluvčí 1: Nasekané, nasekané. Takže tohle jsou listy?
- Mluvčí 2: Listy.

Mluvčí 1: Kyselé zeli...

Mluvčí 2: Jo.

Mluvčí 1: Celé listy?

Mluvčí 2: Da, jo, jo.

Mluvčí 1: Tak, co vaše rodina? Máte sestry, bratry?

Mluvčí 2: Dva, dve sestry.

Mluvčí 1: Starší, mladší?

Mluvčí 2: Starši.

Mluvčí 1: Poslouchají Vás?

Mluvčí 2: Ne.

Mluvčí 1: Proč ne?

Mluvčí 2: Pa jak kdy.

Mluvčí 1: A jsou také vdané? Mají děti?

Mluvčí 2: Mají holku i kluka, i jedna i druha.

Mluvčí 1: A Váš manžel Vás poslouchá?

Mluvčí 2: Pa posloucha.

Mluvčí 1: A s ním mluvíte srbsky jenom?

Mluvčí 2: Jenom srbsky.

Mluvčí 1: A proč?

Mluvčí 2: Pa von neumi česky.

Mluvčí 1: Nesnažila jste se ho naučit?

Mluvčí 2: Pa neumim ani ja jak třeba [tšeba].

Mluvčí 1: Jak dlouho živíte spolu?

Mluvčí 2: Tři [tši] roky.

Mluvčí 1: Tak dlouho?

Mluvčí 2: Tři [tši], skoro čtyři [štiri]. Da.

Mluvčí 1: Čtete ráda knížky nebo časopisy nebo?

- Mluvčí 2: Časopisy i knížky [*knižki*].
- Mluvčí 1: A co máte nejraději?
- Mluvčí 2: Hmm, pa knihy, knížky [*kni:ški*], nevim.
- Mluvčí 1: A proč nemluvíte aktivně česky?
- Mluvčí 2: Pa, ztratilo se [*stratilo se*] to vic, nevim. Nevim.

Nahrávka č. 3

- Mluvčí 1: Proč se vesnice jmenuje Kruščica?
- Mluvčí 2: Kruščica se menuje, že někdy tu, gde je vobec, byla velka hruška i tu se naštěhovali vokolo te hrušky i zato... jo... tej tam, de je ten muzej česki, tam každý rok sazeji po jednu hrušku. Tam bude v tom placi nevim kolik hruškach. Prvně se nastěhovali tam jak je izvor, jak jste chodili do Potoku někdy – Selíště jak říkame. Zato se to jmenuje Selíště. Tam hodně vítr foukal i potom vodešli sem dolů do Doliků, gde utekli vod vítru. Zato vostalo... se jmenuje Seliště a se přestěhovali tu do... vokolo ty hrušky. Tu začala Krušic. Mušel tu bejt náky tursky krchov, hřbitov [*žbitov*]. I tej, když jsme kopali za fundament gde je tej kram, jsme našli lidskou hlavu. I električari, když kopali za ty bandery, také našli lidske kosti. A tej, je to dvě leta, jak Zdenko, na vobci tady na... zed' prakla, chtěla padat. Tak ji celou zbourali i kopali novej fundament, taky našli jednu lidskou hlavu.
- Mluvčí 1: Jako na ...
- Mluvčí 2: Znamena, že tu někdy bylo turski...
- Mluvčí 1: Jak je vesnice? Jako celá vesnice nebo?
- Mluvčí 2: Pa nevim dal cela byla, ale tam zrovna byl náky hřbitov [*žbitov*]. To je... to se vickrat tam našlo, vokazalo se, že... vodkud by tam byly lidky kosti.
- Mluvčí 1: Takže jakoby vprostředku vesnice.
- Mluvčí 2: Jo. A tu gde je naš dum i kostel, ten cely plac velkej, byl s kamenama, ty jsme kameny... bourali ty zdě a dali do fundamentu, dyš jsme dělali ten českej dum

v šedesát sedmim roku, tej z jara to... Tak, to byla náka, tenkrát se jmenuvala kapetanija. Oficirskej nákej dum, kasárna, co tam mělo bejt. Jako se bránili vod Turecka, vod koho se tenkrát bránili, zato se jmenuje ta Kruščička búna. To se ještě pořad *[požad]* uči kroz istoriju. A to potom Temešvar byl nam jako ted' co je Zrenjanin...

Mluvčí 3: Pa, slavime ten den dyk... třicíatyho *[tšica:tixo]* máje.

Mluvčí 2: Dobře *[dobže]*, čekej da já mluvím. Nevim dal ti dal stryček Joži knížku *[knížku]*, co psali vo Krušic. Ti nedal? Maš ty tam jednu, dej ji. To tuten general, jak mu my říkáme, Joži, vod i ten...

Mluvčí 3: Jakou má vo Krušic?

Mluvčí 2: ... Linda, profesor Linda z Beogradu... jsi ho znala, neznaš ho?

Mluvčí 1: Hm...

Mluvčí 2: E, voni to sepsali, byly až v Temešvaru. Tam byl naš jako župskej ured, ne? Tej je Zrenjanin, tenkrát byl Temešvar, to byla všechno Jugoslávia. Tam byl prej náky ty... hledal v istoriji tam, voni tam vo tym dost vopsali, jak, kdo, kera rodina kdy přišla i tak. Esli tě zajímá ta knížka *[kni:ška]*, von, Joži náky prodával tady, dyš tu bylo vodeviraní, dyš jsme zasvěťovali, voslavovali kostel sto let. Byl tu i biskup z Čechach, Vaclav Mali se menuje. Mame i poltrata s nim. Baba tenkrat byla v nemocnici, zrovna přišla *[pšišla]* z nemocnice a ja jsem tam byl s nima i tenkrat Jóži prodával, číka tady vodštampal ty knihach, nevim dvě, třista knihach. Náky prodával, náky poklanjal *[poklaňal]* někomu i tak. Já myslim, že... Jdi přines tu knížku *[kni:šku]*.

Mluvčí 3: A ja nevím, gde ji mám.

Mluvčí 2: Tam v gredenci. Myslím, že jsme dvě my dostali vod Jóžika. Jóžik muši mít ještě náky, estli češ voptej se ho jestli má nákou knížku *[kni:šku]*.

Mluvčí 1: Zeptám se ho ještě.

Mluvčí 2: Je to i na česky i na srbsky psany. Tak naši, ta istorija byla. Češi dyš přicházeli, přicházeli s náky m splavem. To bylo, jak tej říkaji splavovi to... zbit náky prkna, dřeva i Dunájem přišli *[pšišli]* až *[aš]* do Palanky. A tady je, tenkrát náky, který tu byly Srbové, zadržovali, aby tu vostali. Náky poslechly, vostali a se jim to libilo, že je tady rovina a náky říkali *[žikali]*: co tu budem dělat na rovině? Voni

přišli z horach ňákych, tak koukali na Karpate i vodešli do Gerníku, tam na Svatou Helenu to...

Mluvčí 1: No, Karpati jsou odsud' krásně vidět.

Mluvčí 2: ... tam se nastěhovali. E potom, zase rodiny jedni s druhyma se domlouvali i ňákym se to nelíbilo, že jsou to hory, zase přišli [*pšišli*], říkali [*žikali*]. Muj pradeda se na cestě narodil. Von... jeli jeho rodiče na kolmlaze, na trakaři [*trakaži*], tolik měli věcich, pěšky přišli [*pšišli*] tady z Gerníku, z tuvotaj. I tak se tu naštěhovali, tak dostali tu ty zahrádky vokolo krchova. To menujou estě tej Česke frtálje. To jsou maly zahrádky...

Mluvčí 1: Frtálje?

Mluvčí 2: Frtálje.

Mluvčí 1: Frtálje.

Mluvčí 2: To je čtvrtka [*štvrtka*] jedna vod jednoho johu póle, jedna čtvrtka [*štvrtka*].

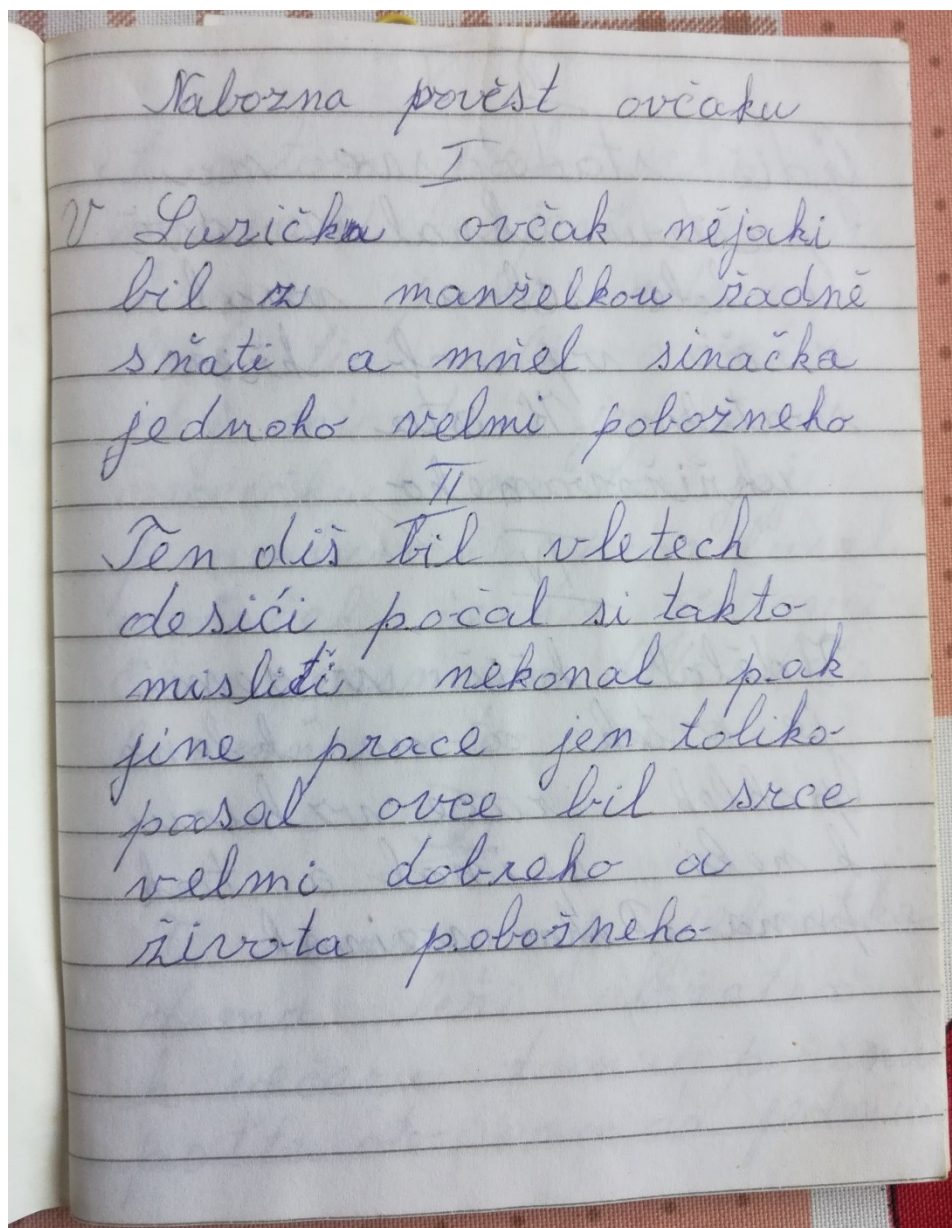
Mluvčí 1: Frtalj.

Mluvčí 2: To dostali, aby měli za zahradu tak. A lance, tady jak se výjde z vesnice ten Izlaz tam, to byla les Černá Dubrava, tak je i teď menujou. To lidi dostali da vysekají dřeva, da se tam udělaji póle. Tak vyprávěji naši stáry, že... Chudy byly, byly moc chudy, tak prihvatili [*prixvařili*] všechno. Ten muj pradeda, vo kterým vyprávím, von byl zednik i velky muzikant. Foukal tu, jako Karel, džez trubu. Byl poznaty po tym i jeho jedna dcera se vdala potom za ňáky... byly tu ve prvni světovy válce, ňáky češky muzikanti, říkali jim basisty, jako trubili, ne? I tak nastala i srbska ta, tej se jmenujou Guča ta... se nejvic sbiraji, gde jsou trubáči. To nastalo vod Čechůch. A von byl zedník, měl hodně dětích, říkali, že von vystavěl školu i vobec a na kostel už byly majeri ňáky, ňáky druhy mistři, ale von ty dvě školy postavil i několik stavenih ve Krušic. No, tenkrát byly staveni maly, dvě sedničky. I tuto stary staveni co teď máme stary, to jsou stary zdi, al jsou vomalcovany. To vyprávěla moje máma, že von tady dělal na tym stavenim. Asi padesát takovych malych staveni vystavil ve Krušic. Byl poznat [*poznati*]. I tak, vod chudoby se začalo. Já pamatuju velkou chudobu po druhy světovy válce. To nemůžu ti vypodobnit, jak to vypadalo, jak jsme my byly chudy. Da se seberou poltrata da vidiš, jak jsme my chodili do školy roztrhanych kalhot, bosy ve vopancich... Nic jsme neměli. Měli jsem jeden,takovou tabulku to

menuvali. Na jedny straně byly kocki na jedny linky. Někdy krichl, s tím jsme psali i kousek houby. Když pochybiš, to vygumuješ, to byly... Jaky sešit? Sešit byl až ve čtvrté [štvrti], páté třídě [tři:dě] po jeden, dva sešity. Chudoba byla. Sme měli torbi školski vod kartónu udělany na záda. A tej sme doživeli kompijuteri, všechno co to tej...

Mluví 1: Televize, mobilní telefony...

Příloha č.4 - Zápisky náboženských písní

III
Gdiš stado sve na
pastvu hnal a dvě
si hole sebou vzal
a ni vpusab křiše
svateho Krista
ukřišovaneko

IV
Udělal křiš v semi
je v tek a na kolena
poklek ruce vzhuru
k nebi spinal a tak
pana Boka vzival

V
A v tom pak jeho
vzivani xperi se mu
krasna pani zdrav
but ti mali ovčaku
dej mi tu jednu
ovčičku na to její
promluveni promluvil
ovčacek nemie za ovči
čku nesmim děti bila
bi mne otec mati

VI
Ti stari maji jehnotka
doma leři uložatka
k večeru domu pošenu
poutte otec vam da jednu

Bješ domu a poutě
otce ja ratim napasne
ovce truj jazik je
upoutanej již je
nimi rozváraní

VII
Kdir přiběhl domu
hlavě otec se ulechl
velice kterak o přišel
v tom čase gdož pak
ratim ovce pase
promluvil otcí tu
chrili pokoj vam
tatinku mili pase je
tak tam krasna panenka
Krista Jeriše milonka

VIII
Ja tve sinu urdraveni
co mam dati te pani
žadala jednu ovčičku
nechtí sobě pobere všički
řekla tomu take matka
viven v domu i jehnotka
a dej to všekno te
pani řen o sinu
bez meškani

IX
A riknat jehnotka v domu
hnet pospíšil k místu
tomu gde ta pani ovce
parla bila to Maxija
krasna povos pachole
gdo sem ja -

ste panenka Marija
ktera Krista porodila
mne nemeho porodila

I

Ohrat sve ovce nas
domu a vicej svěde-
ctvi tomu co si videl
co se stalo bi se lidrko
sve kalo.

Idala mu zlataj
venc do rukou svate
ruzenec uc sebe
i kazdi mater rikat
takto paterš

XI

Zdravas Kralovno
ruzenec - zdravas
maticko jezise od
Andela pozdravena
pros sa nas ~~to golo~~ sina
a golo mne tak bude
stitt - a kazdi den se
modliti - bude prebivat
s mim sinem az na
veki vekas amen

I
Ma duše schovejse
nepitel blizi se
ja sem se schovala
do ran Krista pana
ja jiz nebojim se.

II

Ti Kristove rani to
sou moje brani
bi vedne i v noci
nemel ke mne moci
ten dabel pekelnı

III

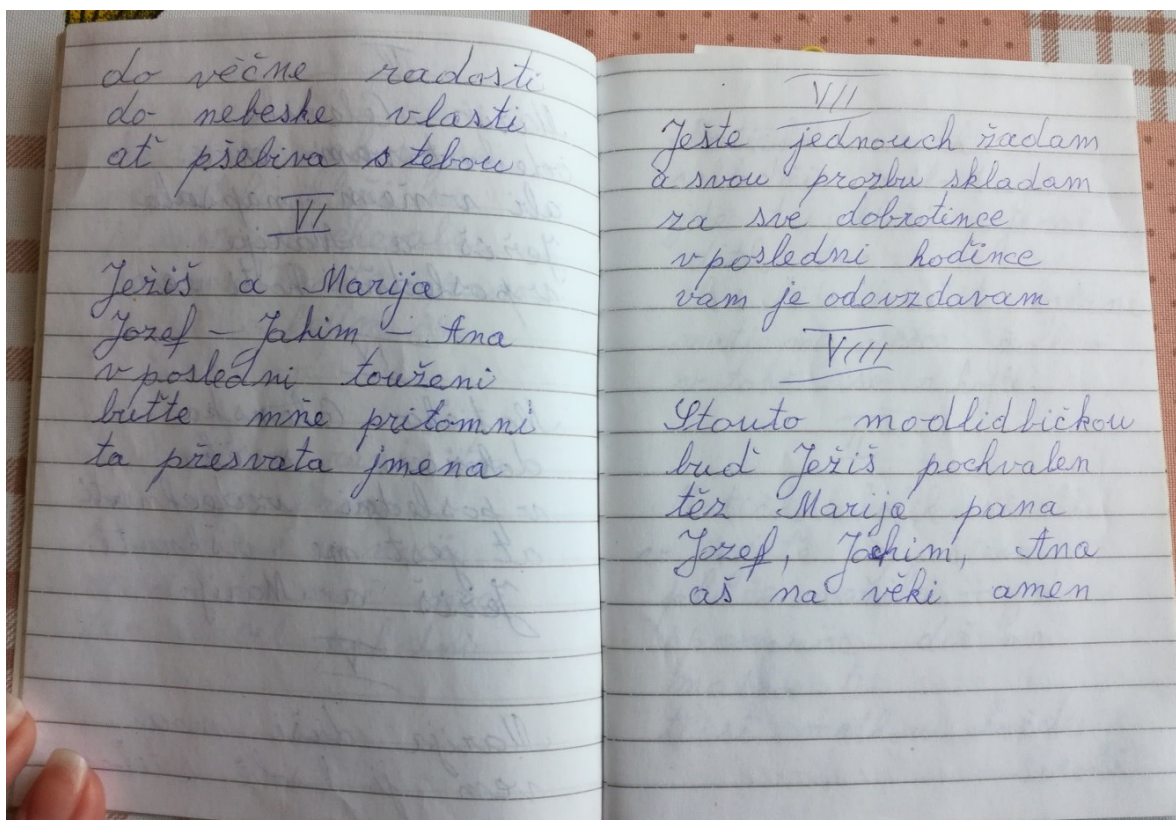
Marija Celenska
otverdavam erce
abi v nem napsala
Jezis a Marija
v posledni hostince

IV

Maticko Celenska
dokoživa svicka
v posledni vzdechuti
at jest me visknuti
Jezis a Marija

V

Marija duši mou
vem ji k sobe s tebou

Příloha č. 5: Fotografie české menšiny

Fotografie č. 1: Folklorní soubor České besedy Kruščica, vystoupení v městském parku, Bela Crkva⁸⁴

⁸⁴ Narodna igra i pesma u gradskom parku. [online]. Radio Bela Crkva: © 2019. Dostupné z: <http://radiobelacrkva.rs/tag/lepota-razlicitosti/>

Fotografie č. 2: Festival Lepota raznolikosti – Krása ruznorodosti, otevirací pruvod centrem, Bela Crkva⁸⁵

Fotografie č. 3: Oslava svatého Mikuláše v České besedě Kruščica⁸⁶

⁸⁵ *Festival Krása ruznorodosti*. [online]. MZVČR: © 2019.

Dostupné

https://www.mzv.cz/belgrade/cz/informace/krajane/festival_krasa_ruznorodosti.html

Z:

⁸⁶ „Mikulaš“ *proslavljen u Kruščici*. [online]. I. P. BC Info: © 2019.

Dostupné z: <http://infobc.rs/mikulas-proslavljen-u-krusici-video/>

Fotografie č. 4: Masopust ve vesnici Kruščica⁸⁷

Fotografie č. 5: Tři králové ve vesnici Kruščica⁸⁸

⁸⁷ *U Českoj besedi Bela Crkva i Kruščica održane Fašanske – Masopust.* [online]. I. P. BC Info: © 2019.

Dostupné z: <http://infobc.rs/u-ceskoj-besedi-bela-crkva-i-kruscica-odrzane-fasanke-masopust/>

⁸⁸ *Tradicija obeležavanja Sveta tri kralja u selu Kruščica.* [online]. Minority news: © 2019.

Dostupné z: <https://www.minoritynews.rs/tradicija-obelezavanja-sveta-tri-kralja-u-selu-kruscica/>

Příloha č. 6: Seznam některých slov ze slovní zásoby českého jazyka krajanů

slovo	ekvivalent/ význam	ekvivalent/ význam v srbštině	vrstva (z hlediska spisovné češtiny)	styl (z hlediska spisovné češtiny)	jazyk původu
ajnfor(t)	široký vstup do domů, který je zakrytý střechou	ajnfor(t)	nář.		něm.
almara	skříň	orman	ob.		lat.
atar/ hatar	pole/ pastvina kolem vesnice	poljana	nář.		maď.
bravnový	hnědý	braon	-		něm.
facka	pohlavek	šamar	hov. (ASCS); ob. (SSČ, SSJČ)		it.
fackovat (také fackuvat)	pohlavkovat	šamarati	ob.		it.
fest	pevně	jako	ob.	zast.	něm.

firhanka/ firanga	záclona	zavesa	nář.		něm.
flaška	láhev	flaša	ob.		něm.
flinta	puška	puška	hov.		něm.
fousy	Vousy	brada	ob.		
funus	pohřeb	pogreb	ob.	zast.	lat.
fůra	velké množství	mnogo nečega	ob.	exp.	něm.
furt	neustále, pořád	stalno	ob.	zast.	něm.
háklivej	choulostivý	osetljiv	ob.		něm.
huba	ústa	usta	ob.	exp.	

hubovat	nadávat, vadit se	kritikovati	hov.		
humno	pozemek za stodolou venkovské usedlosti	gumno	obl.		
jinačí	jinaký	drugačiji	ob.		
kisna/ kysna	bedna	sanduk	ob.	zast.	něm.
knap	těsný, taktak dostačující	tesan, taman	ob.	zast.	něm.
konk	chodba, síň, předsíň	predsoblje	obl.		
kořtovat (také kořtuvat)	ochutnat/ mít cenu, stát peníze	probati	ob.	zast.	něm.
krám	obchod	prodavnica	hov.		něm.
kredenc	skříň na nádobí	gredenac	hov.		něm.

krchov	hřbitov	groblje	ob. a nář.	zast.	něm.
ksicht	obličej	lice	ob.	zhru.	něm.
ksichtit se	šklebit se	praviti grimase			něm.
luftovat	větrat	luftirati	ob.	zast.	něm.
měkčí	měkší	mekši	ob.		
mlíko	mléko	mleko	ob.		
mušet	muset	mušet	nář.		
nandat	vložit, vyndat	staviti, izvaditi	ob. (SSJČ); hov. (SSČ)		
pantofel	lehký domácí střevíc bez opatku	patofna, papuča	ob.		něm.

paraple	deštník	kišobran	ob.	zast.	fr.
piglovat (také pigluvat)	žehlit	peglati	ob.	zast.	něm.
polívka	polévka	supa	ob.		
poltré	podobizna, fotografie	slika, fotografija	ob.	zast.	fr.
potvora	zlý, špatný	zao, loš	ob.	exp., zhru.	
pucovat	čistit	čistiti	ob.	zast.	něm.
pusa	ústa	usta	hov.		
pysk	ret	usna	hov.		
radši	raději	radije	hov.		

recht	pravda, po chuti	biti upravu/ po želji	ob.	zast.	něm.
sekýrovat	trápit	sekirati se, nervirati se	hov.		něm.
skrz	přes, kvůli	zbog	ob.		
strejc/ strejček/ strejda	strýc	stric	hov.		
šanec	příkop	šanac			něm.
šikuvat se	připravovat se	spremati se, sređivati se	ob.	zast.	něm.
škatule	krabice	kutija	ob.		lat.
šmak	chuť, příchut'	ukus	ob.	zast.	něm.
šmakovat (také šmakuvat)	chutnat	biti ukusno	ob.	expr.	něm.

šmejdít	slídit, shánět se po něčem	šetati se, tražiti nešto	hov.	ex.	něm.
šnuptychl	kapesník	maramica	ob.	zast.	něm.
špacír	procházka	šetnja	ob.	zast.	něm.
špagát	provaz	uže	ob.		něm.
špajz	špíz	ostava	ob.		něm.
špás	žert	šala	hov.		něm.
špasovat se (špasuvat se)	žertovat	šaliti se	ob.		něm.
špek	slanina	slanina	ob.		něm.
špunt	zátka	čep	ob.		něm.

štafle	dvojitý žebřík	lotre, merdevine	hov.		něm.
štangle	tyč	štangla, štap	ob.	zast.	něm.
štos	sloupec, halda něčeho	gomila nečega	ob.	zast.	něm.
š'ouchat do	lehce do někoho strkat	gurati se	ob.		
štrikovat (také štrikuvat)	plést	štrikati	ob.	zast.	něm.
štrúdl	závin	štrudla	ob.		něm.
štvát	rozčilovat	ljutiti	hov.		
šuplík	zásuvka	fioka	ob.		něm.
šuta/ šúta	Šiška (zpravidla od kukuřice)	tuluska	nář.	zast.	něm.

švec	obuvník	obučár	ob.		
švorc	Být bez peněz	švorc, biti bez para	ob.	expr.	něm.
tác	podnos	tacna, poslužavnik			něm.
táčky	sousedské posedění s rozhovorem	íci u goste	ob.	zast.	
tancovačka	taneční zábava	plesna zabava	ob.		
trucovat (také trucuvat)	Plakat, vzdorovat	plakati	hov.		
tumlovat se (také tumluvat se)	Pohánět, spěchat	žuriti	ob.	zast.	něm.
turek	dyně, tykev	dulek, tikvica	obl.		
veselka	svatba	svadba	ob.	zast.	

věci	oblečení	stvari			
vinšovat (také venšovat)	přát	poželeti, čestitati	ob.	zast.	něm.
vosopovat se	osopovat se, ostře na někoho promluvit	obrecati se	ob.		
vostávat	bydlet	živeti	ob.		
zastrčit	zamknout	zaključati			